

Coord. Oana-Elena Rădăcină

Da pentru Educație!
Studiu și direcții de intervenție în
integrarea școlară a copiilor și tinerilor din
centrele rezidențiale

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

Oana-Elena Rădăcină

•

DA PENTRU EDUCAȚIE!

**Studiu și direcții de intervenție în integrarea școlară
a copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale**

Oana-Elena Rădăcină

DA PENTRU EDUCAȚIE!

**Studiu și direcții de intervenție în integrarea școlară
a copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2022

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Amalia Ludmila Pavelescu

Prof. dr. Maria Roth

ISBN 978-606-37-1539-6

© 2022 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săceleean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@edituraubbcluj.ro
<http://www.edituraubbcluj.ro/>

Cuprins

INTRODUCERE	11
SITUAȚIA EDUCAȚIONALĂ A COPIILOR DIN CENTRELE REZIDENTIALE DESCRIEREA GENERALĂ A PROIECTULUI „DA PENTRU EDUCAȚIE”!	15
MODELE INSTITUȚIONALE DE BUNE PRACTICI ÎN DOMENIUL INTEGRĂRII SOCIO-EDUCAȚIONALE A COPIILOR ȘI TINERILOR DIN CENTRELE REZIDENTIALE	21
1. Asociația De Poveste.....	21
1.1. Descrierea generală a asociației și activitățile de educație non-formală (<i>Autor: Carmen Butnărașu</i>).....	21
1.2. Pregătirea pentru examenele naționale (<i>Autor: Claudiu Solea</i>)	23
1.3. Sprijinul oferit la teme de către voluntarii Asociației (<i>Autor: Adelina Constantinescu</i>)	27
2. SOS Satul Copiilor Cisnădie.....	30
2.1. Descrierea generală a asociației. Servicii oferite și activități non-formale (<i>Autor: Mariana Rusu</i>)	30
STUDIU DE CERCETARE PRIVIND FACTORII INSUCCESULUI ȘCOLAR LA COPIII ȘI TINERII DIN CENTRELE REZIDENTIALE.....	35
1. Designul cercetării.....	35
2. Analiza și interpretarea datelor	37
2.1. Prezentare rezultate anchetă pe bază de chestionar (<i>Autori: Oana Lup, Oana-Elena Rădăcină</i>)	38

2.1.1. Date socio-demografice ale participanților la studiu	38
2.1.2. Opinii și atitudini față de școală.....	41
2.1.3. Viața în centru și relația cu școala.....	52
2.1.4. Demotivare școlară și probleme întâmpinate.....	58
2.1.5. Nevoi resimțite de către copiii și tinerii din centrele de plasament	70
2.2. Prezentare rezultate interviuri.....	81
2.2.1. Sentimente și atitudini față de școală	82
2.2.2. Pregătire școlară: rezultate, absenteism și corigențe	83
2.2.3. Relația cu cadrele didactice și colegii	86
2.2.4. Probleme și nevoi întâmpinate în legătură cu școala. Actul și climatul educațional.....	88
2.2.5. Aspecte pozitive legate de școală și propuneri de discipline	89
2.2.6. Activitatea voluntarilor – resursă de sprijin.....	90
2.2.7. Perspectiva specialiștilor referitoare la integrarea școlară a copiilor instituționalizați și propuneri de măsuri socio-educaționale	91
2.2.8. Discuții și concluzii	94
DIRECȚII DE INTERVENȚIE ÎN PLAN SOCIO-EDUCAȚIONAL PENTRU COPIII ȘI TINERII DIN CENTRELE REZIDENTIALE.....	99
1. Descriere atelier socio-educativ	99
2. Propuneri de măsuri de prevenție și intervenție.....	102
3. Program de intervenție în domeniul educației și dezvoltării deprinderilor de viață independentă (<i>Autor: Sorina Corman</i>).....	106
4. Impresii despre activitățile derulate de studenți în cadrul proiectului (<i>Autori – studenții specializării Asistență Socială, ULBS</i>)	126
CONCLUZII.....	133
BIBLIOGRAFIE	137

ANEXE	143
Anexa 1: Povestea vântului prietenos (Autor: Oana Lup)	143
Anexa 2: Chestionar	145
Anexa 3: Ghid de interviu pentru copii/tineri	153
Anexa 4: Ghid de interviu pentru specialiști	155
Anexa 5: Grila de evaluare	157
DESPRE AUTORI.....	159

*Dedicăm acest volum copiilor și tinerilor
care au fost separați temporar sau definitiv
de părinți ori familie.*

*Cu prețuire și încredere
că prin educație veți reuși!**

* Acknowledgment: UniverCity – Strategic Partnerships of Higher Education for Community, proiect finanțat de Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, prin fondurile Erasmus +/ Proiecte de parteneriat strategic în domeniul universitar.

* Mulțumiri speciale studenților, voluntarilor, colaboratorilor și membrilor echipei coordonatoare de proiect UniverCity, care au făcut posibilă derularea proiectului „Da pentru Educație!”

Introducere

O bună educație este izvorul întregului bine în lume.

I. Kant

La nivel internațional este cunoscut faptul că România înregistrează una din cele mai crescute rate ale abandonului școlar și cea mai ridicată din Uniunea Europeană (Eurostat, 2022). Peste 15% din tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani nu reușesc să absolve mai mult de 8 clase (Eurostat, 2022). Elevii cu cel mai mare risc să abandoneze școala sunt cei care provin din medii defavorizate, cum ar fi, cei din familiile cu venituri mici sau fără venituri, rezidenți ai mediului rural, copii și tineri aflați în diferite forme de protecție specială (Farah & Upadhyay, 2017). Specialiștii din domeniul educațional și al asistenței sociale caută soluții pentru a preveni și diminua acest fenomen. Din păcate, cele mai recente date statistice din România nu indică rezultate vizibile favorabile.

Considerăm că principala cauză a acestui fapt este dată de utilizarea slabă sau chiar inexistentă a cercetărilor în construirea politicilor socio-educaționale din țara noastră. Nu putem veni cu soluții la probleme care nu au o bază solidă de analiză fundamentată prin date empirice. Acest fapt este regăsit și în studiile de specialitate încă de mult timp. O corelare a cercetării sociale cu politica socială are potențialul de a spori eficiența și a avea un impact pozitiv în societate (Biddle, 1987; Vargas-Hernandez, Norunzi & Ali, 2011).

În mod deosebit, specialiștii din domeniul asistenței sociale sunt preocupați de cunoașterea problemelor sociale și ameliorarea acestora, prin implementarea de soluții concrete care să corespundă nevoilor identificate. Tocmai de aici, s-a născut ideea practiciei bazate pe dovezi în

asistență socială. Cercetarea din domeniul asistențial dorește să facă o diferență în viețile categoriilor vulnerabile și aduce cunoștințe relevante pentru practica socială (Flynn & Mcdermott, 2016). La nivel internațional, practica profesională bazată pe dovezi s-a concretizat prin utilizarea cercetării în activitatea profesională, care a contribuit la dezvoltarea profesiei și a crescut credibilitatea acesteia în rândul altor categorii profesionale (Berger, 2010). Mai mult, rezultatele cercetărilor care stau la baza construirii de programe de intervenție și politici sociale, au reușit să dezvolte sistemele de asistență socială de la nivel internațional. Astfel, practica bazată pe dovezi are un rol foarte important prin transpunerea rezultatelor cercetării în intervenții și programe care vin în întâmpinarea problemelor și nevoilor persoanelor vulnerabile.

Uneori, practicienii și studenții sunt reticenți în utilizarea cercetării în practica asistenței sociale (Flynn & Mcdermott, 2016). Lipsa încrederii și a înțelegерii rolului pe care îl are cercetarea în dezvoltarea de strategii care să fie integrate în practica socială contribuie la perpetuarea problemelor sociale și la stagnarea dezvoltării sistemului de asistență socială.

Principalele caracteristici ale cercetării în domeniul asistenței sociale vizează conceptualizarea problemelor în contextul social, căutarea soluțiilor, printr-o abordare multidimensională, identificarea mecanismelor de producere a schimbării, prin relevarea acțiunilor care trebuie întreprinse (Flynn & Mcdermott, 2016). Nu în ultimul rând, cercetarea în asistență socială ar trebui să contribuie la atingerea scopului principal al asistenței sociale, acela de a pleda pentru respectarea drepturilor omului, justiției sociale, promovării respectului, a integrității, împăternicirii și participării fiecărei persoane în procesul rezolvării de probleme (*ibidem*). Există o serie de scopuri ale cercetării în asistență socială, printre acestea se evidențiază cele descriptive și explicative (York, 1997). Astfel, prin cercetare se dorește descrierea aspectelor pentru o mai bună înțelegere a nevoilor, situațiilor și problemelor cu care se confruntă oamenii și a cauzelor ce le generează. Asistența socială este o profesie foarte practică, care dorește să protejeze drepturile oamenilor și copiilor, prin schimbarea

vieții acestora și facilitarea bunăstării (Whittaker, 2012). Așa cum vom vedea, abandonul școlar sau alte forme ale insuccesului școlar sunt probleme întâlnite cu precădere în rândul copiilor care provin din medii dezavantajate social.

Pornind de la aceste considerente, prin proiectul „Da pentru Educație!” am creat și implementat activități de cercetare și intervenție care să vină cu soluții concrete la problemele cu care se confruntă copiii și tinerii din centrele rezidențiale, în ceea ce privește educația școlară.

Volumul de față prezintă într-o formă detaliată rezultatele cercetării proiectului „Da pentru Educație!”. Prima parte evidențiază cele mai importante cercetări cu privire la situația educațională a copiilor din centrele rezidențiale la nivel național și internațional, pe baza studiilor care s-au făcut de-a lungul anilor. Sunt prezentate apoi scopul, obiectivele, activitățile și etapele de implementare ale proiectului socio-educațional. După această parte, urmează descrierea activităților derulate de partenerii noștri din cadrul proiectului, Asociația de Poveste și SOS Satul Copiilor Cisnădie, cu accent pe modalitățile pe care le utilizează în oferirea serviciilor sociale destinate copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale.

În cadrul secțiunii, „Studiu de cercetare privind factorii insuccesului școlar la copiii și tinerii din centrele rezidențiale”, sunt expuse rezultatele anchetei pe bază de chestionar și a interviurilor realizate cu copiii, tinerii instituționalizați și specialiști care lucrează în centrele rezidențiale.

În partea de final, pe baza rezultatelor cercetării, sunt descrise activitățile derulate de studenții de la specializarea Asistență Socială, în cadrul unui atelier socio-educativ destinat copiilor și tinerilor instituționalizați. În încheiere sunt trasate câteva direcții de intervenție în plan socio-educațional pentru copiii și tinerii din centrele rezidențiale. De asemenea, volumul include și impresiile studenților voluntari care au derulat activități de cercetare și intervenție în cadrul proiectului.

Situația educațională a copiilor din centrele rezidențiale. Descrierea generală a proiectului „Da pentru Educație”!

Potrivit statisticilor, la nivel național, din cei 13.151 de tineri care au ieșit din sistemul de protecție, doar 20% au absolvit cel mult 8 clase și 16%, 10 clase (SOS Satele Copiilor, 2020). La nivel internațional, 50% din copiii care au crescut în centrele rezidențiale finalizează liceul până la vârsta de 18 ani (The Legal Center for Foster Care and Education, 2014; Hernandez, Day & Henson, 2017). Elevii care au experimentat abuzul, neglijarea și care au fost luați din îngrijirea părinților întâmpină dificultăți de învățare și manifestă probleme comportamentale care afectează succesul școlar (ibidem). Când sunt întărite de politici și practici solide, activitățile socio-educative care pun în centru nevoile copiilor pot contracara efectele negative ale abuzului, neglijării sau separării de părinți a copiilor instituționalizați.

Educația oferă oportunități pentru îmbunătățirea bunăstării fizice, intelectuale și sociale, asigurând un suport economic pentru perioada vieții de adult (National Working Group on Foster Care and Education, 2014). Colaborarea dintre instituțiile de asistență socială și cele educaționale poate schimba tabloul negativ al rezultatelor educaționale ale copiilor instituționalizați.

Nevoia de creștere a motivației școlare, de suport în pregătirea și continuarea studiilor, de programe socio-educaționale și politici care să vină în sprijinul copiilor și tinerilor din sistemul de protecție din România este una evidentă și stringentă. În acest sens, alături de Asociația De Poveste, cadre didactice și studenți la asistență socială am implementat proiectul „Da pentru Educație!”.

De ce considerăm că este important să investim în dezvoltarea de proiecte și programe care să faciliteze integrarea școlară a elevilor care beneficiază de o formă de protecție specială?

- Situația copiilor și tinerilor care părăsesc centrele de plasament este una îngrijorătoare din punct de vedere al integrării lor socio-educaționale (Stănescu, 2013; Toth & Mina, 2020).
- Atât în plan național, cât și internațional, studiile și cercetările din domeniu arată că tinerii care locuiesc în centrele rezidențiale prezintă rezultate slabe la învățătură, iar incidența abandonului școlar și a altor tipare comportamentale disfuncționale este mai crescută decât în rândul altor categorii de tineri (Klasen, 1999). Mai mult, în România, există un procent cu mult mai mare de copii care au rezultate școlare slabe, decât la nivel european (Strategia Națională pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Copilului, 2022-2027).
- Lipsa educației sau o educație școlară slabă determină probleme de natură socio-economică manifestate în rândul tinerilor care au fost instituționalizați, cu repercușiuni directe asupra societății.
- Investiția în educație și facilitarea unor programe socio-educaționale care să vină în sprijinul copiilor și tinerilor din centrele de plasament poate contribui la câștigarea independenței și integrării socio-educaționale a acestora (National Working Group on Foster Care and Education, 2014).

Scopul proiectului a fost de a analiza factorii care determină insuccesul școlar în rândul copiilor și tinerilor aflați în 3 centre de plasament din județul Sibiu, pentru a preveni abandonul școlar și a contribui la o mai bună integrare școlară.

Pentru început, este util să aducem câteva precizări legate termenul de *eșec* sau *insucces școlar* aşa cum apare în literatura de specialitate, după care vom prezenta pe scurt situația școlară a copiilor din centrele de plasament. Eșecul școlar nu este atribuit doar elevului, ci

și unor factori care determină elevul să aibă insucces școlar (Andenas & Lapin, 2013). Vorbim aici de factori asociați instituției de învățământ, sistemului educațional (notele care pot afecta stima de sine a copilului ce are efecte directe asupra eșecului școlar), factori familiali și sociali (influența mediului și anturajului, urmarea unui model educațional social sau familial învățat, reproducerea nivelului educațional al părinților sau al majorității copiilor din centrele de plasament), ori factori externi (schimbări dese în sistemul de educație sau dificultăți de învățare) (Andenas & Lapin, 2013). Pornind de la aceste premise, considerăm că insuccesul școlar al copiilor este susținut de condițiile nefavorabile de mediu, de politicile educaționale ineficiente și de climatul socio-educațional inadecvat.

Proiectul „Da pentru Educație!” a fost realizat prin colaborarea directă cu două ONG-uri (Asociația De Poveste, SOS Satul Copiilor Cisnădie) și Facultatea de Științe Socio-Umane a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Astfel, pe durata a 6 luni, 30 de studenți de la specializarea Asistență Socială, însوtiți de cadre didactice și voluntarii Asociației De Poveste s-au implicat în activități de organizare, cunoaștere, socializare, cercetare și intervenție, pentru copiii și tinerii din 3 centre de plasament din județul Sibiu.

Obiectivele proiectului au fost:

O1. Identificarea situației școlare a copiilor/tinerilor din centrele rezidențiale;

O2. Analiza factorilor care conduc la demotivare școlară în rândul copiilor/ tinerilor care au crescut în centrele rezidențiale;

O3. Evaluarea nevoilor și problemelor copiilor și tinerilor instituționalizați în ceea ce privește pregătirea școlară, atât din perspectiva acestora, cât și din cea a specialiștilor;

O4. Identificarea atitudinilor copiilor și tinerilor instituționalizați cu privire la educația școlară;

O5. Derularea de activități socio-educative care să vină în sprijinul nevoilor copiilor și tinerilor instituționalizați.

Metodele, instrumentele și tehnicele de cercetare utilizate au fost:

- Ancheta pe bază de chestionar (chestionare complete de copii și tineri instituționalizați);
- Interviul (interviuri aplicate copiilor, tinerilor instituționalizați și specialiștilor din cadrul centrelor rezidențiale);
- Grila de evaluare a nevoilor educaționale a copiilor instituționalizați (completată de câte un reprezentant din fiecare centru).

Astfel, în perioada martie-august, au fost organizate activități prin care studenții au fost instruiți cu privire la nevoile copiilor din centrele de plasament și în ceea ce privește modalitățile de interacțiune eficientă cu aceștia. De asemenea, studenții au participat la ateliere de formare, în vederea administrării chestionarelor și aplicării interviurilor copiilor și tinerilor din centre. Pe baza rezultatelor cercetării, au fost propuse împreună cu studenții, activități care s-au derulat în cadrul atelierului socio-educativ pentru copiii și tinerii din centrele de plasament în care am lucrat. Aceste activități au fost derulate la facultate de către studenți, sub coordonarea cadrelor didactice de la specializarea Asistență Socială. Prin parteneriatul de colaborare pe care l-am avut cu actori de la Teatrul Gong, copiii au participat la o piesă de teatru educativ. Impresiile studenților referitoare la implicarea în proiect se regăsesc în partea de final a cărții.

Dorim ca pe viitor și în România, integrarea cercetării în practica studenților și a asistenților sociali să joace un rol mai important în alcătuirea intervențiilor și programelor de sprijin destinate categoriilor de persoane dezavantajate social. Considerăm că doar prin utilizarea cercetării în practică, putem să venim cu măsuri concrete la problemele

cu care se confruntă copiii, tinerii și adulții în procesul integrării sociale. Sperăm ca rezultatele cercetărilor sociale să fie luate în considerare în vederea elaborării legislației și a politicilor socio-educaționale din țara noastră, pentru dezvoltarea sistemului de asistență socială și facilitarea bunăstării tuturor categoriilor vulnerabile.

Modele instituționale de bune practici în domeniul integrării socio-educaționale a copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale

1. Asociația De Poveste

1.1. Descrierea generală a asociației și activitățile de educație non-formală (Autor: Carmen Butnărașu)

Asociația De Poveste a fost înființată în anul 2017, cu scopul de a susține copiii și tinerii din centrele de plasament din județul Sibiu. Obiectivul general al activităților asociației este formarea unor membri ai comunității, încrezători în sine, perseverenți și responsabili, autonomi, care joacă un rol activ în propria formare culturală, intelectuală și profesională. Intervențiile asociației sunt bazate pe metode de educație non-formală și au ca scop în special dezvoltarea abilităților și atitudinilor în rândul copiilor și tinerilor instituționalizați.

De-a lungul timpului, Asociația De Poveste și-a diversificat gama de servicii oferite, având în prezent ca beneficiari direcți peste 200 de copii și tineri instituționalizați, 80 de persoane din comunitate care activează ca voluntari și peste 20 de persoane care lucrează în cadrul centrelor de plasament.

Viziunea organizației este de a aborda nevoile copiilor și tinerilor instituționalizați atât prin oferirea de servicii care să contribuie la dezvoltarea lor, cât și prin creșterea gradului de pregătire a personalului implicat în îngrijire. Instituțiile cu care asociația colaborează sunt Centrul de Plasament Orlat, Centrul de Plasament pentru Copilul cu Dizabilități Turnu Roșu, Centrul de Plasament Gulliver, Complexul de Servicii

Prichindelul și Căsuța de tip familial Dalia. Activitățile organizațiilor se desfășoară cu susținerea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului Sibiu.

Un serviciu foarte important oferit tinerilor este acela de consiliere psihologică, atât de grup, cât și individual. Consilierea este oferită prin intermediul unui psihoterapeut care merge săptămânal în centrele de plasament, unde are activități de grup cu copiii și tinerii. În plus, aceștia pot solicita oricând sesiuni terapeutice individuale, în cabinetul psihologului.

Necesitatea externalizării consilierii psihologice e evidențiată în raportul de cercetare „Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România”, emis de SOS Satele Copiilor România. În cadrul studiului e menționat faptul că oferirea serviciilor de consiliere psihologică de către alte instituții publice sau private este percepță pozitiv și acceptată de beneficiari.

Deoarece intervenția ar fi mai dificilă în cadrul Centrului de Plasament pentru Copilul cu Dizabilități Turnu Roșu, asociația a ales un alt tip de intervenție, respectiv *art-terapia*. Aceasta se dovedește a fi mult mai benefică în cazul copiilor și tinerilor cu probleme în dezvoltare.

În cadrul raportului de cercetare „Resurse și nevoi de suport în integrarea socială a copiilor și tinerilor protejați în servicii rezidențiale de protecție a copilului”, e evidențiat faptul că una din nevoile esențiale ale tinerilor instituționalizați este aceea de a avea alături personal motivat și instruit corespunzător, care să aibă capacitatea să ofere beneficiarilor sprijinul necesar. Asociația De Poveste vine în sprijinul acestei nevoi, printr-un program de susținere și formare atât a personalului din centrele de plasament, cât și a voluntarilor organizației.

Cu scopul de a contribui la integrarea în comunitate a tinerilor instituționalizați, asociația organizează constant ieșiri în afara centrelor de plasament. Ieșirile sunt diversificate, asigurând accesul copiilor și tinerilor la majoritatea evenimentelor de interes pentru ei, cum ar fi

participări la festivaluri, ateliere de dezvoltare personală, ieșiri la film și teatru.

O altă problemă vizată de organizație este orientarea profesională a tinerilor. Așa cum remarcă și SOS Satele Copiilor în raportul de cercetare „Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România”, e nevoie de mai multă susținere în ceea ce privește consilierea vocațională, e nevoie de programe care să-i ajute pe tineri să-și identifice abilitățile. Astfel, Asociația De Poveste pune la dispoziția tinerilor instituționalizați specialiști din domeniul resurselor umane, care să-i ajute pe tot parcursul găsirii unui loc de muncă.

Cel mai amplu dintre proiectele Asociației De Poveste este voluntariatul în centrele de plasament partenere. De-a lungul timpului, peste 250 de persoane din comunitatea sibiană au ales să petreacă timp alături de tinerii instituționalizați, efectuând vizite săptămânale în cadrul centrelor de plasament. Vizitele au ca obiectiv atât sprijinirea parcursului școlar al tinerilor, prin ajutor la teme și pregătire pentru examenele naționale, cât și organizarea de activități de educație non-formală (jocuri de societate, activități pentru dezvoltarea a diverse abilități motrice, jocuri de echipă).

1.2. Pregătirea pentru examenele naționale (Autor: Claudiu Șolea)

În sistemul de învățământ românesc, principalele examene naționale sunt Evaluarea Națională de la sfârșitul clasei a VIII-a, de care depinde admiterea în învățământul liceal (sau profesional) și examenul de Bacalaureat, de la sfârșitul clasei a XII-a. Structura actualizată a acestor examene este disponibilă pe site-ul Ministerului Educației¹. Indiferent de testarea standardizată pentru care se pregătesc elevii din centrele de plasament și din casele de tip familial, cultura organizațională și spațiile

¹ <https://www.edupedu.ro/oficial-programele-pentru-evaluarea-nationala-la-clasa-a-viii-a-2023-au-fost-publicate-de-ministerul-educatiei/>

destinate activităților cu voluntarii influențează pregătirea acestora (Hofstede et al., 2010). De asemenea, personalitatea celui care predă, pregătirea, cultura acestuia și convingerile personale sunt factori care vor determina în ce măsură elevii, indiferent de forma de plasament, se vor autodepăși, își vor dezvolta capacitatea de autoreglare, de autocontrol, de autoobservație și de a privi lucrurile din mai multe perspective.

Pregătirea examenelor naționale de către voluntarii Asociației De Poveste împreună cu elevii din centrele de plasament și din casele de tip familial presupune acțiuni care vizează îmbunătățirea comunicării, în toate formele ei, susținerea celui care învață, implicarea acestuia în actul didactic și schimbul permanent de informații (feedback). De menționat este și faptul că, înainte de toate, copiii și tinerii instituționalizați trebuie să fie pregătiți emoțional să asculte și să învețe, astfel că, din experiența voluntarilor, gestionarea conflictelor de orice fel care pot apărea de-a lungul pregătirii este un subiect la fel de important, precum evaluarea la examenele naționale. Voluntarii caută să creeze un spațiu în care cei care învață sunt ascultați și sprijiniți emoțional, sunt încurajați nu doar să întrebe și să primească răspunsuri, ci și să gândească și să acționeze creativ (Crehan, 2018; Robinson, 2017; Robinson & Aronica, 2016), fără a căuta în permanentă confirmarea celor din jur. Astfel, orice formă de apreciere venită din exterior are scopul de a le oferi acestora o imagine clară asupra competențelor și reușitelor obținute ca urmare a efortului depus.

Copii și tinerilor din centre li se atribuie adesea roluri sau sunt așezați într-o anumită categorie („peste medie”, „sub medie”, „mediocru”, „cel mai bun”, „slab” și.a.), atitudine care nu face decât să-i priveze de placerea de a învăța. Pentru a evita capcana atribuirii unor „roluri”, voluntarii încearcă să le ofere acestora o altă perspectivă asupra sinelui, făcând referire la momente reprezentative din trecut, construind scenarii care să le permită să se vadă altfel și se asigură că aceștia aud (și) lucrurile pozitive care se spun despre ei. În vederea gestionării situațiilor

care împiedică învățarea, cei implicați (voluntari, elevi, educatori și/sau personalul auxiliar al centrelor) descriu în detaliu contextul, oferă informații suplimentare dacă este nevoie, își exprimă asertiv, non-violent sentimentele (Rosenberg, 2015) și așteptările și discută posibile soluții de rezolvare (Faber & Mazlish, 2013).

Atunci când una dintre variantele propuse nu este agreată de cineva dintre cei implicați, acesta, după ce și-a acordat suficient timp de gândire, își motivează refuzul, având grija ca răspunsul să nu-l conțină doar pe „nu”, încercând să recunoască și să exprime cu propriile cuvinte ceea ce simt ceilalți. Odată aleasă o cale de acțiune, cei implicați vor stabili și consecințele nerespectării acesteia. În paralel cu acumularea de cunoștințe, voluntarii îi ajută pe elevi să înțeleagă cum memorează, cum învăță, cum rezolvă problemele; rolul voluntarului nu este de a oferi răspunsurile „corecte”, ci de a-i ajuta pe cel care învăță să găsească răspunsurile, folosindu-și propria gândire, cerându-le acestora să explice raționamentul din spatele unui răspuns „greșit” și ghidându-i prin întrebări ajutătoare spre cel „corect”.

O regulă pe care voluntarii o respectă în pregătire, indiferent de probele examenelor, este că intervalul de timp în care elevii sunt atenți este egal cu vârsta acestora plus unu (Oakley et al., 2021), folosind metoda Pomodoro modificată (Oakley & Schewe, 2021). Aceasta presupune identificarea, izolarea posibilelor surse de distragere și împărțirea timpului alocat învățării, în intervale egale cu timpul rezultat conform regulii de mai sus, cu pauze (de 2-5 minute) între ele. De asemenea, voluntarii vor exemplifica rezolvări ale diferitelor cerințe, încercând să folosească metode didactice compatibile cu materia de învățat (Brown et al., 2014), vor rezolva cerințe asemănătoare împreună cu elevii și îi vor asista pe aceștia atunci când încearcă să rezolve individual, asigurându-se că indicațiile necesare pentru rezolvare sunt tot timpul accesibile elevilor. Mai mult, atunci când spațiul și contextul o permit, elevii sunt rugați să răspundă întrebărilor/să rezolve cerințe în fața celorlalți (Oakley et al., 2021).

În pregătirea probei la limba și literatura română, pentru înțelegerea textelor scrise, indiferent de structura acestora, înainte de citirea materialului, voluntarii și elevii observă așezarea în pagină, identifică fonturile folosite, titlurile, unele idei principale scoase în evidență de autor, dacă este cazul, unele figuri sugestive și.a.m.d. Voluntarii și elevii citesc apoi cu atenție fiecare paragraf (*EEF Blog*, n.d.-b), de mai multe ori. În cazul celor a căror idee principală nu este clară de prima dată, își notează câteva idei, pe o hârtie separată sau pe marginea textului, pe care le consideră importante pentru rezolvarea cerințelor și/sau își evidențiază/subliniază unele cuvinte, evitând marcarea unor paragrafe întregi. Mai mult, extragerea ideilor principale ale unui paragraf sau ale întregului text și exprimarea lor (în minte sau cu voce tare), folosind propriile cuvinte, facilitează înțelegerea și stocarea informațiilor în memoria de lungă durată, putând fi astfel ușor accesate și în condiții de stres. Voluntarii folosesc imagini, metafore și analogii, care să facă legătura dintre noile informații și cele existente în memorie.

De asemenea, voluntarii și elevii își scriu notițele de mâna și își explică conținuturile învățate unui altora, în timpul și la sfârșitul orelor de pregătire. Pentru scrierea eseului argumentativ din subiectele de Bacalaureat și Evaluare Națională ale probei la limba și literatura română, elevii primesc indicații de redactare, atât verbal, cât și în scris (*EEF Blog*, n.d.-a), care se referă la structura unui eseу argumentativ și formularea specifică fiecărei părți a acestuia. În ceea ce privește probele la matematică, pregătirea constă în rezolvarea subiectelor de examen, dar și utilizarea modelelor propuse de Ministerul Educației. Astfel, elevii rezolvă săptămânal probleme diferite, pentru fiecare existând un algoritm de rezolvare sau chiar mai multe. Voluntarii îi evaluatează inițial pe elevi folosind subiectul de examen din anul școlar anterior, pentru a identifica acele conținuturi care fie nu le-au fost predate, fie nu le-au învățat astfel încât să le poată aplica. Aceste conținuturi sunt apoi predate sau clarificate de voluntari, prin prezentarea succintă a aspectelor

teoretice și rezolvarea unor exerciții asemănătoare cu cele din subiectul de examen. Există însă situații, dacă materia nouă are legătură cu materie predată și învățată, când elevilor li se cere să rezolve probleme fără a le fi prezentate teoria și soluția unor exerciții.

De asemenea, atunci când este posibil, elevilor le sunt exemplificate mai multe variante de rezolvare a aceleiași probleme, voluntarii prezentând în detaliu algoritmul de rezolvare. Așa cum am arătat mai sus, cele mai eficiente strategii de predare și de învățare sunt constraintuitive (Brown et al., 2014). Învățarea este mai eficientă atunci când elevii fac o legătură între ceea ce învață și ceea ce știu deja, mai ales dacă noile conținuturi implică și experiența personală a acestora. Este însă foarte important ca de fiecare dată, la începutul orelor de pregătire, să se prezinte competențele vizate, formulate sub forma unor obiective operaționale, într-un limbaj accesibil, pe înțelesul elevilor [Uncommon Sense Teaching].

Pentru a crește performanțele școlare ale copiilor și tinerilor instituționalizați, și, implicit, pentru a crește rata de promovabilitate a acestora, sunt necesare intervenții încă din perioada învățământul preșcolar și primar, cu scopul de a ne asigura că aceștia sunt capabili să clasifice, să compare, să numere și să coreleze (Crehan, 2018), dar și să citească fluent și să se exprime articulat, în acord cu vîrsta (Brown et al., 2014), fără a neglija însă nevoile lor emotionale.

1.3. Sprijinul oferit la teme de către voluntarii Asociației (Autor: Adelina Constantinescu)

Temele sunt o tradiție de lungă durată, utilizate de multe generații în urmă; acestea cuprindeau în principal exerciții aritmetice, de scriere și citire. Peste ani, temele au evoluat de la exerciții de memorare la matematică și de scriere a anumitor cuvinte, la proiecte complexe (Vatterott, 2018). Una dintre activitățile desfășurate de către voluntarii Asociației de Poveste în cadrul vizitelor săptămânale în centrele de

plasament este sprijinul oferit la teme. Ajutorul se bazează în special prin suport pentru realizarea temelor din ziua respectivă, precum și prin aprofundarea conținutului predat în clasă.

În urma studiilor efectuate, s-a demonstrat că prin implicarea părinților sau aparținătorilor legali în procesul de realizare a temelor, rezultatele elevilor cresc considerabil (Williams & Williams, 2021; Criado & Bueno, 2017). Pe parcursul anului școlar, în centrele de plasament unde copiii sunt înscrisi la o școală permanentă, activitatea de efectuare a temelor ocupă cea mai mare parte a timpului alocat unei vizite. Copiii au nevoie de ajutor suplimentar, iar prezența voluntarilor este binevenită atât pentru ei, cât și pentru educatori. Principalele materii școlare la care copiii cer sprijin pentru teme sunt limba și literatura română, matematică și limba engleză. Suportul individual pe care fiecare copil îl primește de la voluntari reprezintă un aport semnificativ evoluției școlare. Realizarea temelor din ziua respectivă este prioritară pentru copii și voluntari, iar acoperirea eventualelor lacune se încearcă să se facă treptat. Voluntarii folosesc diferite mijloace prin care oferă suport copiilor, de la materiale didactice puse la dispoziția lor de către Asociația de Poveste, până la filmulețe sau imagini găsite pe internet. În timpul rezolvării temelor, în general, fiecare copil sau maxim doi beneficiază de sprijinul unui voluntar. Pe lângă conținutul propriu zis al temelor și corectitudinea lor, se pune accentul și pe modul de scriere și aranjare în pagină. În general, se rezolvă tema pe o ciornă, iar apoi conținutul acesteia este transcris pe caietul special destinat acestora. La finalul temelor, voluntarii și educatorii le verifică din nou, pentru a nu exista greșeli de scriere. Chiar dacă de multe ori copiii nu au dispoziția necesară pentru a face teme, ei știu că acestea sunt o prioritate și este necesar să fie îndeplinită până în următoarea zi de școală.

Cu toate acestea, studiile arată că elevii din sistemul de protecție socială sunt supuși deseori riscului de absenteism și abandon școlar.

Probabilitatea de finalizare a ciclului de învățământ gimnazial și liceal este mai scăzută în cazul acestora, iar optarea pentru nivelul universitar nu este o prioritate. Există numeroși factori care influențează rezultatele educaționale scăzute, iar cele mai importante sunt: bullying, etnia și factorii socio-economiți (Evans et al., 2017).

Pe parcursul creșterii în vîrstă, interesul acordat pentru rezolvarea temelor scade, copiii din clasele primare fiind cei mai prezenți la aceste activități. Lacunele școlare sunt destul de frecvente în rândul lor, dar cu ajutor suplimentar s-a dovedit că pot fi corectate. Perioada de pandemie în care activitățile școlare s-au desfășurat online, dar și absența voluntarilor la vizitele săptămânale au dus la un regres școlar puternic în rândul acestora. Copiii și tinerii instituționalizați nu au beneficiat de sprijin individual, iar modul de predare online a influențat foarte mult asimilarea cunoștințelor. Informațiile transmise nu au putut fi assimilate într-un mod propice, iar nivelul școlar avut înainte de pandemie a scăzut în cele mai multe cazuri. Pentru a preveni răspândirea COVID-19, 173 de țări sau regiuni au închis temporar multe grădinițe, școli și universități, afectând 85% dintre elevii din întreaga lume (UNESCO, 2020). În timpul acestor suspendări școlare, mulți profesorii au integrat tehnologiile în lecțiile online pentru elevii lor. Cu toate acestea, mulți profesori au raportat faptul că pregătirea, formarea și sprijinul au fost inadecvate pentru predarea online, iar progresul școlar al elevilor s-a transformat în cele mai multe cazuri în regres sau stagnare (Hu et al., 2021).

Oferirea unui suport constat și individual în rezolvarea temelor pentru copiii și tinerii din centrele de plasament este o necesitate și o bună practică pentru progresul lor școlar. Activitățile desfășurate de către voluntarii Asociației De Poveste demonstrează că aceste lucruri sunt benefice și pot fi puse în practică. Este important ca majoritatea copiilor și tinerilor instituționalizați să capete o independență și o stabilitate școlară, iar introducerea unor programe de consiliere individuală de către

persoane calificate încă din perioada învățământului primar poate să rezolve multe dintre problemele actuale.

2. SOS Satul Copiilor Cisnădie

2.1. Descrierea generală a asociației. Servicii oferite și activități non-formale (Autor: Mariana Rusu)

SOS Satul Copiilor Cisnădie – Case de tip familial – are rolul de a asigura protecția, creșterea și îngrijirea copilului separat temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii, în condițiile legii, a măsurilor de protecție specială, respectiv plasamentul și plasamentul în regim de urgență.

Serviciul are ca atribuție principală furnizarea sau asigurarea accesului copiilor peste 7 ani, pe o perioadă determinată, până la vîrstă de 18 ani, sau până la finalizarea școlii, la găzduirea, îngrijirea, educația formală și informală, în spiritul propriei religii și culturi. Copiilor li se oferă sprijin emoțional, consiliere, în vederea descoperirii și exprimării aptitudinilor, intereselor și talentelor individuale, modalități constructive de socializare și petrecere a timpului liber, precum și dezvoltarea deprinderilor de viață. De asemenea, copiii au acces la servicii medicale adecvate și supraveghere medicală, precum și pregătire în vederea reintegrării, integrării socio-profesionale sau până când sunt transferați în alt sistem de protecție, care să răspundă nevoilor lor.

Întreaga activitate în satul SOS are la bază principii pedagogice fundamentale SOS, conform cărora fiecare copil are nevoie de dragostea unei mame, care asigură unitatea fiecărui cămin și reprezintă punctul major al refacerii relației copilului cu lumea, de o casă, locul în care se desfășoară viața de familie, oferind copiilor stabilitate, frați și surori, o comunitate în care să-și dezvolte propria personalitate.

Principiile specifice care stau la baza prestării serviciilor sociale în cadrul serviciului social SOS Satul Copiilor Cisnădie – Case de tip familial sunt următoarele²:

- a) respectarea și promovarea cu prioritate a interesului beneficiarului;
- b) protejarea și promovarea drepturilor copiilor în ceea ce privește egalitatea de șanse și tratament, participarea egală, autodeterminarea, autonomia și demnitatea personală și întreprinderea de acțiuni nediscriminatorii și pozitive cu privire la persoanele beneficiare;
- c) asigurarea protecției împotriva abuzului și exploatarii copiilor;
- d) deschiderea către comunitate;
- e) asistarea copiilor în realizarea și exercitarea drepturilor lor;
- f) asigurarea în mod adecvat a unor modele de rol și statut social, prin încadrarea în unitatea unui personal mixt;
- g) ascultarea opiniei copiilor și luarea în considerare a acesteia, ținându-se cont, după caz, de vârsta și de gradul de maturitate a copilului, de discernământul lui și capacitatea acestuia de exercițiu;
- h) facilitarea menținerii relațiilor personale ale beneficiarului și a contactelor directe, după caz, cu frații, părinții, rude, prieteni, precum și cu alte persoane față de care acesta a dezvoltat legături de atașament;
- i) promovarea unui model familial de îngrijire a persoanei beneficiare;
- j) asigurarea unei îngrijiri individualizate și personalizate pentru fiecare copil/tânăr;
- k) preocuparea permanentă pentru identificarea soluțiilor de integrare în familie sau, după caz, în comunitate, pentru scurtarea perioadei de prestare a serviciilor, în baza potențialului și abilităților Tânărului de a trăi independent;

² Aceste principii, general valabile, din Legea 272/2004, sunt regăsite într-o serie de alte servicii sociale destinate copiilor. Ex : <https://dgaspomm.ro/ctf-universitatii/>

l) încurajarea inițiativelor individuale ale copiilor și a implicării active a acestora în soluționarea situațiilor problematice;

m) asigurarea unei intervenții profesioniste, prin echipe pluridisciplinare;

n) asigurarea confidențialității și eticii profesionale;

Principiile asociației statuează mama socială ca persoană de referință a copiilor admitiți în sistemul rezidențial; găzduirea, îngrijirea și educarea acestor copii se face în casa familială, alături de frați biologici și sociali, în cadrul unei case de tip familial, având permanent în vedere perspectiva unui trai independent și autonom, pentru fiecare din beneficiarii serviciilor noastre.

În Satul SOS oferim mai multe tipuri de servicii copiilor de care ne ocupăm; ele pot fi împărțite în patru categorii, în funcție de locul în care sunt oferite, de persoanele implicate și de efectul asupra evoluției beneficiarului:

Permanente/ fundamentale: Casa familială, școala, cluburi în Sat

- Stabilizare și susținere afectivă în familia SOS și legătura cu familia biologică sau lărgită;
- Formarea de abilități cognitive, sociale și emoționale (activități cotidiene în casa familială, cu asumarea de responsabilități potrivit vîrstei și nivelului de dezvoltare);
- Asistarea învățării (teme, meditații, proiecte școlare etc.);
- Planul Individualizat de Protecție;
- Programele de Intervenție Specifică;
- Pregătire în vederea reintegrării familiale;
- Lucru cu partenerii.

Moderate: Casa familială, școala, cluburi, membri ai echipei psihopedagogice a Satului.

- Programe de prevenție primară și secundară (de ex.: pentru controlul agresivității);
- Consiliere de grup;

- Participarea la cluburi/cursuri în afara Satului SOS (activități sportive, educative și de timp liber);
- Intervenție logopedică în afara Satului;
- Diferite forme de terapie psihologică, în funcție de nevoile copilului;
- Contract comportamental.

Specializate: De regulă, acestea se furnizează la nivel de Sat și necesită intervenția Managerului de caz sau a Directorului de Sat.

- Consiliere psihologică / psihoterapie;
- Terapie de familie;
- Tratament medicamentos;
- Internare în spital

Intense

- Identificarea altor furnizori de servicii socio-medicale;
- Asistentă juridică în cazul investigațiilor organelor de Poliție / Procuratură;
- Prezentarea altor etape de asistare în SOS (PASI și post-asistare).

În prezent, în SOS satul Copiilor Cisnădie, sunt găzduiți permanent 48 de beneficiari, cu vârste cuprinse între 8-23 de ani. 7 tineri care au părăsit îngrijirea SOS după finalizarea școlii sunt susținuți prin Programul de Asistare Semi-Independentă. Accentul se pune pe educație, fie formală, fie non-formală sau informală, prioritățile fiind starea bună de sănătate și educația – frecvențarea școlii și obținerea de către beneficiar de rezultate cât mai bune.

Considerăm că investind în educația beneficiarilor, investim în viitor! De aceea, cele mai mari resurse le investim în programe de educație: sprijin școlar zilnic în efectuarea temelor și pregătirea lecțiilor, meditații cu profesori la matematică și limba română, pentru beneficiarii din anii terminali (clasa a VIII și clasa a XII a), dar și pentru beneficiarii care întâmpină dificultăți școlare.

Toate aceste eforturi au dus la obținerea de rezultate bune și foarte bune, la finalul anului școlar 2021/2022, trei beneficiari fiind admitși la Liceul Gustav Gundisch Cisnădie, iar un beneficiar de clasa a XII-a a promovat examenul de bacalaureat cu media 8,10 și a fost admis la ULBS, Facultatea de Inginerie. Din cei 49 de beneficiari, avem 10 liceeni și trei studenți, doi la studii de licență (Inginerie) și un student, la studii de mater la UBB Cluj-Napoca.

La finalul anului am avut 15 beneficiari premianți pentru rezultate bune și foarte bune la învățătură. Toți beneficiarii au înregistrat progrese în ceea ce privește comportamentul școlar și extra-școlar.

Toate aceste tipuri de intervenții trebuie să se realizeze la un anumit nivel calitativ și să finalizeze cu rezultate remarcabile. Serviciile sunt oferite făcând apel la un sistem de metode de lucru care se bazează pe o abordare sistemică a copilului și familiei, cu procese adecvate de referire de caz, de evaluare (initială și complexă), de planificare individuală a intervenției, de reevaluări și monitorizări.

Metodele noastre se focalizează pe oferirea de servicii individualizate – în funcție de nevoile specifice ale fiecărui copil, nediscriminatorii – în funcție de etnie, sex, limbă, religie sau cultură – care încearcă să prevină eventuala dependență a beneficiarilor față de serviciile oferite.

Pe de altă parte, abordarea sistemică a copilului și a familiei SOS ne oferă posibilitatea ca pe viitor, să ne adaptăm exigențelor calitative ce țin de munca socială și impuse de principiul juridic al celerității în rezolvarea problemelor semnalate de beneficiarii noștri, de aparținătorii lor, precum și de partenerii noștri.

Studiu de cercetare privind factorii insuccesului școlar la copiii și tinerii din centrele rezidențiale

Dacă până acum, în partea introductivă am văzut o argumentare a importanței cercetării pentru practică în domeniul socio-educațional și am prezentat serviciile a două instituții non-guvernamentale destinate copiilor instituționalizați, următoarea parte a volumului cuprinde expunerea **studiului** de cercetare privind factorii insuccesului școlar la copiii și tinerii din centrele rezidențiale.

1. Designul cercetării

În contextul celor prezentate în introducere, proiectul „Da pentru Educație!” s-a dorit a fi un proiect de tip cercetare-intervenție. În etapa de cercetare a proiectului am analizat factorii insuccesului școlar în rândul copiilor și tinerilor care locuiesc în 3 centre de plasament din Sibiu.

Obiectivele cercetării au fost:

O1. Identificarea situației școlare a copiilor/tinerilor din centrele rezidențiale;

O2. Analiza factorilor care conduc la demotivare școlară, în rândul copiilor și tinerilor care au crescut în centrele rezidențiale;

O3. Evaluarea nevoilor și problemelor copiilor/tinerilor instituționalizați, în ceea ce privește pregătirea școlară, atât din perspectiva acestora, cât și din cea a specialiștilor;

O4. Identificarea atitudinilor copiilor și tinerilor instituționalizați, cu privire la educația școlară.

Întrebările de cercetare asociate acestor obiective au fost:

Î1: Care este situația școlară a copiilor și tinerilor din cele 4 centre rezidențiale avute în vizor (3 centre de plasament de stat și un serviciu privat de tip familial)?

Î2: Care sunt factorii care conduc la motivarea școlară în rândul copiilor și tinerilor care au crescut în centrele rezidențiale?

Î3: Care sunt nevoile și problemele copiilor/tinerilor instituționalizați, în ceea ce privește pregătirea școlară, atât din perspectiva acestora, cât și din cea a specialiștilor care lucrează în cadrul centrelor rezidențiale?

I4: Ce atitudini au copiii și tinerii instituționalizați referitoare la educația școlară?

Am utilizat metode de cercetare mixte, ancheta pe bază de chestionar, interviul semi-structurat și o grilă de evaluare a situației și nevoilor socio-educaționale ale copiilor și tinerilor instituționalizați.

Chestionarul a fost administrat beneficiarilor din cadrul centrelor rezidențiale, fiind adaptat nivelului de înțelegere al categoriei subiecților cu vârste cuprinse între 7-20 de ani, având o grafică atractivă și un limbaj cât mai simplu (Vezi Anexa 2). Acolo unde a fost necesar, am folosit operatori de teren (voluntarii asociației și studenți) pentru a înregistra răspunsurile oferite de subiecți. Eșantionul a fost alcătuit dintr-un număr aproximativ de 65 de copii/tineri și 7 specialiști (educatori, asistenți sociali sau directori de centru).

Cel de-al doilea instrument utilizat în cercetare, și anume interviul, a fost aplicat pentru trei categorii de subiecți (Vezi Anexele 3 și 4). În primul rând, au fost interviewați 36 de copii și tineri instituționalizați, pentru a aprounda viziunea acestora în ceea ce privește situația școlară (probleme, nevoi), factorii care îi demotivează și cei care ar putea să le faciliteze pregătirea școlară. În al doilea rând, am interviewat șapte angajați care lucrează în mod direct cu copiii și tinerii din aceste centre.

Cel de-al treilea instrument de cercetare pe care l-am utilizat a fost Grila de evaluare a situației și nevoilor socio-educaționale ale copiilor și

tinerilor instituționalizați (Vezi Anexa 5). Aceasta a cuprins informații referitoare la: numărul de copii din centre, rezultatele școlare oficiale ale acestora (note, absențe), comportamentele disfuncționale manifestate la școală/în centru, participarea la activități socio-educative extrașcolare etc. Grila a fost completată de reprezentantul fiecărui centru. Am respectat toate demersurile de asigurare a eticii în cercetare, având o colaborare directă cu reprezentanții Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului Sibiu.

Procedura de selecție a respondenților a fost una de conveniență/intenționalitate, în funcție de disponibilitatea și dorința de a răspunde întrebărilor din cadrul chestionarului/interviului. Au fost încurajați să participe toți copiii și tinerii care doresc și câțiva specialiști din cadrul centrelor. Procedura de obținere a Consimțământului informat a fost discutată cu membrii echipei de proiect și am obținut acordul de colaborare cu DGASPC. Operatorii de teren (voluntarii asociației și studenții) au efectuat câteva vizite de cunoaștere și socializare cu copiii și tinerii din cadrul centrelor, înaintea aplicării instrumentelor de cercetare. Membrii echipei de proiect au organizat sesiuni de informare pentru studenți, în vederea unei bune derulări a activităților de cercetare.

Înainte de administrarea chestionarelor și aplicarea interviurilor, copiilor li s-a prezentat sub forma unei povești, ce înseamnă practic o cercetare și de ce este important să facă parte din acest proiect (Vezi Anexa 1). De asemenea, au fost oferite explicații cu privire la derularea cercetării, fiind distribuite în cadrul centrelor pliante și fișe de informare cu privire la cercetarea care urmează să fie derulată.

2. Analiza și interpretarea datelor

Pentru analiza și interpretarea datelor cantitative (răspunsurile la chestionare) am utilizat programul SPSS, iar pentru analiza datelor calitative (răspunsurile la interviuri) am folosit metoda analizei de conținut. În continuare vom prezenta aceste rezultate.

2.1. Prezentare rezultate anchetă pe bază de chestionar

(Autori: Oana Lup, Oana-Elena Rădăcină)

2.1.1. Date socio-demografice ale participanților la studiu

La ancheta pe bază de chestionar, au participat 62 de copii și tineri, beneficiarii a 3 centre de plasament din județul Sibiu (Tabel 1). Prezentul raport analizează cumulativ răspunsurile celor 62 de participanți.

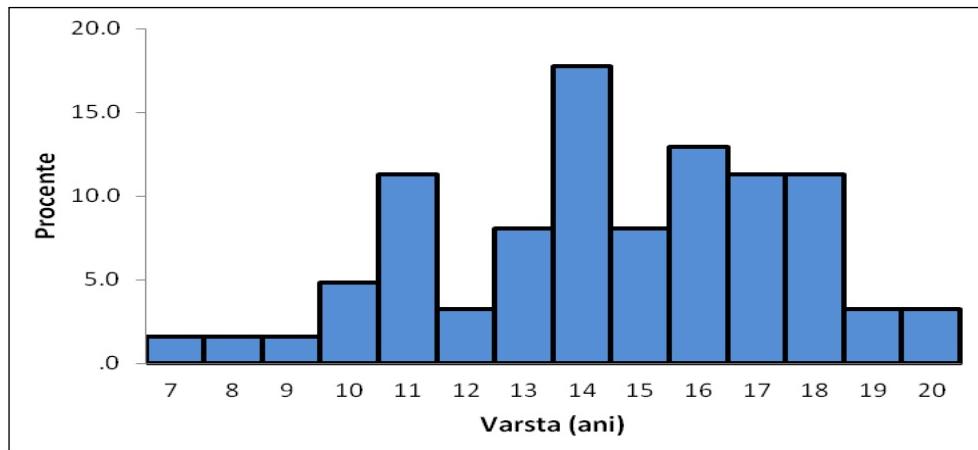
Tabel 1: Distribuția participanților în funcție de centrul de plasament din care provin

Centrul de plasament	Număr	Procent
Centrul de plasament 1	25	40.3
Centrul de plasament 2	24	38.7
Centrul de plasament 3	13	21.0
Total	62	100.0

Din cei 62 de participanți, 31 sunt persoane de gen feminin (50%) și 31 de gen masculin (50%). Vârsta participanților la studiu este cuprinsă între 7 și 20 de ani, cu o medie de vîrstă de 14,5 ani și o abatere standard de 3,01. Grupul interviewat este destul de eterogen în privința vîrstei. Cea mai mare pondere o au respondenții de 14 ani, urmați de cei de 16 ani și de cei de 11, 17 și 18 ani (Tabel 2 și Figura 1).

Tabel 2: Distribuția respondenților în funcție de vîrstă

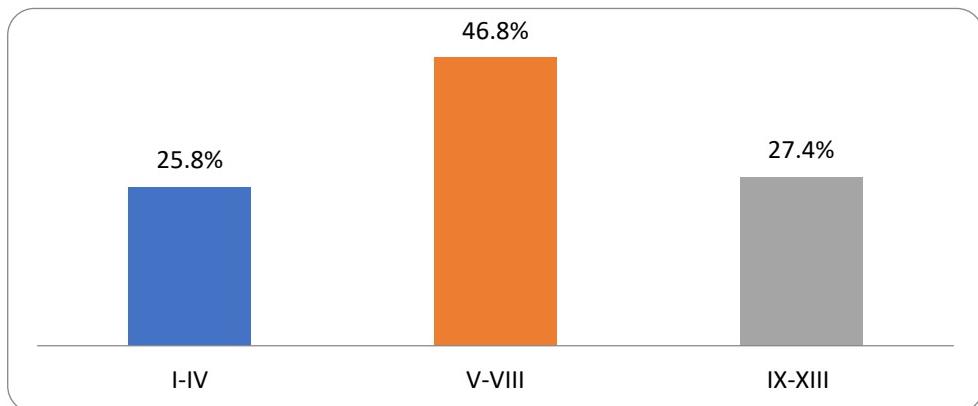
Vîrstă în ani împliniți	Număr	Procent
7	1	1.6
8	1	1.6
9	1	1.6
10	3	4.8
11	7	11.3
12	2	3.2
13	5	8.1
14	11	17.7
15	5	8.1
16	8	12.9
17	7	11.3
18	7	11.3
19	2	3.2
20	2	3.2
Total	62	100.0

Figura 1: Distribuția respondenților în funcție de vârstă

În privința încadrării școlare, puțin sub jumătate dintre respondenți (46,8%) urmează cursurile ciclului gimnazial, iar restul respondenților sunt împărțiti relativ egal între ciclul primar (25,8%) și liceu sau școală profesională (27,4%) (Tabel 3 și Figura 2).

Tabel 3: Distribuția respondenților în funcție de încadrarea lor școlară

Clasa	Număr	Procent
I-IV	16	25.8
V-VIII	29	46.8
IX-XIII (liceu/seral/profesională/ școală de arte și meserii)	17	27.4
Total	62	100.0

Figura 2: Distribuția respondenților în funcție de încadrarea școlară

Jumătate dintre respondenți au fost rezidenți a cel puțin două centre de plasament, locuind pe parcursul anilor între 2 și 4 centre. Au existat și câteva cazuri de copii și tineri care au schimbat între 5 și 6 centre rezidențiale pe parcursul anilor (Tabel 4 și Figura 3).

Tabel 4: Distribuția respondenților în funcție de numărul centrelor de plasament în care au locuit

Centre	Număr	Procent
Un centru	28	45.2
2-4 centre	31	50.0
5-6 centre	2	3.2
Non-răspuns	1	1.6
Total	62	100.0

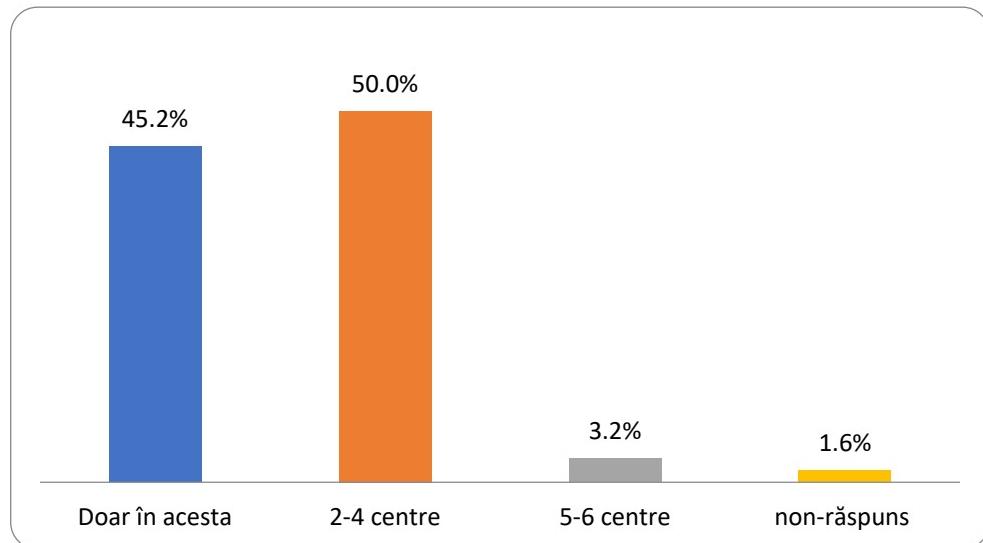

Figura 3: Distribuția respondenților în funcție de numărul centrelor de plasament în care au locuit

Schimbarea centrelor de plasament este o situație frecvent întâlnită și discutată în literatura de specialitate, atât în plan național, cât și internațional. Studiile arată că plasarea copiilor în diferite centre sau forme de protecție are repercusiuni asupra traseului educațional al acestora, ca urmare a schimbării frecvente a instituțiilor de învățământ. Dificultățile de adaptare, dublate de inconsecvența măsurilor de

recuperare și remediere în plan educațional pot determina întârzieri în achiziții de cunoștințe și tulburări în sfera dezvoltării în plan educațional.

Într-adevăr, și studiul nostru arată că aproape trei sferturi dintre respondenți au schimbat una sau două instituții de învățământ (71%), iar 27,4% menționează frecventarea a cel puțin 3 școli (Tabel 5).

Tabel 5: Distribuția respondenților în funcție de numărul de școli frecventat

Școli frecventate	Număr	Procent
1-2	44	71.0
3-5	17	27.4
mai mult de 5	1	1.6
Total	62	100.0

2.1.2. Opinii și atitudini față de școală

În ceea ce privește raportarea copiilor și tinerilor la subiectele legate de școală, s-a observat tendința de a răspunde pozitiv la întrebările din cadrul chestionarului. Această tendință este în contradicție cu atitudinea inițială a respondenților, care a fost mai degrabă negativă, de respingere a subiectului școală și a tot ceea ce se referă la acesta. Atitudinea negativă transpare mai bine în răspunsurile oferite în cadrul interviurilor, în care atmosfera mai informală creată de formatul deschis al întrebărilor le-a permis respondenților să exprime opinii și stări mai nuanțate. În cazul întrebărilor cu răspuns încis, este posibil ca atitudinile și evaluările predominant pozitive cu privire la școală să se datoreze opțiunilor reduse de răspuns (întrebări cu răspuns binar sau cu 3 categorii). Cu toate acestea, au existat și întrebări unde respondenții și-au exprimat atitudini mai degrabă negative față de anumite aspecte ale experiențelor lor de școală.

La întrebările care vizau importanța mersului la școală, 90,3% dintre participanți au răspuns că este important să meargă la școală (Figura 4), iar 82,3% că doresc să își continue studiile (Figura 5).

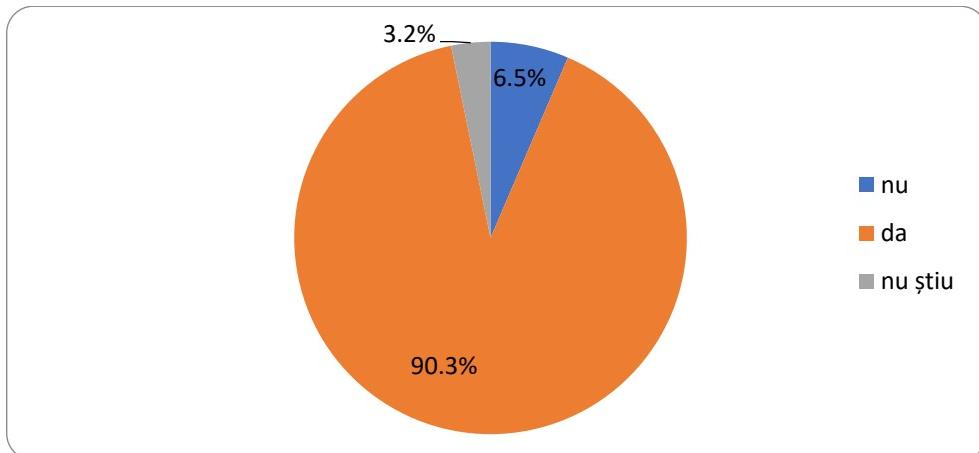

Figura 4: Este important să mergi la școală?

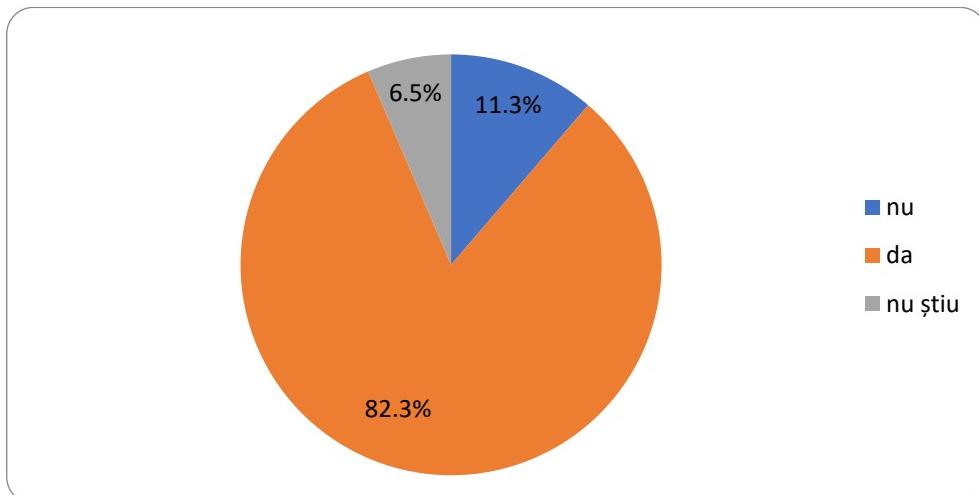

Figura 5: Pe viitor dorești să continui să mergi la școală?

Mai mult de jumătate dintre participanții la studiu (64,5%) consideră foarte util ceea ce învață la școală, iar 27,4% cred că informațiile învățate la școală sunt parțial utile („așa și aşa”) (Figura 6). Si în acest caz, e posibil ca răspunsurile să fie afectate de dezirabilitate socială, respondenții putând percepe că o evaluare bună a utilității școlii este așteptată în răspunsurile lor, deși, în procesul colectării datelor, respondenților li s-a reamintit că nu există răspunsuri bune sau greșite la aceste întrebări și că răspunsurile lor sunt anonime.

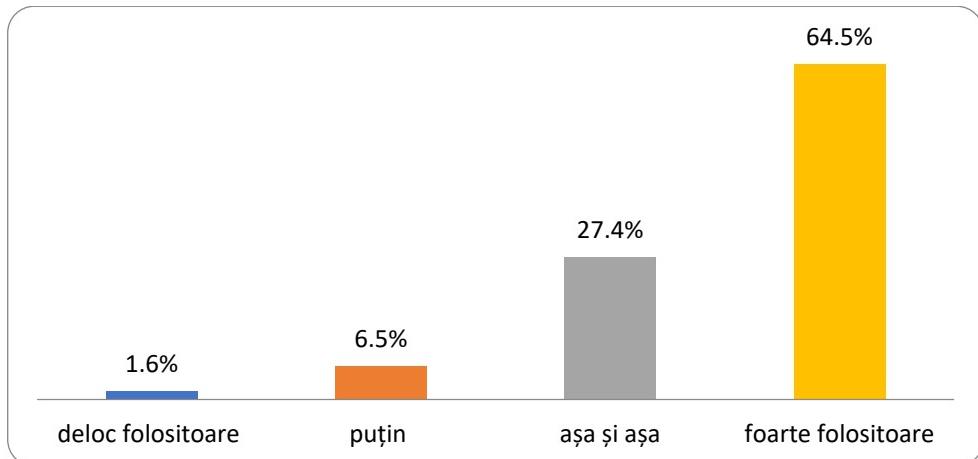

Figura 6: Cât de folositoare crezi că sunt informațiile pe care le înveți la școală?

Importanța școlii este percepță diferit de respondenți, copiii și tinerii menționând motive variate pentru frecvențarea cursurilor școlare. Aceste motive pot fi grupate în aspecte ce țin de învățare și dobândirea de cunoștințe, inclusiv plăcerea de a învăța (40,3%), aspecte ce țin de importanța educației pentru viitor, cum ar fi, a avea un loc de muncă mai bun (41,9%) și motive legate de perceperea școlii ca un loc al relațiilor și interacțiunilor sociale (4,8%) (Figura 7).

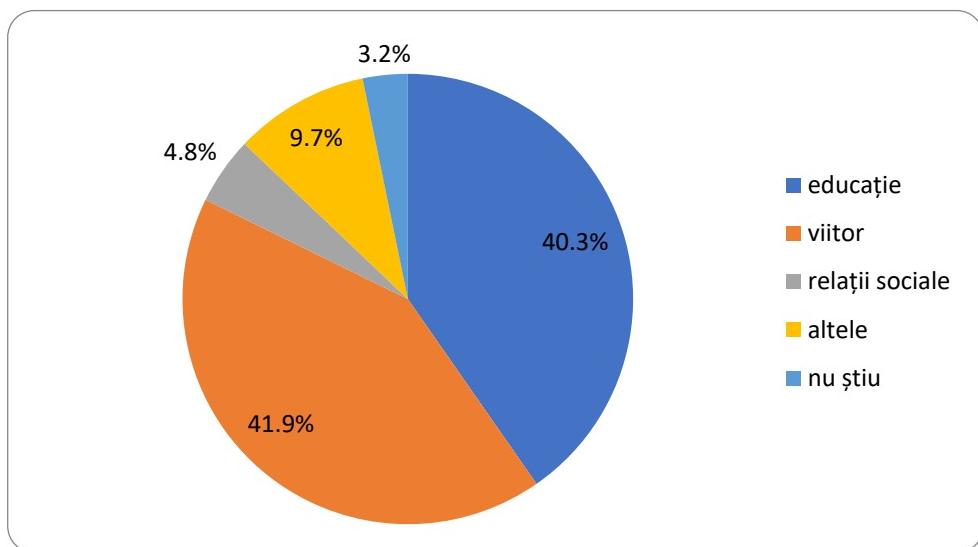

Figura 7: De ce este important să mergi la școală?

Așa cum am menționat anterior, opiniile și atitudinile față de școală ale copiilor și tinerilor din centrele de plasament sunt în general pozitive. Tabelul 6 rezumă răspunsurile oferite de respondenți la întrebările care au vizat opiniile și atitudinile lor față de școală pe care o frecventează în prezent.

Tabel 6: Opinii și atitudini față de școală frecventată în prezent

		Număr	Procent
Școala este un loc în care te simți în siguranță?	Nu	8	12.9%
	Da	45	72.6%
	Și da și nu	9	14.5%
Ești fericit la școală?	Nu	5	8.1%
	Da	37	59.7%
	Și da și nu	20	32.3%
Îți place la școală?	Nu	7	11.3%
	Da	38	61.3%
	Și da și nu	16	25.8%
	Nu știu	1	1.6%
Ai o persoană de încredere cu care poți să vorbești orice în legătură cu școala?	Nu	13	21.0%
	Da	43	69.4%
	Și da și nu	6	9.7%
Îți este frică la școală?	Nu	57	91.9%
	Da	3	4.8%
	Și da și nu	2	3.2%
Dacă ceea ce înveți la școală ar fi mai simplu, mai ușor de înțeles, îți-ar plăcea mai mult?	Nu	6	9.7%
	Da	53	85.5%
	Și da și nu	3	4.8%
Dacă ai putea alege tu ce materii să înveți la școală îți-ar plăcea mai mult acolo?	Nu	6	9.7%
	Da	52	83.9%
	Și da și nu	4	6.5%
Este școala un loc urât în care nu îți dorești să mergi?	Nu	46	74.2%
	Da	7	11.3%
	Și da și nu	9	14.5%
Crezi că te poate ajuta școala cu ceva în viață pentru viitor?	Nu	1	1.6%
	Da	56	90.3%
	Și da și nu	4	6.5%
	Nu știu	1	1.6%
Este școala un loc plăcut în care de abia aștepți să mergi?	Nu	15	24.6%
	Da	30	49.2%
	Și da și nu	16	26.2%

		Număr	Procent
Îți este teamă că ai putea fi bătut la școală?	Nu	49	79.0%
	Da	8	12.9%
	Și da și nu	5	8.1%
Ai o persoană la centru căreia îi spui cu ce probleme te confrunți în legătură cu școala?	Nu	13	21.0%
	Da	46	74.2%
	Și da și nu	3	4.8%

O mare parte dintre respondenți declară că se simt în siguranță la școală (72,6%), dar există și participanți care spun că nu se simt în siguranță la școală (12,9%), în vreme ce 14,5% dintre respondenți au spus că uneori se simt în siguranță, alteori nu (Figura 8.1). Deși majoritatea respondenților par să se simtă în siguranță, un sfert dintre aceștia nu percep școala ca un spațiu sigur întotdeauna.

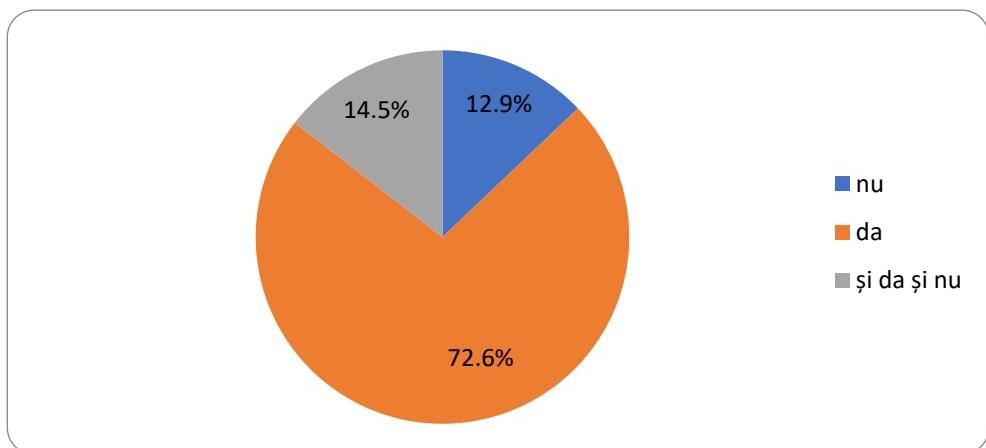

Figura 8.1.: Școala este un loc unde te simți în siguranță

Cei mai mulți dintre respondenți (91,9%) au declarat că nu le este frică la școală (Figura 8.2). Au fost însă și respondenți care au declarat că uneori le este frică la școală. În discuțiile informale, unii respondenți au povestit că se tem din cauza agresivității și a amenințărilor unor colegi mai mari. Totuși, gradul scăzut de recunoaștere a acestei frici poate fi pus și pe seama dezirabilității sociale. Ascunderea sentimentelor de frică este o practică care poate genera apărare și o proiectare a unui sine curajos, care poate fi văzut dezirabil.

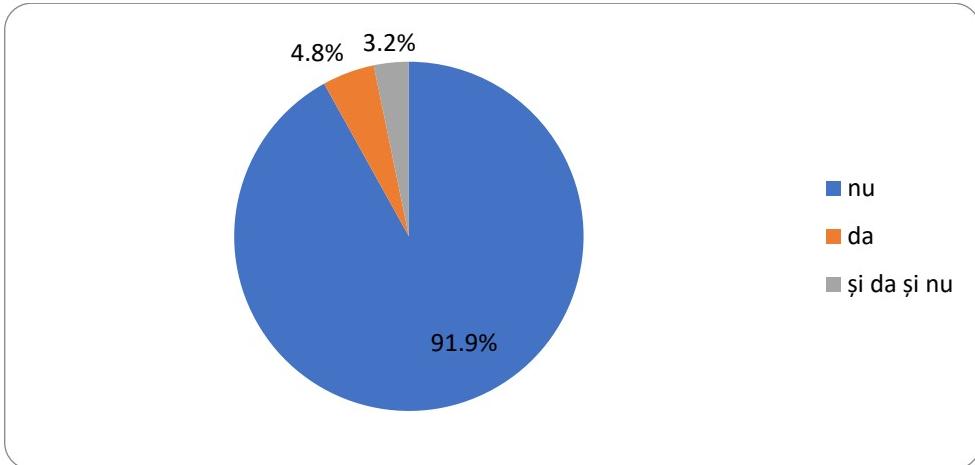

Figura 8.2: Îți este frică la școală?

Întrebați în mod specific dacă le este teamă că ar putea fi bătuți la școală, 21% dintre respondenți au spus că le este teamă mereu sau uneori (Figura 8.3). Această teamă poate explica motivul pentru care un sfert dintre respondenți nu percep școala ca un spațiu sigur.

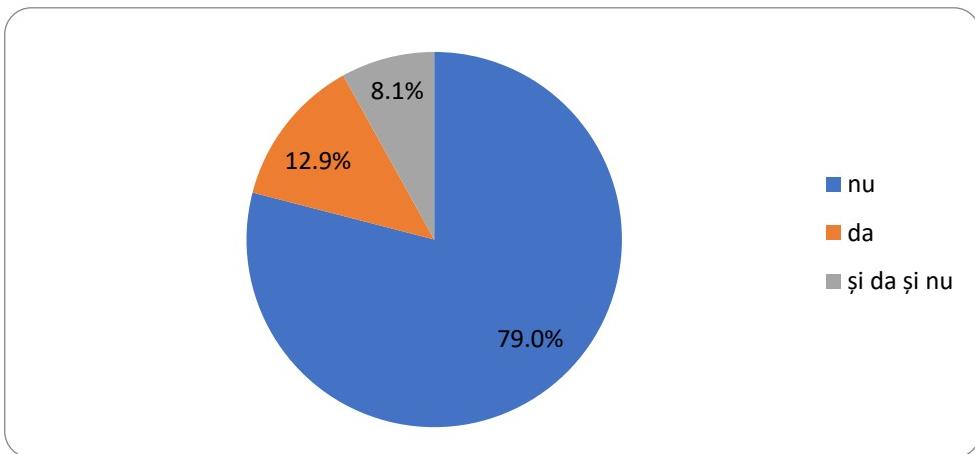

Figura 8.3: Îți este teamă că ai putea fi bătut la școală?

Procentul celor care au afirmat că sunt fericiți la școală este mai scăzut comparativ cu al celor care au declarat că se simt în siguranță. Astfel, doar 59,7 % spun că sunt fericiți la școală, în vreme ce 32,3% dintre subiecți au declarat că uneori se simt fericiți la școală, alteori nu, iar 8,1 %

că nu sunt fericiți în instituțiile de învățământ pe care le frecventează (Figura 8.4).

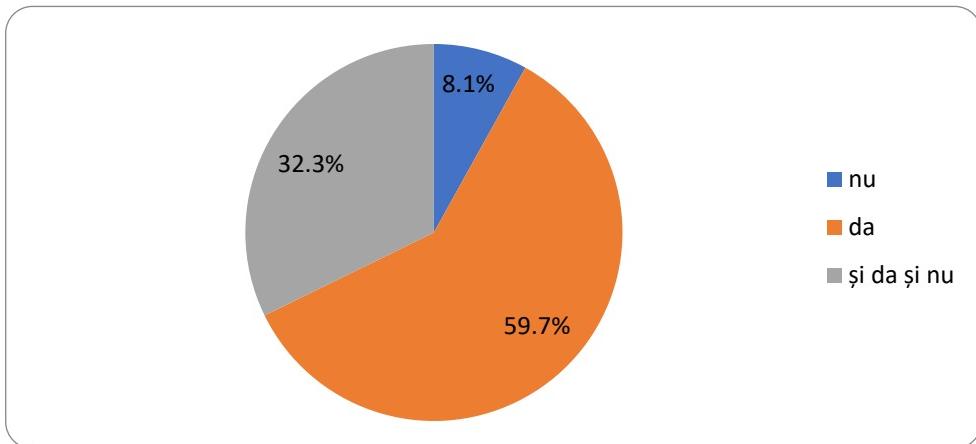

Figura 8.4: Ești fericit la școala?

Din totalul participanților la studiu, mai mult de jumătate au spus că le place la școală (61,3%). Este de remarcat însă că 25,8% din copii și tineri spun că uneori le place, alteori nu, iar 11,3% au afirmat că nu le place la școală (figura 8.5). Proportia celor care declară că nu le place la școală este puțin mai mare decât a celor care au spus că nu sunt fericiți la școală.

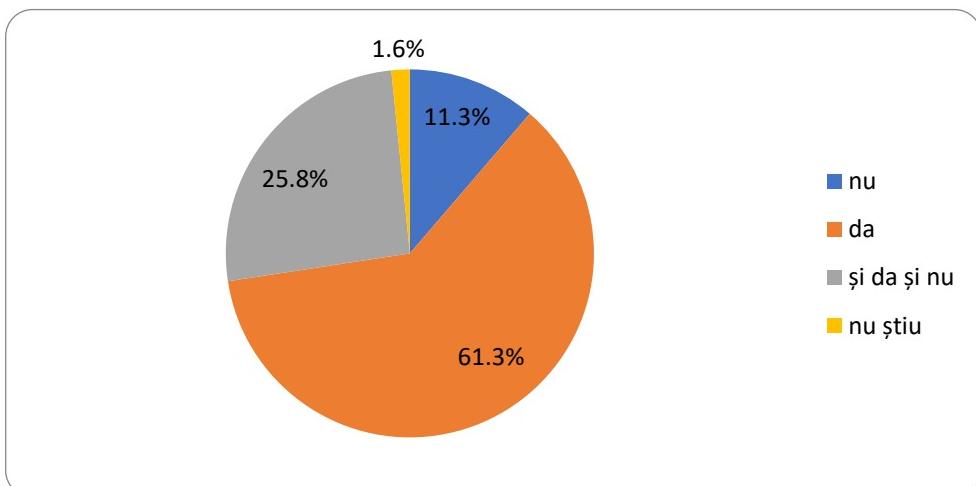

Figura 8.5: Îți place la școală?

Întrebați dacă un grad mai mare de înțelegere a ceea ce se predă îi ar face să se simtă mai bine la școală, 9,7% spun nu, iar 4,8% cred că uneori da, uneori nu (Figura 8.6). Acest rezultat sugerează că, pe de o parte, un mod mai accesibil de predare și mai multă atenție îndreptată spre elevi îi ar ajuta pe aceștia să se raporteze pozitiv la școală, dar, pe de altă parte, că există și alte obstacole în calea unei atitudini pozitive față de școală, în afara gradului de dificultate a conținuturilor învățării.

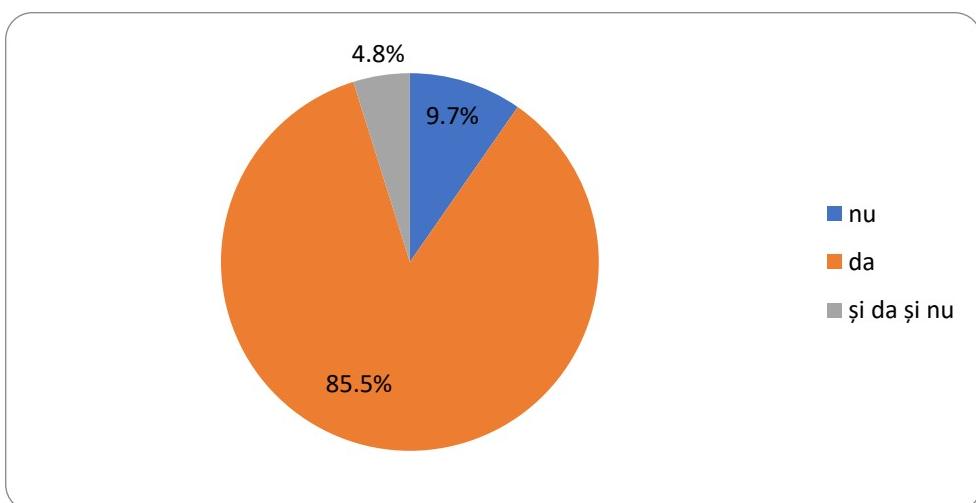

Figura 8.6. Dacă ceea ce înveți la școală ar fi mai ușor de înțeles, îi-ar plăcea mai mult?

Nevoia de individualizare a activităților educaționale și dorința unui grad mai mare de implicare a elevilor în cadrul activităților instructiv-educative transpare din răspunsurile oferite la întrebarea: „Dacă ai putea să-ți alegi materiile pe care le înveți la școală, îi-ar plăcea mai mult acolo?”. O mare parte a respondenților (83,9%) cred că posibilitatea de a alege singuri materiile de studiu le-ar îmbunătăți experiența școlară (Figura 8.7). Însă, pentru 9,7% dintre ei, acest lucru nu ar constitui un element care să îi facă să îndrăgească școala mai mult, iar 6,5% sunt nesiguri.

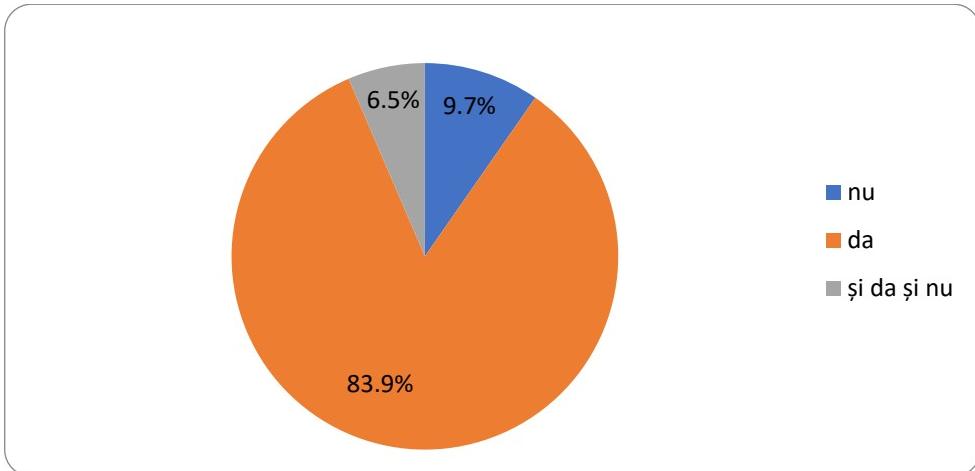

Figura 8.7: Dacă ai putea tu să alegi ce materii să înveți la școală, ţi-ar plăcea mai mult acolo?

Întrebați dacă școala este un loc urât, unde nu doresc să meargă, circa un sfert dintre respondenți nu resping această idee, în vreme ce 74,2% dintre participanții la studiu nu consideră că este aşa (Figura 8.8).

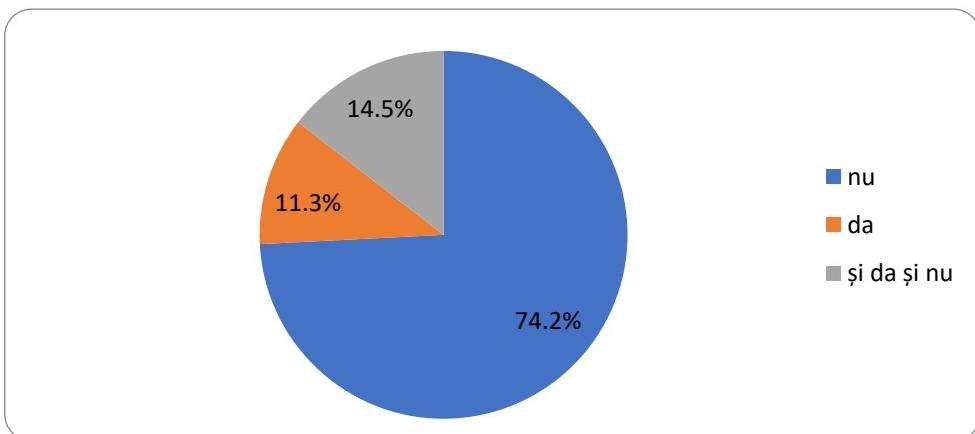

Figura 8.8: Este școala un loc urât în care nu îți dorești să mergi?

În ciuda rezervelor pe care unii respondenți le au față de unele aspecte legate de școală, majoritatea recunosc importanța educației pentru viitorul lor. Astfel, 90,3% afirmă că școala îi poate ajuta în viață în viitor (Figura 8.9). Aceasta este un element încurajator și ar trebui să

constituie un punct de pornire în construirea unor programe care să le ofere copiilor și tinerilor din centrele de plasament șansa la o educație adaptată nevoilor și dorințelor lor.

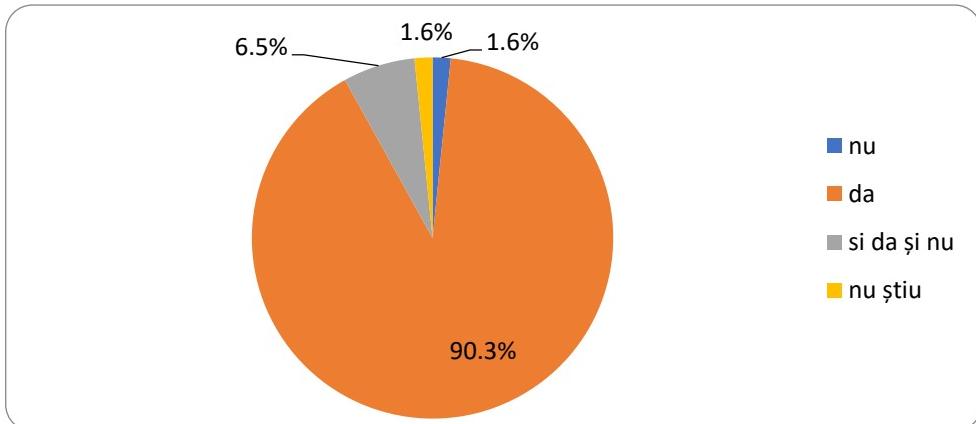

Figura 8.9: Crezi că școala te poate ajuta cu ceva în viață în viitor?

Aproape jumătate dintre respondenți (48,4%) au răspuns că văd școala ca un loc plăcut, în care de abia așteaptă să meargă. Pe de alta parte însă, un sfert dintre respondenți (24,2%) afirmă că școala nu este un loc plăcut, în care abia așteaptă să meargă, iar alți 25,8% spun că uneori este un loc plăcut, alteori nu (Figura 8.10).

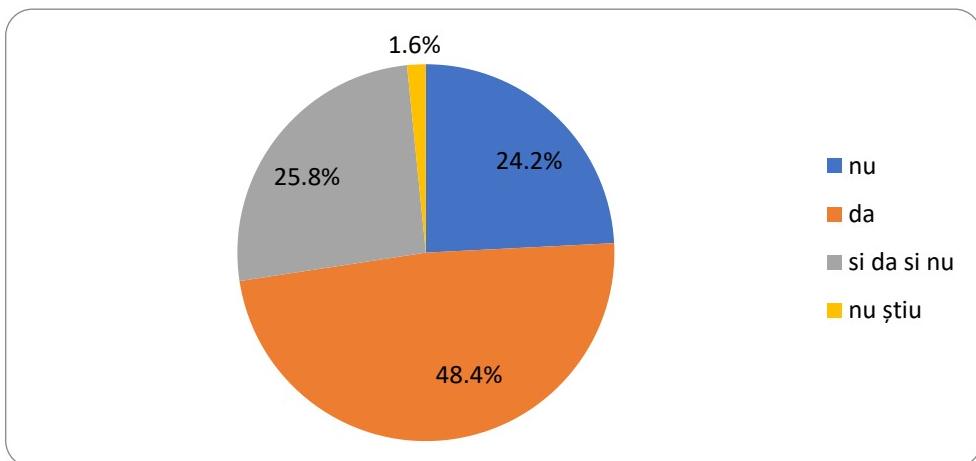

Figura 8.10: Este școala un loc plăcut în care de abia aștepți să mergi?

Atunci când au fost întrebați dacă au pe cineva de încredere cu care să discute referitor la aspectele legate de școală, 21% dintre copiii și tinerii participanți la studiu au spus că nu au o astfel de persoană, iar 9,7% au afirmat că uneori au, alteori nu (Figura 8.11). Acest rezultat indică lipsa resurselor de capital social, în cazul a circa o treime dintre respondenți.

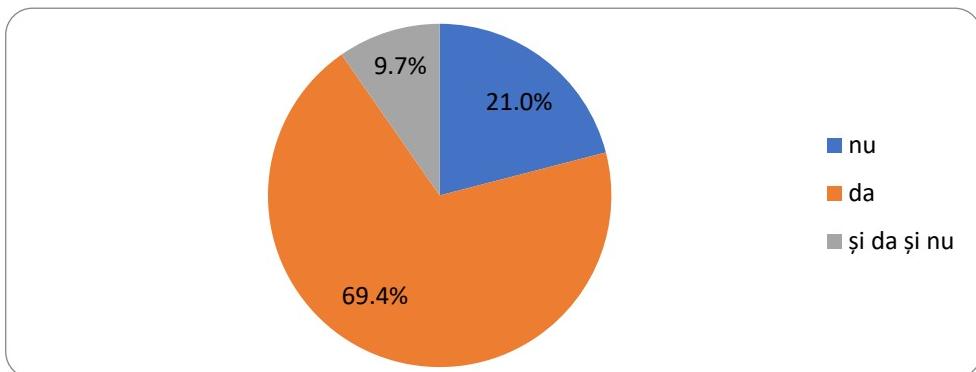

Figura 8.11: Ai o persoană de încredere cu care poți discuta orice în legătură cu școala?

Și în cazul întrebării referitoare la existența unei persoane din centrul de plasament cu care pot discuta probleme cu care se confruntă în legătură cu școala, un sfert dintre respondenți fie nu au, fie sunt nesiguri de existența stabilă a unei astfel de persoane („și da și nu”) (Figura 8.12). Lipsa suportului de natură socială și emoțională apare astfel ca o problemă pentru cel puțin un sfert dintre respondenți.

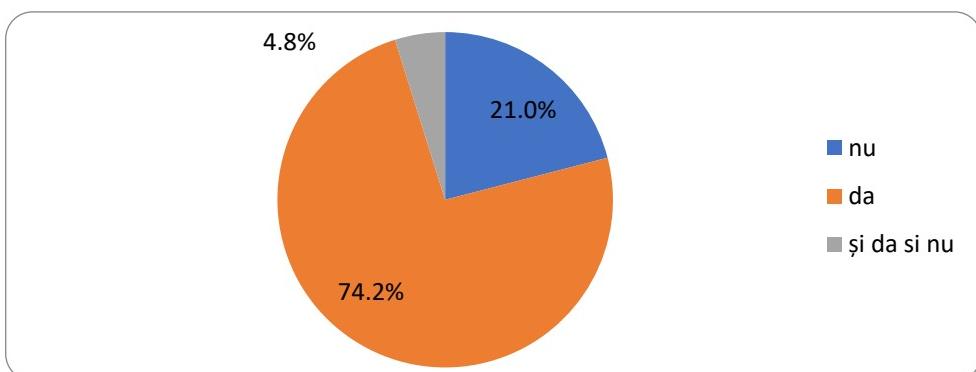

Figura 8.12: Ai o persoană la centru căreia să îi spui cu ce probleme te confrunți în legătură cu școala?

În concluzie, pentru circa un sfert dintre respondenți, școala nu este percepătă ca un spațiu sigur, posibil datorită temerii că ar putea fi victime ale violenței fizice. În plus, peste o treime dintre respondenți nu se simt fericiți la școală, iar jumătate dintre ei nu sunt complet de acord cu afirmația că școala este un loc plăcut, unde abia așteaptă să meargă. În cazul a cel puțin un sfert dintre respondenți se remarcă lipsa sprijinului emoțional și un nivel scăzut al capitalului social. Mai mult sprijin oferit pentru înțelegerea a ceea ce se predă, precum și posibilitatea de a alege materiile pe care să le studieze, i-ar face pe mulți dintre ei (circa 80%) să meargă la școală cu mai multă plăcere. În ciuda acestor probleme identificate, copiii și tinerii din centrele de plasament sunt conștienți de importanța educației pentru viitorul lor; 64,5% cred că ceea ce învață la școală este foarte folositor, iar 90% cred că școala este importantă și îi poate ajuta în viață pe viitor. Peste 80% dintre ei doresc să își continue studiile.

Toate acestea sugerează nevoia de individualizare a învățării. Mai mult ajutor acordat copiilor și tinerilor din centrele de plasament pentru înțelegerea conținuturilor învățării și oferirea posibilității alegerii materiilor de studiu ar transforma experiența școlară într-una mai plăcută. În prezent, deși respondenții recunosc importanța și utilitatea școlii pentru viitor, experiența școlii nu este una în întregime plăcută pentru jumătate dintre ei. Mai mult, intervenția asupra problemelor legate de violență fizică este o necesitate, în contextul în care 21% dintre respondenți se tem de violență fizică la școală pe care o frecventează.

2.1.3. Viața în centru și relația cu școala

Centrul rezidențial este un loc plăcut pentru 67,7% dintre respondenți. Există însă un grup relativ mare de copii și tineri, pentru care centrul unde locuiesc nu este un loc plăcut (8,1%), sau este percepăt ca fiind uneori plăcut, alteori nu (24,2%) (Figura 9). În acest context,

măsura desființării centrelor de plasament și a înlocuirii lor cu centre de tip familial ar putea îmbunătăți experiența copiilor și tinerilor instituționalizați, mai ales dacă acest transfer va fi însoțit și de programe și activități adaptate nevoilor și dorințelor acestora, cum ar fi programe și activități recreative, de socializare, de consiliere, de suport și petrecere a timpului liber.

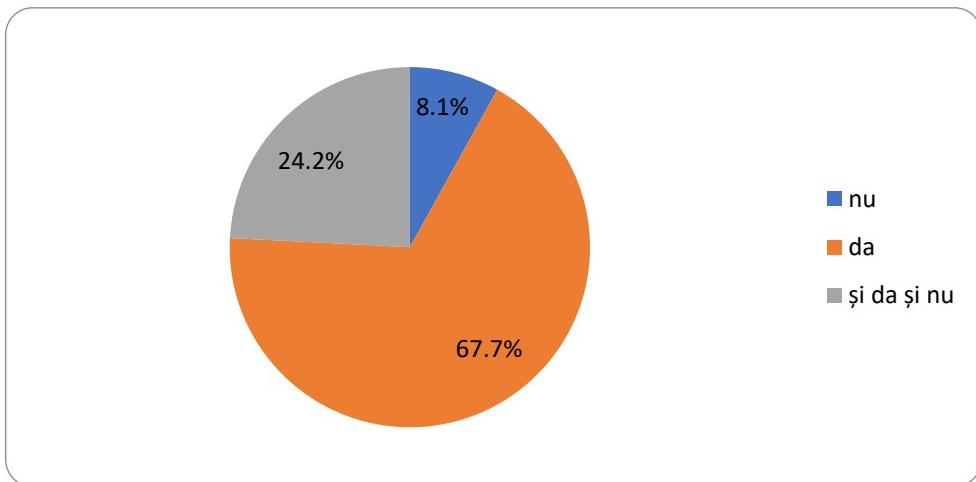

Figura 9: Îți place aici la centru?

Atunci când compară satisfacția asociată cu centrul în care locuiesc și cea asociată școlii pe care o frecventează, 43,5% dintre respondenți declară că le place mai mult la școală, 37,1% preferă centrul, iar 19,4 % sunt indeciși în privința locului pe care îl preferă (Figura 10). Deși la începutul studiului mulți respondenți au avut o atitudine negativă, de respingere a subiectelor legate de școală, aşa cum am remarcat și în secțiunile anterioare, răspunsurile lor indică o atitudine mai degrabă pozitivă față de școală. Acest lucru poate fi pus atât pe seama dezirabilității sociale, cât și a formatului limitativ al acestor întrebări, mai ales în cazul celor cu răspuns binar. Având în vedere aceste aspecte este de remarcat faptul că centrul este percepțut ca fiind mai puțin atractiv decât școală. Această concluzie ridică semne de întrebare cu privire la modul în care copiii și tinerii sunt tratați în aceste instituții. Evaluările

sunt diferite în funcție de centru. În vreme ce respondenții care locuiesc în centrul 1 declară că preferă centrul, cei din centrele de plasament 2 și 3 declară că se simt mai bine la școală (Figura 11). Există studii naționale care subliniază existența violenței asupra copiilor din centrele rezidențiale și surprind măsuri care trebuie adoptate în acest sens (Roth, 2019 ; Bejenaru & Tucker, 2014).

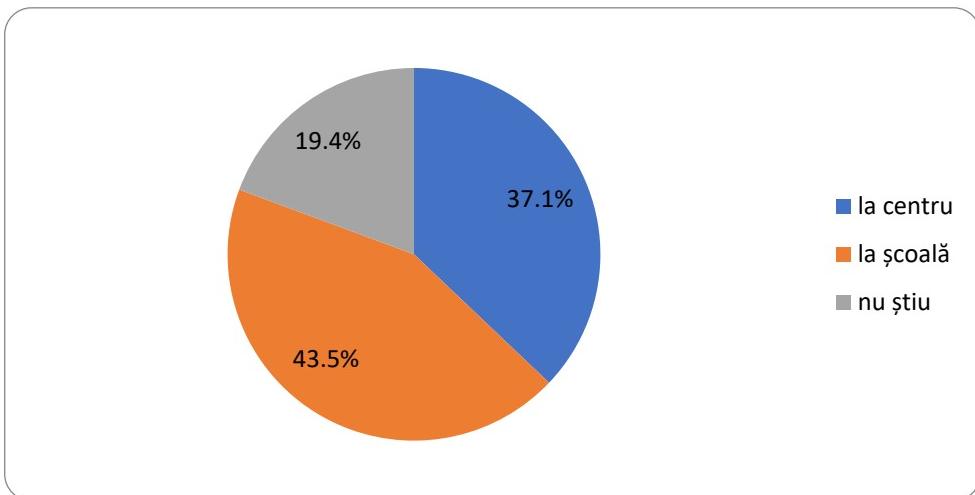

Figura 10: Îți place mai mult să stai la centru sau să mergi la școală?

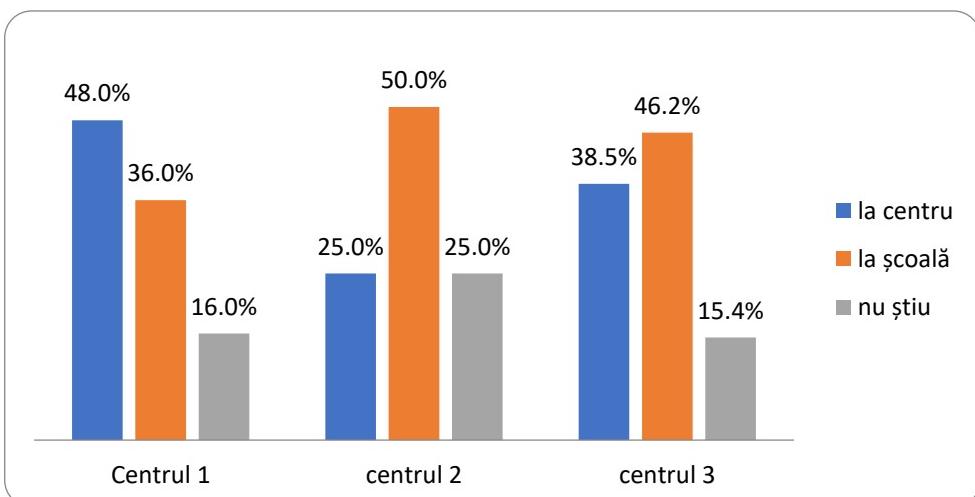

Figura 11: Preferința pentru centru sau școală în funcție de centrul în care locuiesc respondenții

Atunci când au fost întrebați despre preferința pentru activitățile desfășurate la centru, cei mai mulți respondenți (40,3%) au declarat că preferă activitățile de petrecere a timpului cu colegii. Doar circa un sfert dintre respondenți au declarat că preferă fiecare dintre următoarele: petrecerea timpului cu angajații centrului, participarea la activitățile organizate la centru sau să stea singuri (Figura 12).

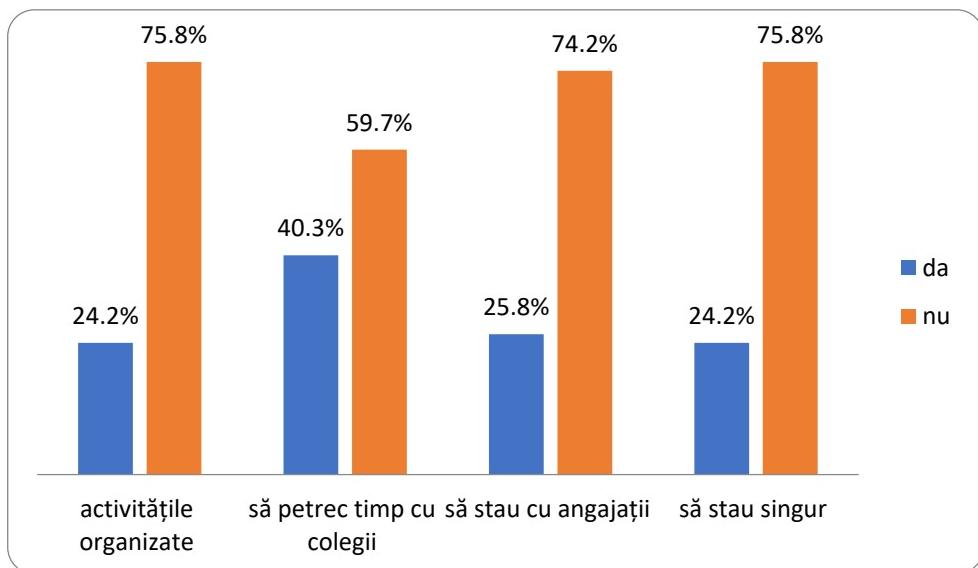

Figura 12: Activitățile preferate la centru

Întrebați dacă activitățile organizate în centrul unde locuiesc îi ajută să le placă mai mult la școală, doar 33,9% cred că acestea îi ajută în mare măsura, în vreme ce 48,4% din respondenți cred că îi ajută într-o măsură potrivită, 9,7% într-o mică măsură, iar 8,1% cred că nu îi ajută deloc (Figura 13). Aceste răspunsuri pot fi influențate de faptul că aplicarea chestionarelor s-a desfășurat la centrul unde locuiesc copiii și tinerii și că, în ciuda faptului că respondenților li s-a explicat că răspunsurile lor sunt confidențiale și nu vor ajunge la nimeni din cadrul centrului, aceștia ar fi putut fi tentați totuși să exprime atitudini mai apreciative cu privire la centrul de rezidență.

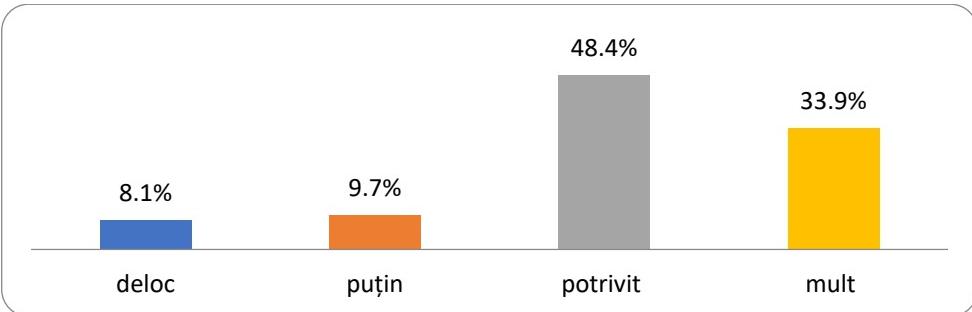

Figura 13: În ce măsură activitățile organizate la centru te ajută să îți placă mai mult la școală?

Atunci când au fost întrebați care sunt lucrurile de care ar avea nevoie pentru a face mersul la școală mai plăcut, cei mai mulți respondenți au indicat aspecte care țin de atractivitatea orelor, relația cu profesorii și cea cu colegii (Figura 14). De asemenea, 12,9% dintre respondenți au menționat nevoie de resurse materiale cum ar fi rechizitele, îmbrăcământea, dar și asigurarea transportului, iar 4,8% au menționat aspecte pe care le-am grupat sub numele de suport social, cum ar fi dorința de a fi însoțit de colegi la școală sau a frecvența aceeași școală ca ceilalți colegi. Se remarcă faptul că puțin peste o treime dintre respondenți (35,5%), consideră că nu au nevoie de resurse suplimentare. Această atitudine este uneori exprimată foarte plastic: „îmi este de ajuns ce mi-a oferit destinul, maturitatea de a înțelege”(S17).

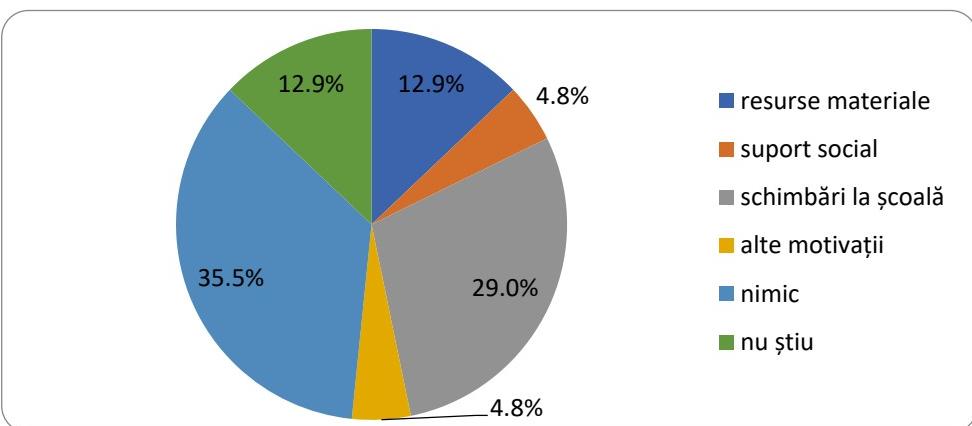

Figura 14: De ce ai avea nevoie ca să îți placă mai mult să mergi la școală?

Întrebați care sunt activitățile obișnuite dintr-o zi, 67,7% dintre respondenți spun că merg la școală (Tabel 7 și Figura 15). Puțin sub jumătate dintre aceștia petrec zilnic timp utilizând telefonul și/sau internetul (45,2%), ori participă la treburi desfășurate în centru, cum ar fi ajutorul acordat la curățenie, strângerea mesei etc. (46,8%). Joaca dar și temele fac parte din rutina zilnică a circa o treime din respondenți, în vreme ce puțin sub un sfert dintre aceștia (22,6%) menționează statul degeaba ca parte a routinei zilnice.

Tabel 7: Care sunt activitățile tale obișnuite într-o zi?

Activități	Număr	Procent
Merg la școală	42	67,7%
Stau degeaba	14	22,6%
Mă joc	22	35,5%
Stau pe telefon/internet	28	45,2%
Fac treabă (ajut la curățenie, strânsul mesei), etc.	29	46,8%
Îmi fac temele	20	32,3%

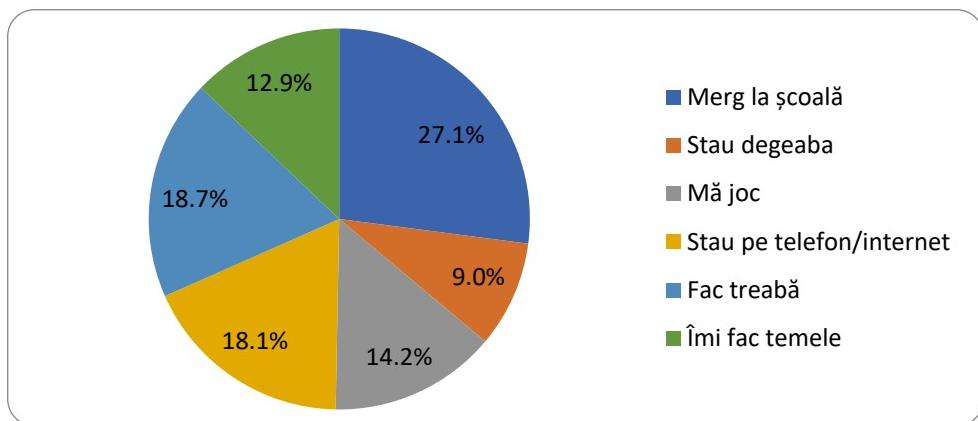

Figura 15: Activități obișnuite într-o zi

În concluzie, centrul rezidențial este un loc plăcut pentru 67,7% dintre respondenți, dar există și multe persoane pentru care centrul rezidențial nu este un loc plăcut sau este percepțut ca fiind uneori plăcut, alteori nu. Atunci când sunt puși în fața alegerii între școală și centru, mai mulți respondenți spun că preferă să meargă la școală decât să stea în centru. Gradul preferinței diferă însă în funcție de centru. Respondenții

din centrele 2 și 3 preferă școala, în vreme ce beneficiarii centrului 1 și-au exprimat preferința pentru centru. Activitatea apreciată de cei mai mulți respondenți din centru este petrecerea timpului cu colegii. În mult mai mică măsură sunt apreciate activitățile organizate de centru sau petrecerea timpului cu angajații. Aceste aspecte ar putea explica parțial preferința copiilor pentru școală, față de centru. O mare parte dintre respondenți cred că activitățile organizate la centru îi ajută să le placă mai mult la școală. Întrebați ce resurse i-ar ajuta să le placă mai mult la școală, circa o treime spun că nu au nevoie de nimic, iar o parte mai mare menționează aspecte care țin de atractivitatea orelor, relații mai bune cu colegii și profesorii. Activitățile zilnice în care se implică sunt diverse și cuprind atât activități legate de educație, cât și de socializare și recreere.

2.1.4. Demotivare școlară și probleme întâmpinate

Pentru a identifica problemele întâmpinate de copiii și tinerii din centrele de plasament care pot conduce la demotivare școlară le-am adresat o serie de întrebări referitoare la o multitudine de aspecte cu privire la relația lor cu profesorii, colegii și la activitățile de la școală, în general. Tabelul 8 prezintă răspunsurile oferite de participanții din cele 3 centre de plasament.

Tabel 8: Demotivare școlară și probleme întâmpinate

Ești de acord că ...		Număr	Procent
Profesorii se poartă frumos cu tine	nu sunt de acord	0	0.0%
	de acord	46	74.2%
	uneori da, uneori nu	15	24.2%
	nu știu	1	1.6
Colegii de la școală te supără deseori	nu sunt de acord	35	56.5%
	de acord	11	17.7%
	uneori da, uneori nu	15	24.2%
	nu știu	1	1.6
Înțelegi ce te învață profesorii	nu sunt de acord	5	8.1%
	de acord	30	48.4%
	uneori da, uneori nu	26	41.9%
	nu știu	1	1.6

Ești de acord că ...		Număr	Procent
Unele materii de la școală îți se par foarte grele	nu sunt de acord	17	27.4%
	de acord	33	53.2%
	uneori da, uneori nu	11	17.7%
	nu știu	1	1.6
Profesorii se poartă urât cu tine	nu sunt de acord	48	77.4%
	de acord	2	3.2%
	uneori da, uneori nu	11	17.7%
	nu știu	1	1.6
Lecțiile de la școală îți plac	nu sunt de acord	5	8.1%
	de acord	29	46.8%
	uneori da, uneori nu	25	40.3%
	nu știu	3	4.8
Ai colegi de la școală cu care te înțelegi foarte bine	nu sunt de acord	6	9.7%
	de acord	53	85.5%
	uneori da, uneori nu	1	1.6%
	nu știu	2	3.2
La centru ești ajutat să te descurci mai bine la școală	nu sunt de acord	6	9.7%
	de acord	46	74.2%
	uneori da, uneori nu	9	14.5%
	nu știu	1	1.6
Unii colegi de la școală îți vorbesc urât sau râd de tine	nu sunt de acord	42	67.7%
	de acord	11	17.7%
	uneori da, uneori nu	7	11.3%
	nu știu	2	3.2
Dacă ai primi mai mult ajutor la teme, îți-ar fi mai ușor să mergi la școală	nu sunt de acord	10	16.1%
	de acord	40	64.5%
	uneori da, uneori nu	10	16.1%
	nu știu	2	3.2
Unii colegi de la școală te bat	nu sunt de acord	53	85.5%
	de acord	4	6.5%
	uneori da, uneori nu	4	6.5%
	nu știu	1	1.6
La școală este plăcitor	nu sunt de acord	23	37.1%
	de acord	18	29.0%
	uneori da, uneori nu	20	32.3%
	nu știu	1	1.6
Îți se întâmplă să vorbești urât cu colegii tăi de la școală sau să îi lovești.	nu sunt de acord	23	37.1%
	de acord	17	27.4%
	uneori da, uneori nu	20	32.3%
	nu știu	2	3.2
Dacă ai putea înțelege mai bine la școală lecțiile, îți-ar plăcea mai mult	nu sunt de acord	8	12.9%
	de acord	46	74.2%
	uneori da, uneori nu	7	11.3%
	nu știu	1	1.6

Ești de acord că ...		Număr	Procent
Ceea ce înveți la școală te ajută pentru a te descurca mai bine în viață	nu sunt de acord	3	4.8%
	de acord	54	87.1%
	uneori da, uneori nu	4	6.5%
	nu știu	1	1.6%

În privința relațiilor cu profesorii, cei mai mulți respondenți au declarat că profesorii se poartă frumos cu ei (74,2%). Circa un sfert au afirmat că acest aspect variază, comportamentul profesorilor față de ei fiind unul bun uneori (Figura 16.1).

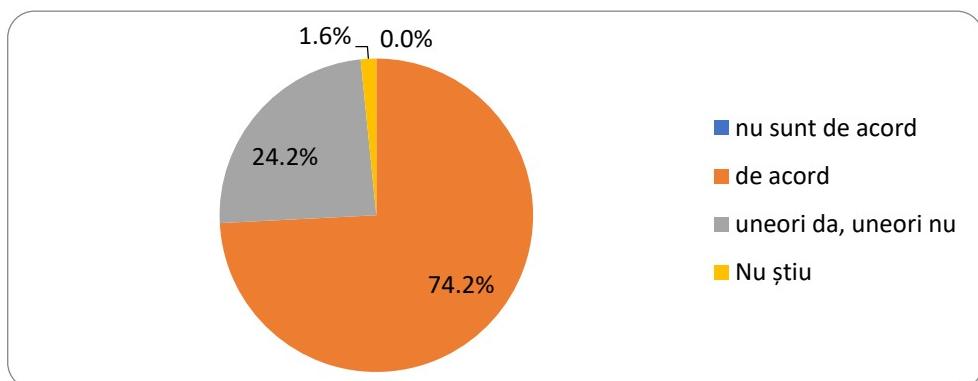

Figura 16.1: Profesorii se poartă frumos cu tine

În privința relației cu colegii, 18% dintre respondenți declară că sunt supărați deseori de către colegii de la școală, în vreme ce 24,6% afirmă că acest lucru se întâmplă uneori (Figura 16.2). Așadar puțin sub jumătate dintre respondenți nu par să aibă relații armonioase cu colegii de școală.

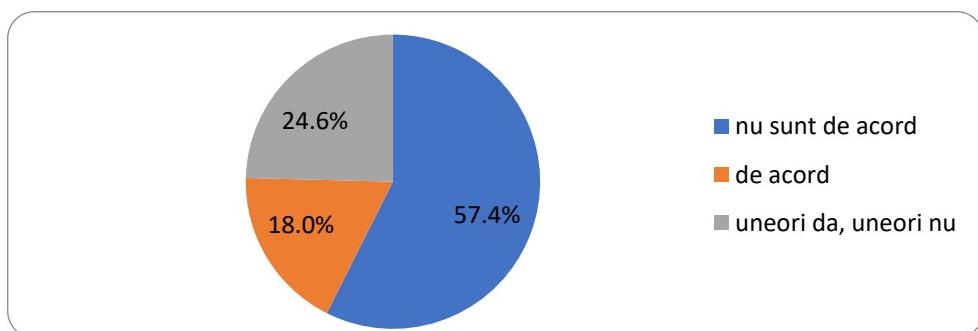

Figura 16.2: Colegii de la școală te supără deseori

Un alt aspect îngrijorător este faptul că 17,7% dintre respondenți spun că unii colegi de la școală le vorbesc urât și râd de ei, iar 11,3% declară că trec prin aceste situații uneori (Figura 16.3). Mai mult, 14,6% dintre respondenți nu resping afirmația că sunt uneori victime ale abuzului fizic al colegilor (Figura 16.4), iar peste jumătate dintre respondenți declară că li se întâmplă uneori să le vorbească urât colegilor de la școală sau să îi lovească (Figura 16.5). Aceste răspunsuri evidențiază un tablou al violenței verbale și fizice, în care copiii și tinerii din centre se regăsesc fie în poziția de victime, fie în cea de agresori.

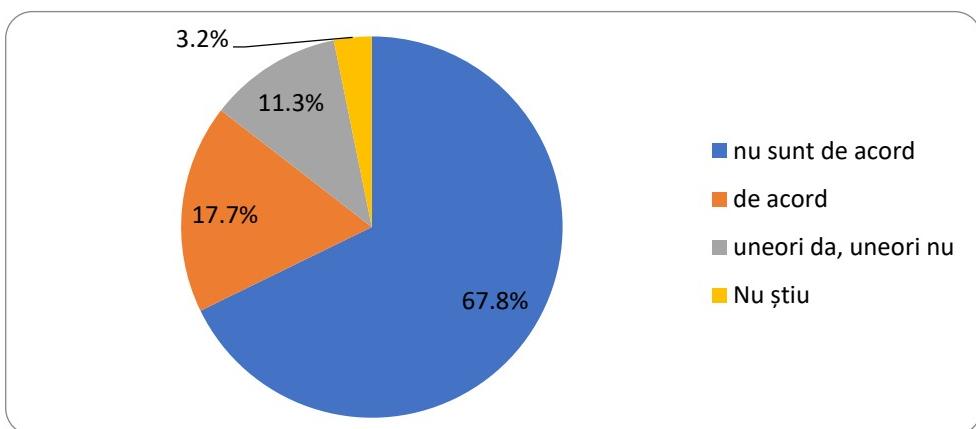

Figura 16.3: Unii colegi de la școală îți vorbesc urât sau râd de tine?

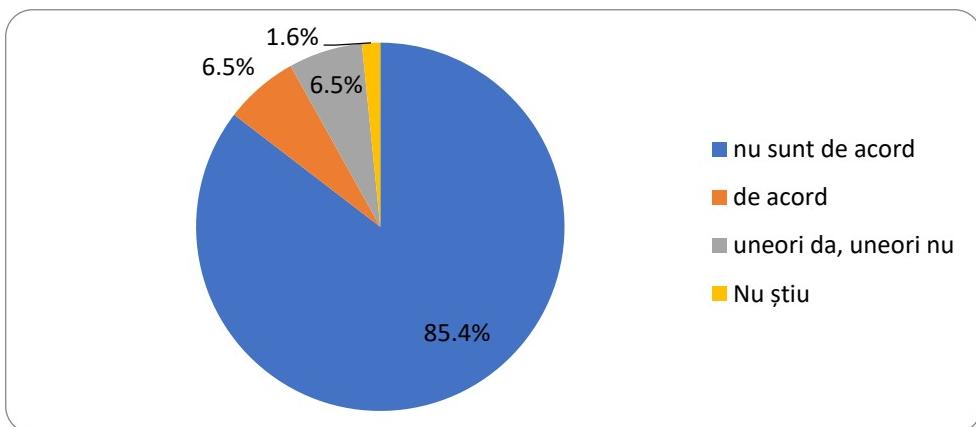

Figura 16.4: Unii colegi de la școală te bat?

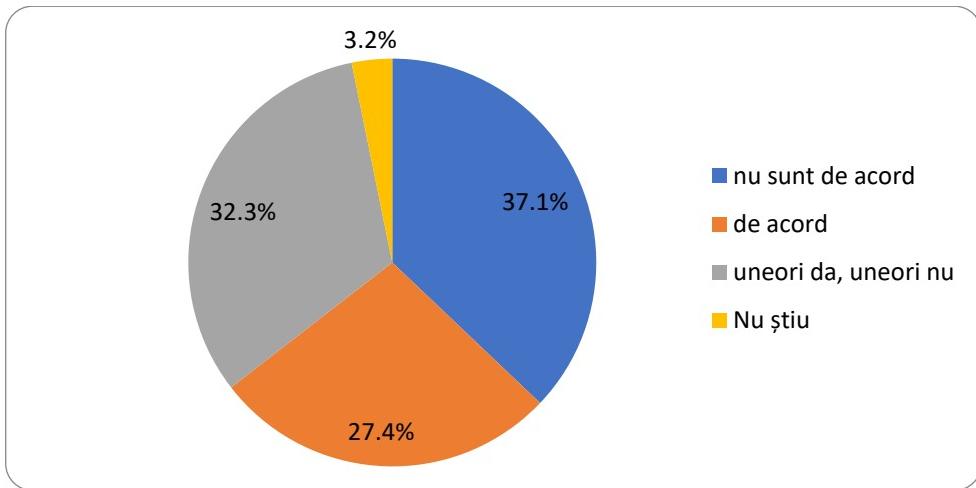

Figura 16.5: Tî se întâmplă să vorbești urât cu colegii tăi de la școală sau să îi lovești

Relațiile lipsite de armonie cu colegii de școală pe care o parte dintre copiii și tinerii din centre le experimentează în școală pot fi un rezultat al atitudinii ostile a colegilor față de elevii care provin dintr-o categorie socială diferită. Pe de altă parte însă, în cazul copiilor și tinerilor instituționalizați, se remarcă tendința de a acționa agresiv. De cele mai multe ori, această tendință de a reacționa violent, mai ales verbal, apare fie ca un mecanism de apărare, fie un efect al lipsei de cunoaștere a tehnicielor de control și gestionare a emoțiilor. Aceasta subliniază necesitatea serviciilor de consiliere și terapie adaptate nevoilor copiilor și tinerilor din cadrul centrelor rezidențiale, care să le ofere oportunități de discutare a problemelor pe care le întâmpină și de însușire a unor deprinderi de gestionare a conflictelor și/sau stărilor conflictuale cu care se confruntă.

Un aspect pozitiv este reprezentat de faptul că cei mai mulți respondenți spun că au colegi de școală cu care se înțeleg foarte bine. Este de remarcat însă că pentru 9,7% dintre ei acest lucru nu se aplică (Figura 16.6). Coroborat cu răspunsurile oferite la întrebările anterioare, acesta este un rezultat căruia trebuie să i se acorde importanță. Relațiile tensionate cu colegii de școală și experiența violenței verbale sau fizice, combinate cu lipsa unui element de sprijin, creează vulnerabilitate emoțională pentru acești copii.

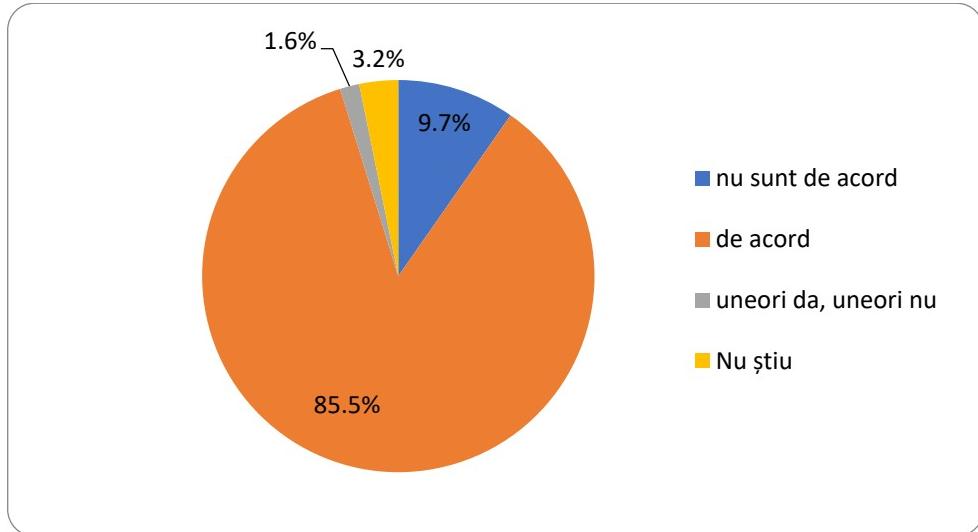

Figura 16.6: Ai colegi de la școală cu care te înțeleg foarte bine?

În privința dificultăților întâmpinate în procesul învățării, 8,1% dintre elevii participanți la studiu declară că nu înțeleg ceea ce li se predă, în vreme ce 41,9% au o înțelegere parțială (Figura 16.7). Peste jumătate dintre respondenți (53,3%) percep unele materii ca fiind foarte grele în general, iar 17,7% în unele cazuri (Figura 16.8).

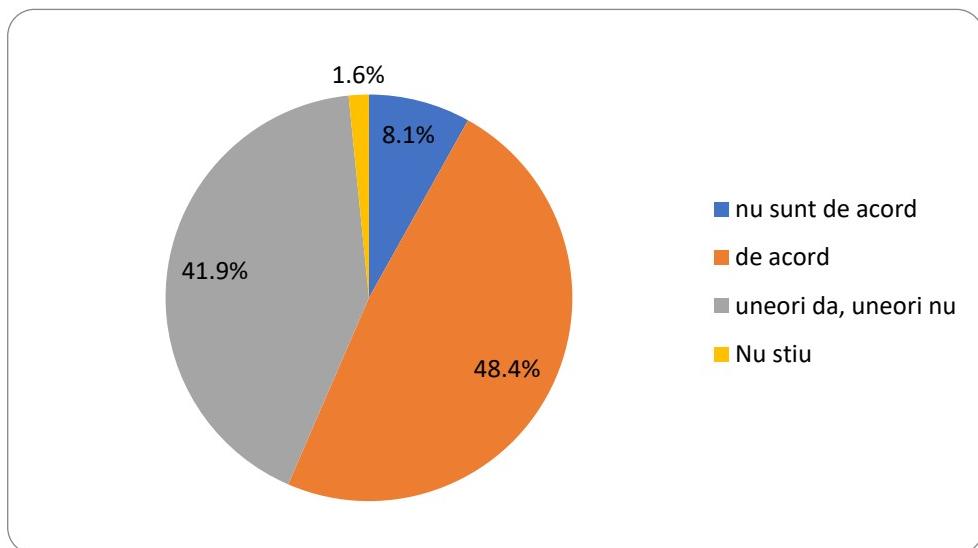

Figura 16.7: Înțelegi ce te învață profesorii?

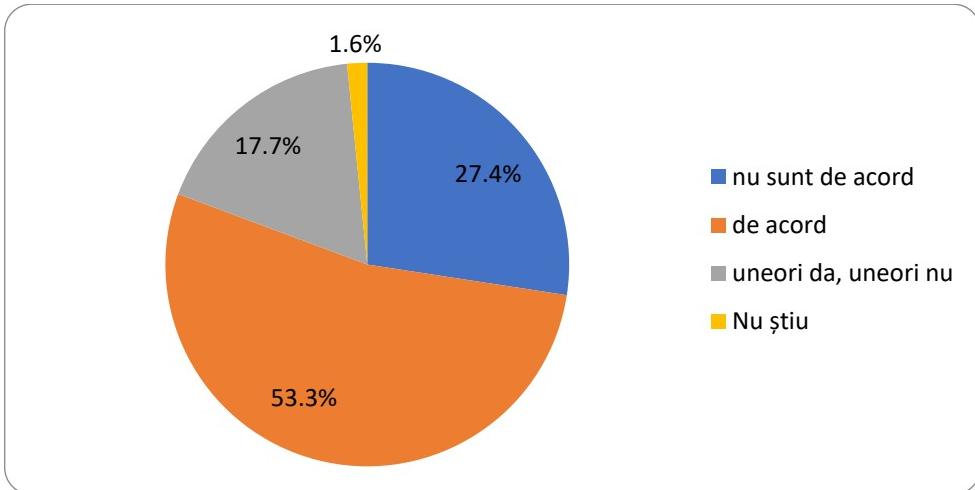

Figura 16.8: Unele materii de la școală ți se par foarte grele?

Ajutorul primit din partea celor de la centru pentru a se descurca mai bine la școală este recunoscut de 74,2% dintre respondenți. Pe de altă parte, circa un sfert din respondenți afirmă că nu primesc acest ajutor fie deloc, fie că îl primesc doar uneori (Figura 16.9). În acest context, 64,6% dintre respondenți cred că dacă ar primi mai mult ajutor la teme, le-ar fi mai ușor la școală (Figura 16.10), iar 74,2% cred că dacă ar înțelege mai bine lecțiile le-ar plăcea mai mult la școală (Figura 16.11).

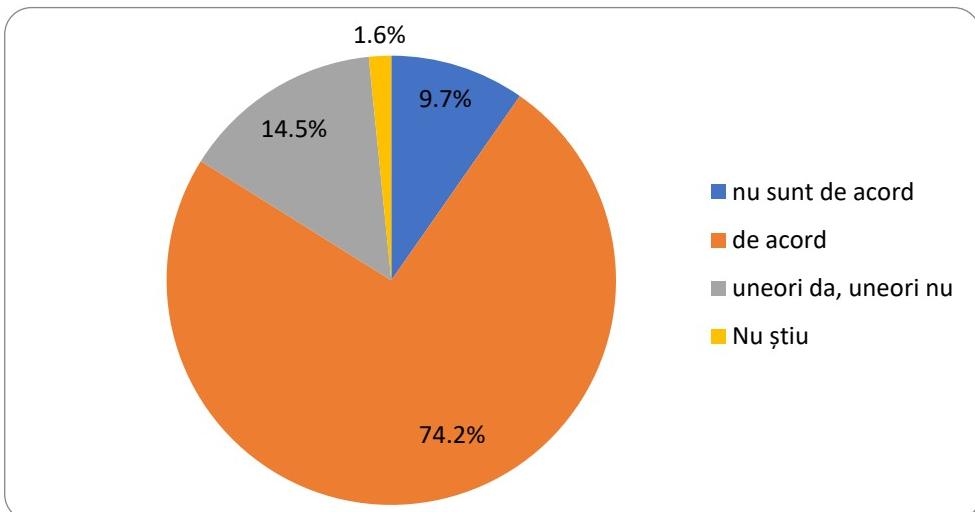

Figura 16.9: La centru ești ajutat să te descurci mai bine la școală?

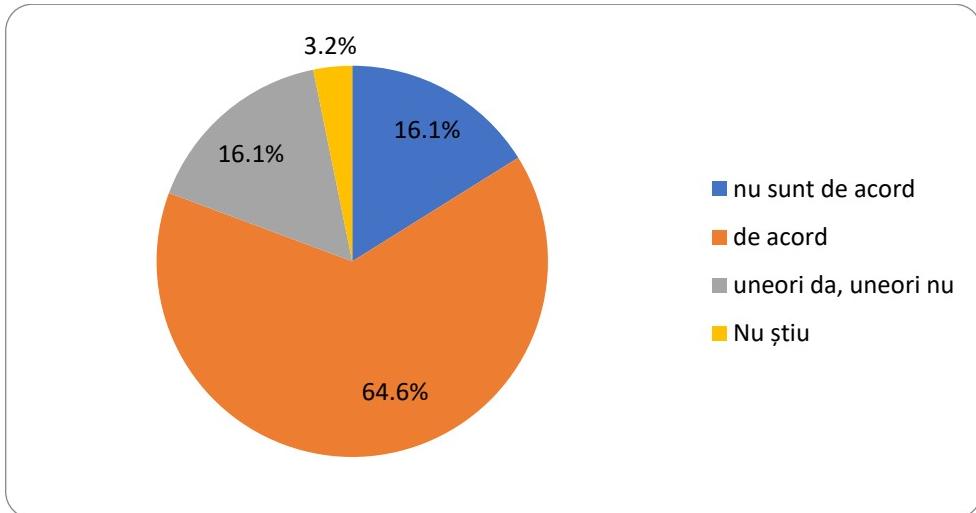

Figura 16.10: Dacă ai primi mai mult ajutor la teme ți-ar fi mai ușor să mergi la școală?

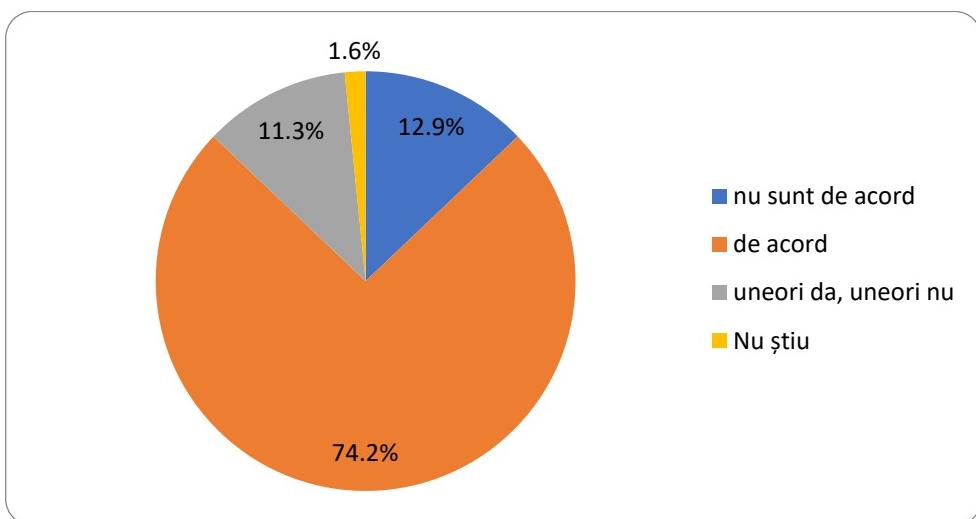

Figura 16.11: Dacă ai putea înțelege mai bine lecțiile, ți-ar plăcea mai mult la școală?

Circa două treimi din respondenți percep școala ca plăcitoare întotdeauna sau uneori (Figura 16.12). Aceasta poate fi rezultatul dificultăților de înțelegere a materiilor școlare menționate de o parte din respondenți. În interviuri, motivele cel mai des asociate cu plăcerea la școală sunt fie dificultățile de înțelegere a materiilor, fie metodele de predare neattractive.

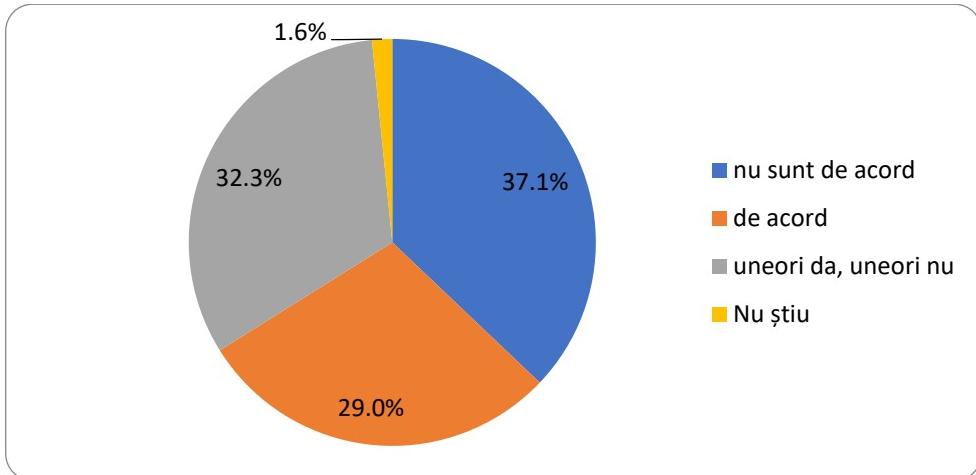

Figura 16.12: La școală este plăcăsitor?

Cu toate acestea, aproape jumătate dintre respondenți spun că le plac lecțiile de la școală (46,8%), iar 40,3% că uneori le plac, iar alteleori nu (Figura 16.13). Mai mult, majoritatea respondenților (87,1%) consideră că ceea ce învață la școală îi poate ajuta pentru a se descurca mai bine în viață (Figura 16.14). Această credință apare și în răspunsurile oferite la întrebări asemănătoare legate de percepția lor cu privire la utilitatea studiilor în general și pentru viitorul lor, sau pentru a se descurca mai bine în viață.

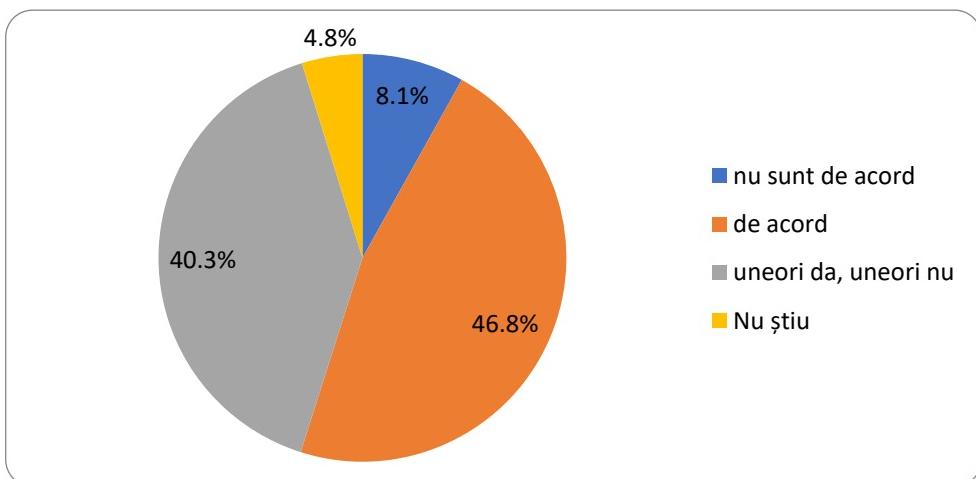

Figura 16.13: Lecțiile de la școală îți plac?

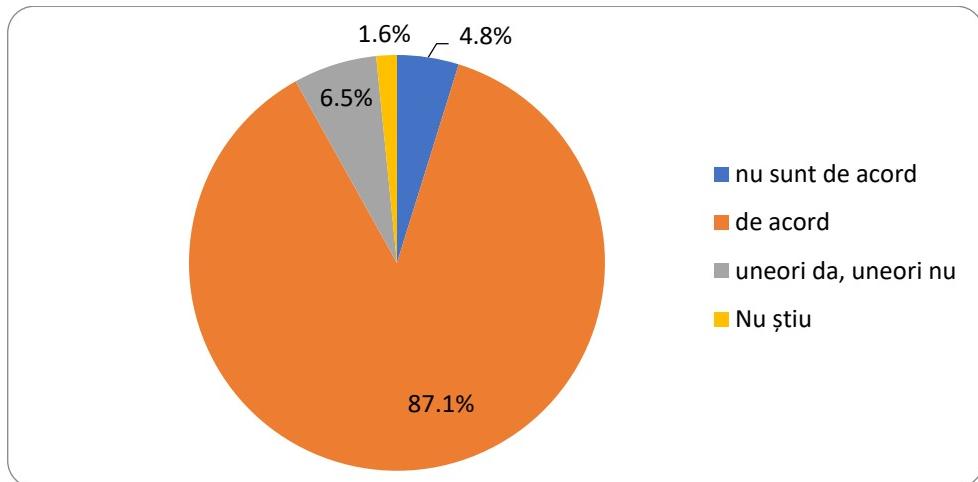

Figura 16.14: Ceea ce înveți la școală te ajută pentru a te descurca mai bine în viață?

Întrebați dacă au o materie preferată, majoritatea respondenților au răspuns afirmativ (88,7%). Materia preferată menționată de cei mai mulți respondenți este matematica (22,6%), urmată de sport (17,7%), română (14,5%) și desen (9,7%). Cu procente mai mici sunt menționate multe alte discipline (Tabel 9 și Figura 17). Faptul că majoritatea respondenților au cel puțin o materie preferată reprezintă un aspect încurajator, care poate constitui o importantă resursă în construirea unui posibil plan academic.

Înclinația pentru o disciplină nu este corelată cu preferința față de un profesor. Întrebați dacă au un profesor preferat, peste o treime dintre respondenți (35,5%) nu au oferit un răspuns. În cazul celor care au indicat un răspuns, există o diversitate care nu corespunde opțiunilor exprimate în privința disciplinelor. Cel mai mare grup este al celor care au indicat învățătoarea (11,3%) și profesorul de sport (12,9%).

Tabel 9: Materii preferate

Disciplina	Număr	Procent
Română	9	14.5
Biologie	1	1.6
Chimie	1	1.6
Desen	6	9.7

Disciplina	Număr	Procent
Limbi străine	3	4.8
Geografie	2	3.2
Istorie	3	4.8
Matematică	14	22.6
Muzică	3	4.8
Practică și module	2	3.2
Sport	11	17.7
Nu știu	7	11.3
Total	62	100.0

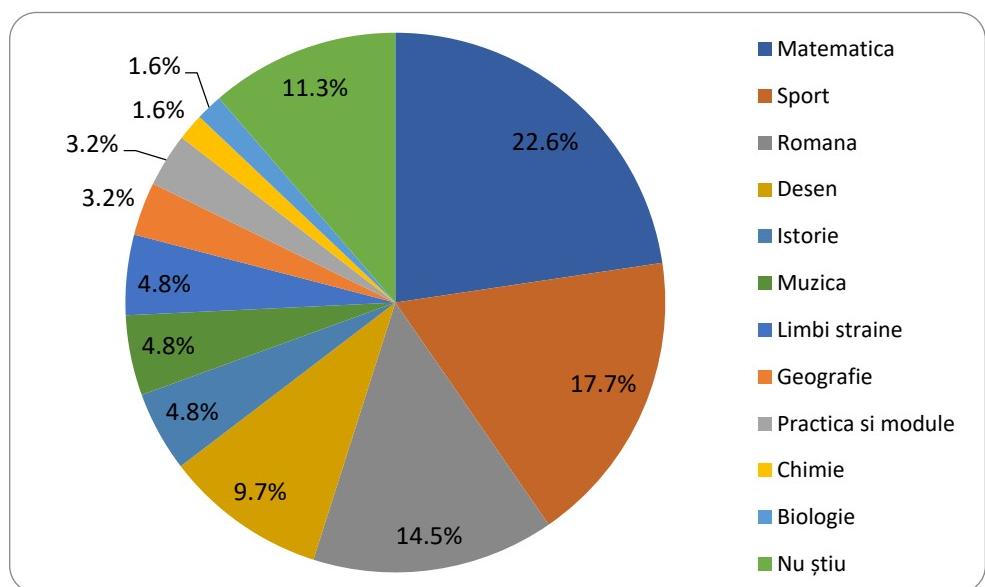

Figura 17: Care este materia ta preferată?

Pentru a identifica diferite tipuri de dificultăți întâmpinate de respondenți în legătură cu școala, le-am adresat două serii de întrebări. Una dintre ele a urmărit identificarea temerilor pe care le au respondenții față de școală, iar cea de a doua a vizat acele aspecte percepute ca deranjante în relație cu școala. Răspunsurile oferite de participanți sunt rezumate în tabelele 10 și 11.

În privința temerilor, cei mai mulți respondenți au menționat teama de a nu lua note mici (35,5%), urmată de teama de a nu fi bătuți (12,9%) și teama de a nu înțelege ceea ce li se predă (11,3%). Un procent de 6,5% dintre respondenți a declarat că se tem să nu râdă colegii de ei.

Peste jumătate dintre respondenți (53,2%) se tem de un anumit aspect de la școală (Tabel 10).

Tabel 10: De ce ți-e teamă cel mai mult la școală?

		Count	Column N %
Să nu râdă colegii de tine	Nu	58	93.5%
	Da	4	6.5%
Să nu fii bătut	Nu	54	87.1%
	Da	8	12.9%
Să nu iei note mici	Nu	40	64.5%
	Da	22	35.5%
Că nu înțelegi	Nu	55	88.7%
	Da	7	11.3%
De nimic	Nu	33	53.2%
	Da	29	46.8%

Când vine vorba despre lucrurile percepute ca neplăcute la școală, respondenților le displace cel mai mult faptul că este plăcitor (29%), că nu înțeleg utilitatea anumitor lucruri pe care le învață (22,6%), că este prea greu (21%) și că au prea multe teme (21%). Doar 12,9% dintre respondenți spun că ceea ce îi deranjează cel mai mult la școală sunt relațiile cu colegii (Tabel 11).

Tabel 11: Ce te supără sau deranjează cel mai mult la școală?

Este plăcitor	Nu	44	71.0%
	Da	18	29.0%
Nu înțelegi de ce trebuie să înveți anumite lucruri	Nu	48	77.4%
	Da	14	22.6%
Este prea greu	Nu	49	79.0%
	Da	13	21.0%
Ai prea multe teme	Nu	49	79.0%
	Da	13	21.0%
Colegii	Nu	54	87.1%
	Da	8	12.9%

În concluzie, există o serie de elemente problematice care pot conduce la demotivare școlară în rândul copiilor și tinerilor din centrele de plasament. În primul rând, relațiile tensionate cu colegii și violența fizică și de limbaj la care acești elevi sunt expuși, fie ca victime, fie ca

agresori, creează un climat impropriu învățării. Acest fenomen transpare și din teama exprimată de unii respondenți de a nu fi bătuți la școală, în vreme ce relațiile cu colegii sunt menționate de o parte dintre ei ca un aspect care îi deranjează la școală. În al doilea rând, problemele legate de înțelegerea insuficientă a ceea ce se predă, teama de a lua note mici, precum și percepția că școala este grea, cu multe teme și este mai degrabă plăcătă. Aceste aspecte evidențiază faptul că pentru mulți respondenți dificultatea lecțiilor precum și lipsa de atraktivitate a materiilor și a modului de predare reprezintă factori demobilizatori.

O mare parte dintre respondenți consideră că dacă ar înțelege mai bine ceea ce se predă și dacă ar primi mai mult ajutor cu temele ar fi mult mai atrași de școală. Cu toate acestea, aşa cum am remarcat și în secțiunile anterioare, majoritatea respondenților consideră că școala îi ajută pentru a se descurca mai bine în viață. În plus, cei mai mulți au o materie preferată, iar preferințele lor sunt foarte variate. Aceste ultime aspecte pot reprezenta resurse importante în construirea unor modalități de abordare a intervențiilor socio-educaționale destinate copiilor și tinerilor din centrele de plasament.

2.1.5. Nevoi resimțite de către copiii și tinerii din centrele de plasament

Pentru a identifica resursele pe care respondenții le consideră utile pentru ca activitatea de învățare să fie mai plăcută le-am prezentat o listă, solicitându-le să aleagă în ce măsură fiecare dintre elementele din listă îi ajuta în acest sens. Răspunsurile sunt prezentate în tabelul 12.

Tabel 12: În ce măsură consideri că ai nevoie de următoarele lucruri?

		Număr	Procent
Cărți, caiete, pixuri și alte lucruri pentru școală	nu ai nevoie deloc	26	41.9%
	ai nevoie	21	33.9%
	ai foarte mare nevoie	15	24.2%
Mai mult ajutor la teme.	nu ai nevoie deloc	26	41.9%
	ai nevoie	24	38.7%
	ai foarte mare nevoie	12	19.4%

		Număr	Procent
Profesorul să predea mai interesant, mai frumos.	nu ai nevoie deloc	12	19.4%
	ai nevoie	29	46.8%
	ai foarte mare nevoie	21	33.9%
O persoană care să vină cu tine la școală.	nu ai nevoie deloc	44	71.0%
	ai nevoie	10	16.1%
	ai foarte mare nevoie	8	12.9%
O mașină care să te ducă la școală pentru a te simți în siguranță.	nu ai nevoie deloc	40	64.5%
	ai nevoie	9	14.5%
	ai foarte mare nevoie	11	17.7%
	nu știu	2	3.2%
Colegii de la școală să fie mai înțelegători.	nu ai nevoie deloc	31	50.0%
	ai nevoie	16	25.8%
	ai foarte mare nevoie	14	22.6%
	nu știu	1	1.6%
O persoană căreia îi poți spune problemele pe care le ai la școală și care să fie alături de tine.	nu ai nevoie deloc	20	32.3%
	ai nevoie	21	33.9%
	ai foarte mare nevoie	21	33.9%
Să iei note mai bune la școală.	nu ai nevoie deloc	7	11.3%
	ai nevoie	25	40.3%
	ai foarte mare nevoie	30	48.4%
Să fii ajutat mai mult de colegi.	nu ai nevoie deloc	27	43.5%
	ai nevoie	24	38.7%
	ai foarte mare nevoie	11	17.7%
Să primești mai mult ajutor pentru a înțelege ce înveți la școală.	nu ai nevoie deloc	17	27.4%
	ai nevoie	28	45.2%
	ai foarte mare nevoie	17	27.4%
Să poți alege tu profilul școlii la care ai vrea să mergi.	nu ai nevoie deloc	10	16.1%
	ai nevoie	29	46.8%
	ai foarte mare nevoie	23	37.1%
Școala să fie un loc mai interesant (mai multe jocuri, materiale, filme, ateliere tematice etc.)	nu ai nevoie deloc	13	21.0%
	ai nevoie	19	30.6%
	ai foarte mare nevoie	29	46.8%
	nu știu	1	1.6%
Să ai un profesor care să fie lângă tine mereu la școală pentru a te ajuta când nu înțelegi ceva.	nu ai nevoie deloc	13	21.0%
	ai nevoie	27	43.5%
	ai foarte mare nevoie	21	33.9%
	nu știu	1	1.6%

În privința resurselor materiale, cum ar fi rechizite, cărți, caiete etc., 33,9% dintre respondenți afirmă că au nevoie de acestea, în vreme ce 24,2% declară că au foarte mare nevoie (Figura 18.1). Așadar, peste jumătate dintre respondenți percep lipsa materialelor necesare pentru școală.

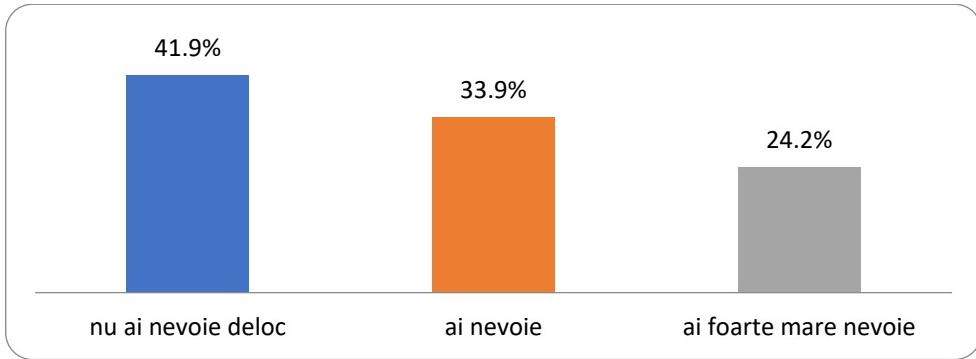

Figura 18.1: Cărți, caiete, pixuri și alte lucruri pentru școală

În privința nevoilor de siguranță, 29% dintre respondenți consideră că o persoană care să îi însoțească la școală i-ar ajuta, în vreme ce 32% văd utilă o mașină care să îi ducă la școală pentru a se simți în siguranță (Figurile 18.2 și 18.3).

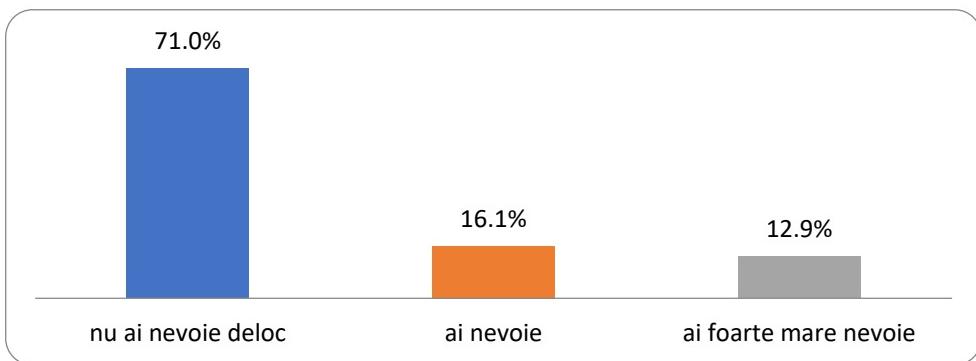

Figura 18.2: O persoană care să vină cu tine la școală?

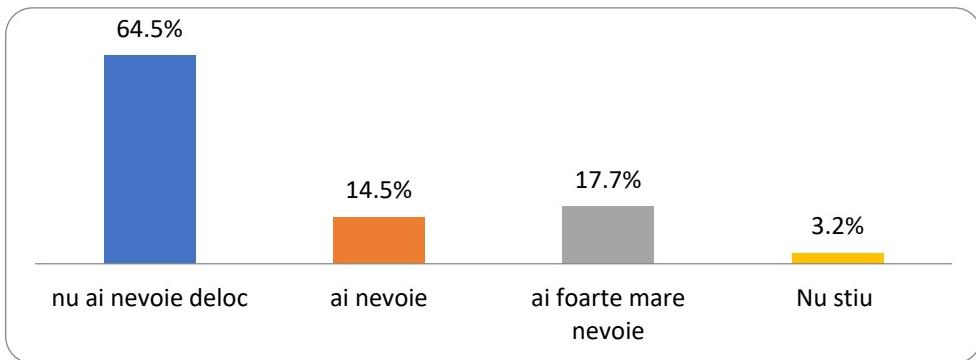

Figura 18.3: O mașină care să te ducă la școală pentru a te simți în siguranță?

O mare parte dintre respondenți resimt nevoia unui program de școlar axat în mai mare măsură pe activități interesante, atractive, care să includă jocuri, filme, ateliere tematice etc. Astfel, 46,8% dintre respondenți amintesc nevoia ca profesorii să predea mai plăcut și mai interesant, iar 33,9% percep această nevoie în foarte mare măsură (Figura 18.4). Activitățile variate la școală sunt resimțite ca o nevoie de 30,6%, dintre respondenți și ca o foarte mare nevoie de 46,8% (Figura 18.5).

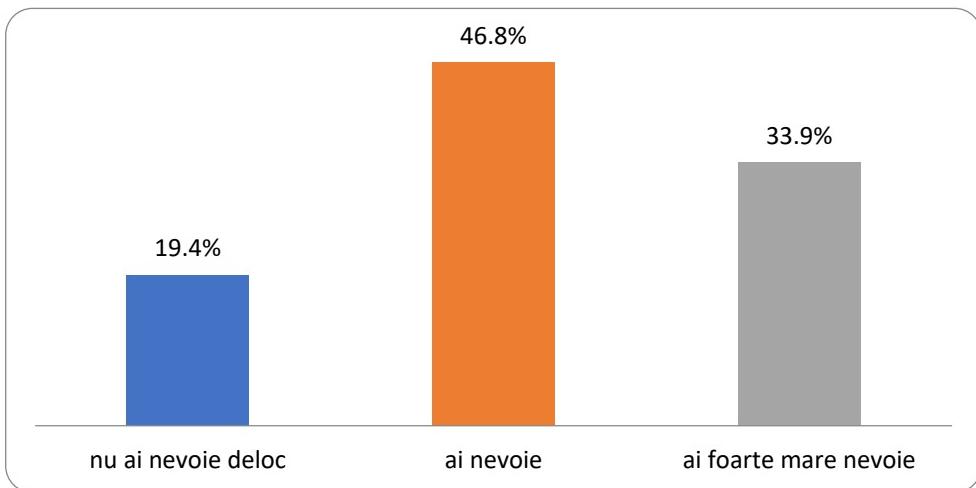

Figura 18.4: Profesorul să predea mai interesant, mai frumos?

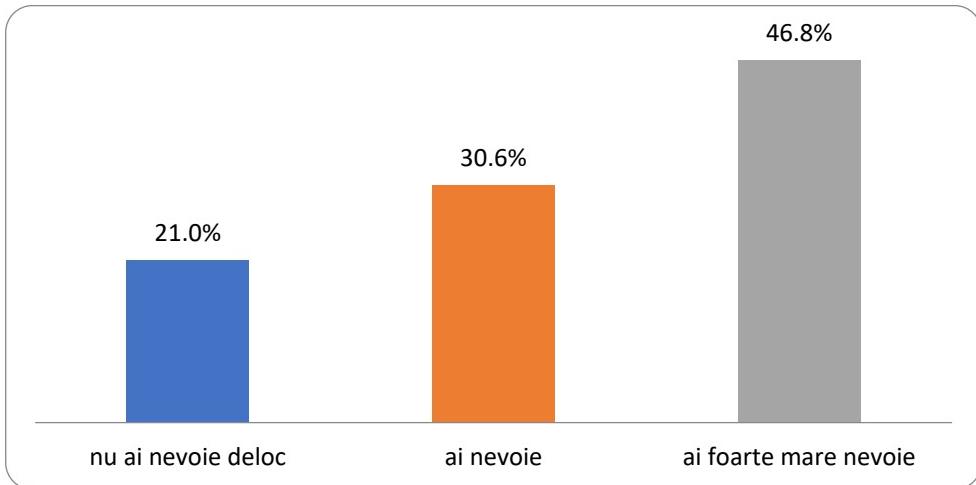

Figura 18.5: Școala să fie un loc mai interesant?
(mai multe jocuri, materiale, filme, ateliere tematice etc.)

Mulți respondenți percep necesitatea de a avea mai mult sprijin pentru a înțelege mai bine ceea ce se predă la școală și pentru a se descurca cu temele. Mai mult de jumătate dintre respondenți resimt nevoia de a primi mai mult sprijin pentru efectuarea temelor (Figura 18.6). De asemenea, 45,2% afirmă că ar avea nevoie de mai mult ajutor pentru a înțelege ce învață la școală, iar 27,4% resimt această nevoie ca fiind una foarte mare (Figura 18.7). Tot în acest context, 43,5% ar aprecia dacă un profesor ar putea fi lângă ei pentru a le explica atunci când nu înțeleg ceva la școală, iar pentru 33,9% acest aspect este resimțit ca o nevoie foarte mare (Figura 18.8). Nevoia copiilor instituționalizați de a se descurca mai bine la școală reiese și din faptul că 89% dintre respondenți ar dori să aibă note mai bune (Figura 18.9).

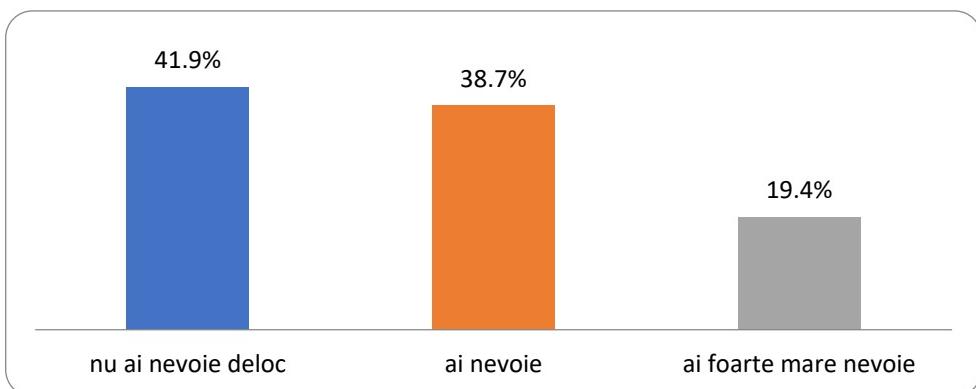

Figura 18.6: Mai mult ajutor la teme?

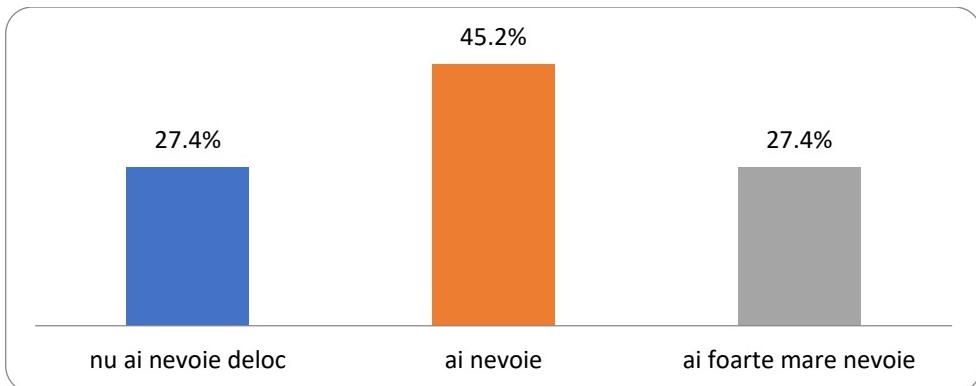

Figura 18.7: Să primești mai mult ajutor pentru a înțelege ce înveți la școală?

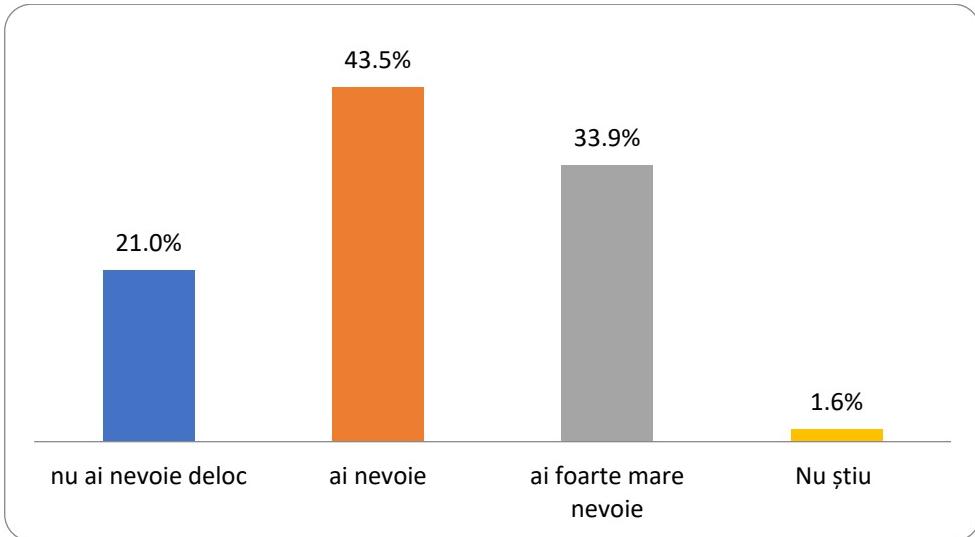

Figura 18.8: Să ai un profesor care să fie lângă tine mereu la școală pentru a te ajuta când nu înțelegi ceva?

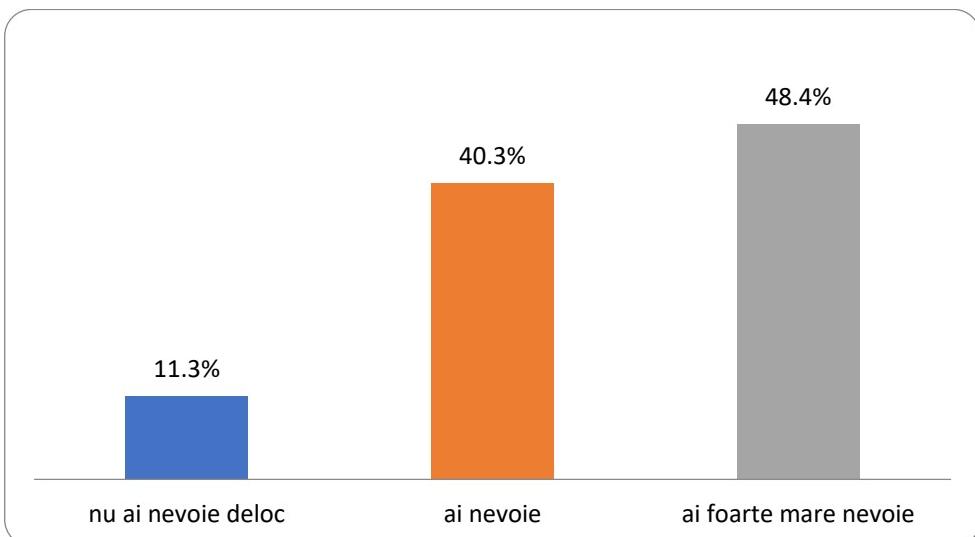

Figura 18.9: Să iei note mai bune?

Majoritatea respondenților ar dori să aibă mai multă libertate în alegerea profilului de studiu. Astfel, 46,8% din participanții la studiu menționează alegerea profilului ca o nevoie, iar pentru 37,1% această necesitate este resimțită în foarte mare măsură (Figura 18.10).

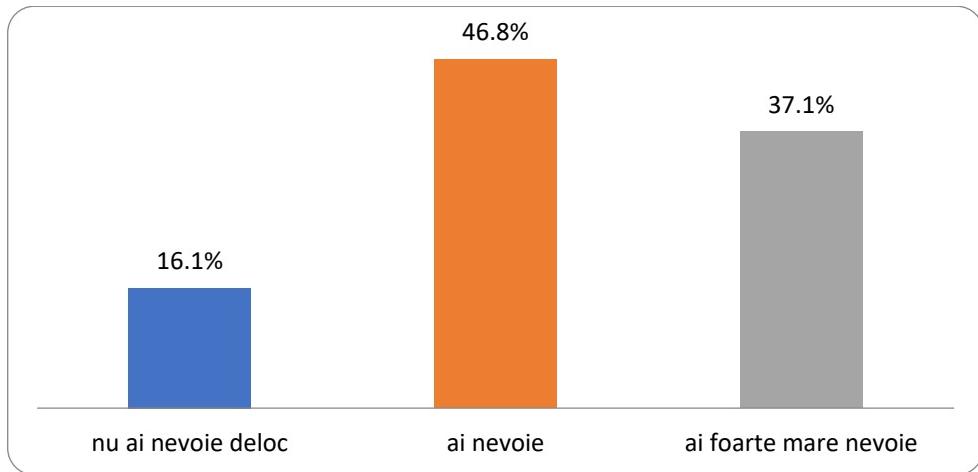

Figura 18.10: Să poti alege tu profilul școlii la care ai vrea să mergi?

Mulți respondenți percep nevoia de a avea colegi mai atenți și înțelegători. Astfel, 48% resimt nevoia de a avea colegi mai înțelegători (Figura 18.11), iar 56% ar dori să fie ajutați mai mult de colegi (Figura 18.12). Nevoia resimțită însă de majoritatea respondenților se referă la sprijinul emoțional. Astfel, 67% dintre copiii și tinerii din centrele de plasament simt nevoia unei persoane căreia să îi poată împărtăși problemele cu care se confruntă la școală și pe care să o aibă alături (Figura 18.13).

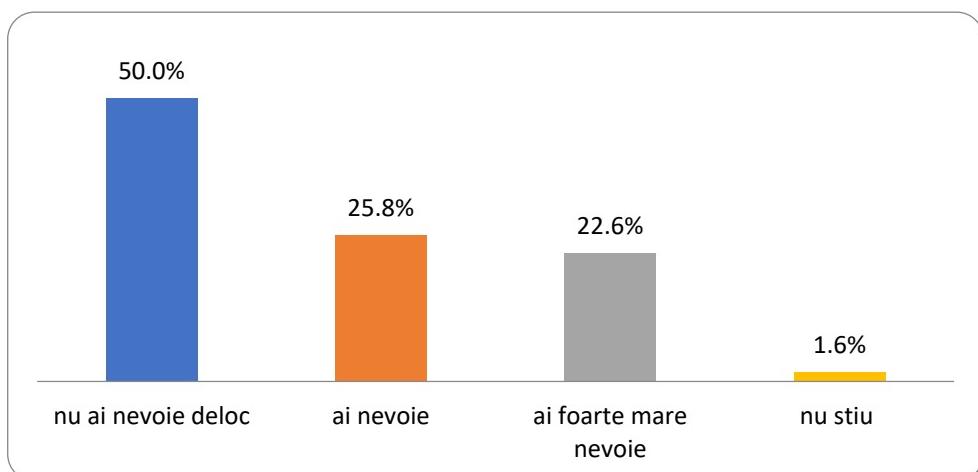

Figura 18.11: Colegii de la școală să fie mai înțelegători?

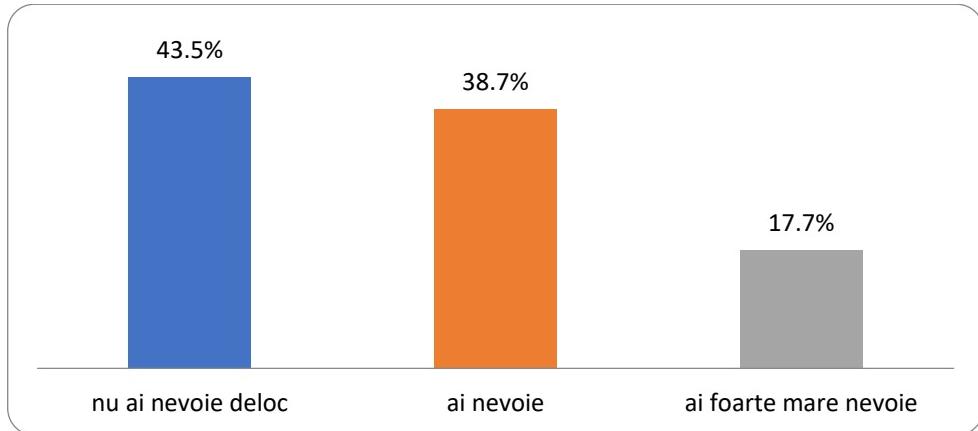

Figura 18.12: Să fii ajutat mai mult de colegi?

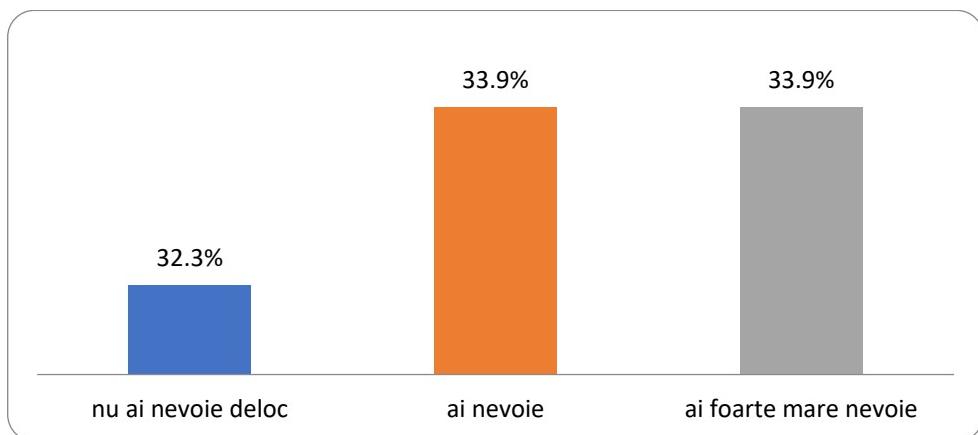

Figura 18.13: O persoană căreia îi poți spune problemele pe care le ai la școală și care să fie alături de tine?

Întrebăți dacă există lucruri pe care dacă le-ar avea s-ar descurca mai bine la școală, 68% din copiii și tinerii chestionați au răspuns afirmativ. Dintre acestea, cele mai des invocate sunt nevoia ca ceea ce învață la școală să își dovedească utilitatea pentru viață (95,2%), urmată de nevoia de a primi ajutor când au nevoie (83,3%) și de a exista o persoană care să îi ajute cu tot ceea ce este legat de școală (82,9%). Nevoi resimțite de majoritatea respondenților sunt și cele de a primi mai multe vizite din partea voluntarilor (81%) și de a fi încurajați mai mult (78,6%). Peste jumătate dintre participanți menționează și necesitatea de a fi sprijiniți

cu mai multe materiale legate de școală (61,9%), de a primi mai puține teme (61,9%), de a nu mai fi certați în legătură cu școala (64,3%) și de a nu mai fi umiliți, jigniți și dați de o parte la școală (54,8%) (Tabel 13).

Tabel 13: În ce măsură consideri că ai nevoie de următoarele lucruri ca să îți placă mai mult să mergi la școală?

		Număr	Procent
Culegeri, mai multe materiale pentru școală.	nu ai nevoie	16	38.1%
	ai nevoie	16	38.1%
	ai foarte mare nevoie	10	23.8%
		42	100%
Să primești mai puține teme.	nu ai nevoie	16	38.1%
	ai nevoie	14	33.3%
	ai foarte mare nevoie	12	28.6%
	Total	42	100.0%
O persoană care să te ajute cu tot ce ai nevoie legat de școală.	nu ai nevoie	7	17.1%
	ai nevoie	19	46.3%
	ai foarte mare nevoie	15	36.6%
Mai multe vizite din partea voluntarilor.	nu ai nevoie	8	19.0%
	ai nevoie	13	31.0%
	ai foarte mare nevoie	21	50.0%
Să nu mai fii certat în legătură cu școala.	nu ai nevoie	15	35.7%
	ai nevoie	11	26.2%
	ai foarte mare nevoie	16	38.1%
Să fii mai mult încurajat.	nu ai nevoie	9	21.4%
	ai nevoie	16	38.1%
	ai foarte mare nevoie	17	40.5%
Să fii ajutat de colegii mai mari din centru pentru școală (la teme, pregătirea pentru lucrări etc.)	nu ai nevoie	25	59.5%
	ai nevoie	9	21.4%
	ai foarte mare nevoie	8	19.0%
Să ai profesori care să vină și la centru să te ajute.	nu ai nevoie	26	63.4%
	ai nevoie	8	19.5%
	ai foarte mare nevoie	7	17.1%
Să primești ajutor ori de câte ori ai nevoie.	nu ai nevoie	7	16.7%
	ai nevoie	19	45.2%
	ai foarte mare nevoie	16	38.1%
Ceea ce înveți la școală să te ajute să te descurci mai bine în viață.	nu ai nevoie	2	4.8%
	ai nevoie	14	33.3%
	ai foarte mare nevoie	26	61.9%
Să nu mai fii jignit/umilit sau dat la o parte de către ceilalți la școală.	nu ai nevoie	19	45.2%
	ai nevoie	7	16.7%
	ai foarte mare nevoie	16	38.1%

Întrebați ce ar schimba la școală pentru a face să fie mai frumos acolo, cei mai mulți respondenți s-au referit la note, sugerând astfel că evaluările cu note mici la școală reprezintă unul dintre cele mai mari obstacole și factori de demotivare școlară percepții de copiii și tinerii din centrele de plasament (46,3%). Din totalul copiilor și tinerilor participanți la studiu, 20,4% spun că ar schimba școala, și doar 11,1% profesorii (Figura 19).

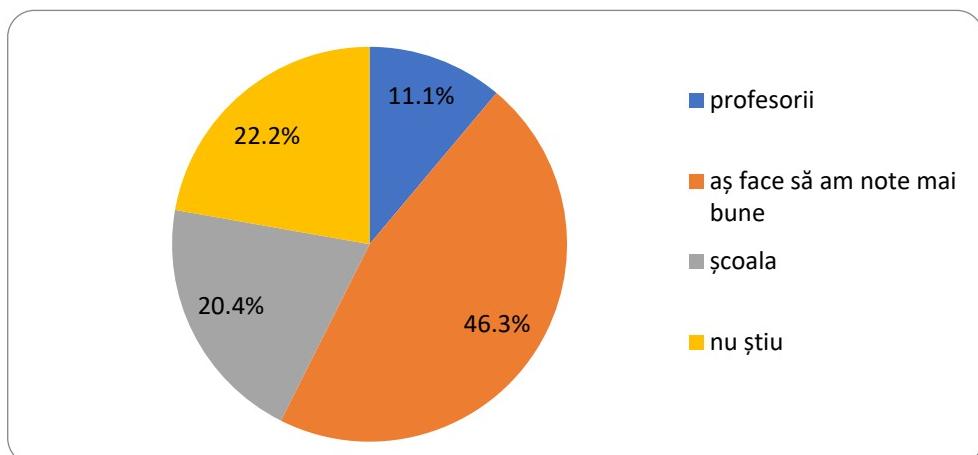

Figura 19: Dacă ai putea să schimbi ceva pentru a fi mai frumos la școală, ce ai schimba?

Întrebați care e profesia pe care ar dori să o aibă când vor fi mari, doar 18% nu știu. Restul au meserii clare în minte, cele mai multe practice, cum ar fi vânzător, bucătar, ospătar, cosmetician, maseur, pompier, dar sunt și respondenți care au menționat profesii ca inginer, medic, profesor de sport. Doi dintre respondenți își doresc funcții de conducere: patron sau director la centrul de plasament în care locuiește în prezent.

În concluzie, nevoile resimțite de copiii și tinerii din centrele de plasament țin atât de resursele materiale, cât mai ales de resursele sociale și emoționale. O mare parte dintre respondenți menționează nevoia de a avea cursuri mai atractive și profesori care să predea mai interesant, folosind activități și materiale cât mai diverse, dar și nevoia de a primi ajutor la teme și sprijin pentru a înțelege mai bine ceea ce se predă. O

nevoie exprimată de foarte mulți respondenți este de a avea o persoană cu care să discute problemele pe care le întâmpină la școală și pe care să o simtă alături. Sunt menționate ca nevoi importante și cea de a fi încurajați mai mult și de a primi mai des vizite ale voluntarilor. Aproape jumătate dintre respondenți menționează că dacă ar putea schimba un singur aspect la școală pentru a avea o experiență mai bună, ar alege să aibă note mai mari. Acest aspect sugerează că participanții la studiu percep evaluarea scăzută pe care o primesc ca un obstacol major în procesul de educație.

Rezumat: Ancheta pe bază de chestionar a urmărit identificarea atitudinile pe care cei 62 de copii și tineri din 3 centre de plasament le au față de școală și educație. Deși atitudinea respondenților înainte de completarea chestionarelor a fost mai degrabă una negativă, de respingere a subiectului școală, răspunsurile oferite de participanții la studiu sugerează o atitudine mai degrabă bună față de multe aspecte legate de școală și învățare. Această diferență poate fi parțial explicată prin dezirabilitatea socială și prin formatul posibil restrictiv al variantelor de răspuns. Deși respondenților li s-a explicat anterior completării chestionarului că acesta e anonim și că nu există răspunsuri bune sau rele la aceste întrebări este posibil ca uneori participanții să fi oferit răspunsuri pe care le-au considerat ca fiind așteptate din partea lor. De asemenea, faptul că unele întrebări au avut răspunsuri binare cu scopul de a simplifica înțelegerea, a putut genera un procent mai ridicat de răspunsuri care sugerează atitudini pozitive față de școală. Așadar, majoritatea respondenților au spus că școala este importantă pentru viitorul lor și că își doresc să continue studiile. O parte importantă a considerat că se simt bine și în siguranță la școală.

Cu toate acestea, atunci când au fost întrebați despre probleme concrete întâmpinate la școală s-au remarcat câteva elemente centrale. În primul rând, o parte a respondenților au vorbit despre relațiile proaste cu colegii de școală și despre violența fizică și verbală la care sunt expuși,

dar pe care, în mai mare măsură, o practică și ei. Aceste aspect evidențiază necesitatea consilierii pentru ca tinerii să învețe cum să își recunoască emoțiile și cum să acționeze în situații conflictuale.

În al doilea rând, au fost identificate câteva obstacole importante în procesul învățării, și anume lipsa de înțelegere a ceea ce se predă, atraktivitatea redusă a orelor și teama de a lua note mici. Acestea sunt probabil responsabile pentru faptul că mulți respondenți declară că se plăcătesc sau au o experiență mai puțin plăcută la școală. În acest sens, este utilă construirea unui program școlar mai atractiv și divers, care să răspundă în mai mare măsură nevoilor elevilor.

În privința relațiilor sociale, una dintre nevoile resimțite de o mare parte dintre respondenți este de a avea pe cineva apropiat cu care să discute problemele pe care le întâmpină. Acest element este important deoarece demonstrează că relațiile de tip afectiv sunt benefice în asigurarea unui sprijin emoțional.

2.2. Prezentare rezultate interviuri

Au fost realizate 36 de interviuri cu copii și tineri cu vârste cuprinse între 7 și 21 de ani, beneficiari ai 3 centre de plasament din Sibiu. De asemenea, au fost interviewați 6 specialiști din cadrul celor 3 centre investigate (educatori, asistenți sociali și directori de centre) și un asistent social, din cadrul unui centru de tip familial privat. Interviurile au avut o durată aproximativă, cuprinsă între 20 și 50 de minute. S-a respectat procedura de etică admisă de către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului (răspunsurile la interviurile minorilor fiind înregistrate în scris). Am utilizat analiza de conținut pentru interpretarea răspunsurilor subiecților și am folosit următorul cod pentru redarea răspunsurilor (I/S de la interviu și un număr care reprezintă codul de identificare a fiecărui subiect participant).

În ceea ce privește situația școlară a copiilor, se poate observa din Grila de evaluare a nevoilor socio-educaționale completată de reprezentanții

centrelor, că aceasta diferă în funcție de centru. Rezultate școlare bune și foarte bune sunt amintite cu preponderență în cadrul Centrului de tip familial, iar în cadrul Centrului 3, predomină rezultatele școlare bune.

În celelalte două centre, există situații de absenteism, corigențe, uneori repetenții, iar rezultatele școlare pentru cei mai mulți dintre copii sunt medii sau slabe (predomină notele de 5-6). Atât din interviurile cu specialiștii, cu beneficiarii copii sau tineri, cât și din analiza statistică a răspunsurilor din chestionare, s-a observat o incidență crescută a comportamentelor agresive ale subiecților (manifestate în mod special prin agresivitate verbală, dar și fizică).

2.2.1. Sentimente și atitudini față de școală

Sentimentele copiilor și tinerilor față de școală diferă, dar în general, se observă o corelare a tipului de sentiment, cu rezultatele școlare. O mare parte din copii și-au exprimat sentimente negative, sau uneori de indiferență, atunci când au făcut referire la gândurile pe care le au cu privire la școală. Au fost prezentate diverse motive cum ar fi: inutilitatea materiilor de studiu, solicitarea și efortul mare cerut, în pregătirea școlară.

„Nașpa, mă simt chinuit, mi se pare că materiile sunt banale, nu mai au rost unele.” (I1)

„Am cele mai urâte sentimente, mă simt prost când mă gândesc la școală.” (I6)

„Mamăăă! (lungește cuvântul, își pune mâinile în cap). Simt că mă ia cu amețeli când mă gândesc, mă dor toate.” (I7)

„Nu mă simt nicicum când mă gândesc la școală.” (I8)

„Urât. Acuma nu mai îmi place școala. Că e urâtă că mă trezesc de dimineață și mi-e lene. Că fac ore și că îmi dă teme.” (I 14)

„Mi se face greață. Că nu vreau să mă mai duc, nu-mi place. Îmi plac doar câteva materii: matematica, sportul, româna și muzica, informatica, optionalul. Nu-mi place istoria, educația socială, franceza.” (I15)

„Sunt stresată, nervoasă și nefericită când mă duc la școală. Mă simt rău.” (I18)

„Nici bine, nici rău. Când am energie și trebuie să mă duc la școală, îmi place, când nu, nu.” (I19)

„Mă simt aşa şi aşa, când mă gândesc la școală.” (I22)

Astfel, 21 de copii și tineri au manifestat atitudini de ostilitate sau indiferență față de școală. Acestea au fost întâlnite în mod special în rândul copiilor de gimnaziu și liceu. Au existat și copii care au spus că au sentimente pozitive față de școală, se simt bine acolo și chiar le place să meargă la școală. Un număr de 15 copii au exprimat o atitudine favorabilă față de școală.

„Atunci când mă gândesc la școală, câteodată sunt entuziasmată, câteodată sunt fericită. Nu am aspecte care mă îngrijorează.” (I4).

„Mă simt bine câteodată” (I13).

„Când mă gândesc la școală, înseamnă bucurie.” (I27).

„Sunt fericită când mă gândesc la școală, îmi place acolo.” (I29).

„Mă simt foarte bine când mă gândesc la școală.” (I32)

În general, aşa cum am amintit sentimentele pozitive sunt asociate experiențelor educaționale plăcute și rezultatelor bune la învățătură. De asemenea, școala poate fi privită de copii ca un spațiu „de evadare” din mediul instituțional, însemnând o formă de libertate. De aceea, potrivit rezultatelor anchetei bazate pe chestionar, un procent mai mare de copii și tineri afirmă că le place mai mult la școală decât la centru.

2.2.2. Pregătire școlară: rezultate, absenteism și corigențe

Conform Grilei de evaluare a nevoilor educaționale completată de specialiști, majoritatea copiilor (aproximativ 70%) prezintă dificultăți de învățare. De asemenea, specialiștii interviewați au amintit că situația școlară a copiilor se înrăutățește odată cu intrarea în ciclul gimnazial, acolo unde curriculum este mai diversificat, iar gradul de dificultate a conținuturilor învățării crește.

Din perspectiva copiilor și tinerilor intervievați, pregătirea școlară este văzută ca un proces care ridică dificultăți, mai ales pentru cei care înregistrează întârzieri în achiziții de cunoștințe, în contextul despărțirii de familie sau schimbării mediului familial ori rezidențial. Cățiva din ei au făcut referire la notele pe care le au (note între 5-8), dar și la o serie de probleme care apar, în ceea ce privește pregătirea școlară:

„....am avut note de 5,6,7. Și mi se pare greu, nu îmi intră în cap ce trebuie să învăț. Nu am chef să stau la școală, mă plăcăseam.” (I18)

„Am avut probleme la română, matematică, engleză și franceză. Chiuleam, dar nu toată ziua. La ultimele ore plecam, când eram obosit și nu mai aveam chef.” (I14)

„Am note de 5, 6, 7, 8, mă descurc cam bine. M-am descurcat cum am putut la școală. Înainte lipseam când eram acasă la, mergeam la lucru și nu aveam chef.” (I10)

„Nu bine. Că nu-mi place. Nu știu ce note am. Că n-am încă carnet. Păi anul trecut eu n-am fost că am rămas, că am fost acasă. De 3-4 luni sunt aici și merg că n-am ce face. Voi am să am și eu o activitate.” (I9)

„Okay. Notele sunt și bune și rele, ambele. Au fost zile în care am lipsit că mă plăcăseam. Mă duc la școală dar mă plăcăseam și vin la centru.” (I8)

„Sunt clasa a 6-a și am note de la 4 în jos și mai am doi, trei de 5 și un 6 și cred că un 8 că am pus pe una să scrie...” (I7)

„Câteodată mă descurc la școală așa și așa, câteodată foarte bine, sunt fericită. Când mă descurc așa și așa sunt tristă.” (I4)

„Nasol, nu-mi place școala, nu ești ca la familie, să fie cineva lângă tine. Se schimbă materiile prea repede, nu ai cum să le înveți pe toate. Am note, maxim de 6-7, dacă vreau să învăț, dacă nu, am 4.” (I1)

Deși au existat copii care au făcut referire la faptul că nu se descurcă atât de bine la școală, cei mai mulți au spus că se descurcă bine, chiar dacă au amintit că au și note mai mici. Se poate observa din nou asocierea sentimentelor pozitive legate de școală, ca urmare a unor rezultate școlare bune. Pe de altă parte, există tendința copiilor și tinerilor intervievați de a se simți triști. Astfel, apare corelația sentimentelor negative față de școală cu rezultatele slabe la învățătură (cu notele mici).

Situațiile de absenteism sunt des recunoscute în rândul copiilor și tinerilor din centrele de plasament, cauzele fiind multiple: starea de sănătate precară, anturajul, plăcuteala sau mersul la lucru. De asemenea, incidența absenteismului este mai crescută în rândul adolescenților din ciclul gimnazial și liceal. Astfel, aproximativ 50% dintre acești absentează frecvent și au un număr mare de absențe nemotivate.

„Da, da, lipsesc de la școală. Când am lucru, am nevoie de bani. Mai lipsesc, mai iau o țigară. Cei care nu le vede nimic, tu le știi. Lipsesc maxim o lună, apoi revin.” (I1)

„Mamă, păi nici eu nu mai știu. Am fost ultima dată la școală acum jumătate de an că nu am avut chef de școală. Mă plimb pe stradă că nu am chef de școală. Când mergeam, făceam nebunii o oră, două și gata.” (I7)

„Au fost zile în care am lipsit că mă plăcuseam. Mă duc la școală, dar mă plăcusești și vin la centrul.” (I8)

„Am mai lipsit, când nu mă puteam trezi.” (I36)

„Am fost ocupat cu fotbalul și am mai lipsit uneori.” (I35)

„Am lipsit ca să merg la lucru, când eram bolnav sau că nu aveam chef.” (I13)

Copiii care atribuie o importanță mai mare școlii pot prezenta un risc de absenteism mai mic, în timp ce aceia care nu văd necesitatea urmării unor discipline din programa curriculară, au tendința de a absenta mai des.

„Când stăteam afară, mergeam o oră două, acum merg zile de zi, îmi place școala, că este importantă, că te ajută să ajungi cineva, vreau să mă angajez, nu te primește nimic fără școala.” (I32)

În ceea ce privește situația corigențelor, acestea sunt amintite de o parte din copii și specialiști. Cu o frecvență mai scăzută sunt recunoscute și situațiile de repetenții. Acestea se pot instala uneori pe fondul absențelor numeroase pe care elevii le înregistrează. De asemenea, corigențele și repetențile pot fi asociate cu comportamente de vulnerabilitate, de risc, disfuncționale (cum ar fi consumul de țigări, sarcina în rândul minorelor, agresivitatea etc.), sau cu necesitatea de a efectua activități lucrative care constituie o sursă de venit.

„Am lipsit pentru că am avut dureri din cauza sarcinii și uneori mai chiuleam cu colegii la un suc.” (I11)

„Am avut repetenții din cauza la absențe.” (I2)

„În clasa a VI-a la a de mate, i-am tăiat roțile la mașină și am avut corigență.” (I3)

„Îi bat pe ăia, am bătut profesorii, pe cel de geogra. Sunt clasa a 6-a și am note de la 4 în jos și mai am doi, trei de 5 și un 6 și cred că un 8 că am pus pe una să scrie că dacă nu o bat. Am fumat în clasă, am dat foc în clasă. Dacă nu sunt eu la școală, nu știu ce s-ar face colegii.” (I7)

„Da, la istorie că făceam no și nu mai voia aia să mă primească că o scuipam, am măzgălit-o pe fustă că în rest vorbesc cu dirigu să mă treacă.” (I7)

„Am lipsit de la școală să pot merge la muncă.” (I3)

Atunci când copiii sunt crescuți în familii disfuncționale, în care violența este prezentă, interesul copiilor pentru școală scade, existând riscul abandonului școlar. Uneori, mediul rezidențial poate sprijini copilul în procesul reintegrării școlare.

„N-am mai vrut (să merg la școală) și am mers tot pe clasa a III-a. Astăzi am luat S. Că am fost rea și nu o ascultam pe mama, în fiecare seară era scandal. Ea voia să învăț, da eu n-am vrut. De când sunt la centru merg mereu, când eram acasă mergeam o dată la zi, o dată la lună.” (I9)

2.2.3. Relația cu cadrele didactice și colegii

Relațiile copiilor instituționalizați cu colegii și cu profesorii sunt diverse. În unele cazuri elevii intervievați au amintit relații armonioase.

„Profesorii se comportă frumos. Nu am profesori care să se comporte urât, toți sunt buni. Aveam profesor de franceză care se ridica în picioare dacă vorbeam în oră și ne dădea note proaste, când nu știam să răspundem.” (I15)

„Profesorii se comportă frumos. Toți profesorii.” (I16)

„Mă simt bine. Mă înțeleg bine cu colegii, mă simt în siguranță. Profesorii se comportă frumos, nu am avut probleme cu ei niciodată.” (I18)

De cele mai multe ori am observat o asociere a comportamentelor agresive ale copiilor și tinerilor din centrele de plasament cu rezultatele

școlare slabe. Comportamente de intimidare sau de tip bullying sunt recunoscute de către subiecți mai ales ca venind din partea lor către ceilalți, dar și invers, uneori manifestându-se acte de violență, chiar și între colegi. Violența verbală și fizică este recunoscută ca mecanism de apărare, de destindere sau ca practică obișnuită, mai ales în rândul adolescenților.

„Am și colegi cu care nu mă înțeleg bine, îi înjur.” (I5)
„Un copil m-a înjurat și eu l-am înjurat pe el. (Motivul?) nu știu.” (I9)
„Colegii făceau mișto de mine, ziceau că sunt handicapat și mă înjurau.” (I10)
„Profesorii mă salută dimineața, deși copiii înjură la școală și se bat.” (I27)
„Clasa mea..., colegii se bat, fac scandal, mie nu-mi place să fac echipă, îmi văd de treabă.” (I1)

Atitudinile colegilor de clasă și a cadrelor didactice față de copiii din centrele de plasament pot fi variate. Fie există tendințe de milă, de compătimire față de elevii din mediul rezidențial, fie de repulsie, violență sau ostilitate, percepute de copiii și tinerii instituționalizați.

„Majoritatea profesorilor se comportau ok. Am avut și o situație în care un profesor s-a comportat urât cu mine, acum doi ani dirigintele știa că sunt de la centru și a zis că lui i se trag bani din salariu și noi ne batem joc și nu venim la școală...” (I35)
„Am amenințat-o pe profesoară. I-a fost și milă de mine.” (I14)
„Cu țiganii care sunt colegi mai mari din școală aialaltă. Țiganii mă bat și numa când vine doamna cu mine dimineața mă lasă în pace, dar după ce termin orele nu mai vine ea cu mine.” (I6)
„Când ești din cămin ești văzut cu alți ochi. Și profesorii au ură pe tine, nu vrea să te ajute.” (I1)

A fost amintită nevoia copiilor de a fi tratați la fel ca ceilalți colegi. Chiar în timpul interviurilor, câțiva tineri mi-au spus că nu au dorit să se știe de către ceilalți că sunt de la casa de copii, pentru a nu primi tratament diferențiat de la colegi sau cadre didactice.

2.2.4. Probleme și nevoi întâmpinate în legătură cu școala.

Actul și climatul educațional

Problemele întâmpinate de elevii instituționalizați în mediul educațional cuprind o largă varietate de aspecte, cum ar fi, dificultatea materiilor, uneori atitudinea negativă a colegilor sau profesorilor pe care am prezentat-o anterior, tehniciile de predare ineficiente, materiile „nefolositoare”, lipsa sprijinului adecvat, volumul mare de informații transmise și climatul educațional rigid.

„Unele materii sunt grele de înțeles. Nu ne explicau profesorii materia.” (I2)

„Sunt materii care nu îmi plac: franceza, engleza.” (I13)

„Mi-a lipsit libertatea, faptul că trebuie să stau între patru pereți.” (I14)

„Lucrurile pe care nu le înțeleg mi se par cele mai dificile din școală. Dar caut pe internet lucrurile acestea (nu mereu).” (I15)

„Sunt lucruri pe care nu le înțeleg. Profesorii nu prea explică.” (I17)

„La română și la matematică mi se pare plăcitor, pentru că scriem mult, este obosit și facem același lucru.” (I19)

„Că sunt multe materii pe care nu le înțeleg. Româna mi se pare ciudată, nu o înțeleg și nu știu să-mi fac temele.” (I34)

„Volumul de informație este mare.” (I35)

„Eu uit, eu nu știu ce spun profesorii. Câteodată sunt atentă, nu mereu. Scriu biletele în clasă, povestesc cu o colegă. Nu știu (la întrebarea cum predau profesorii).” (I9)

Am putut observa o serie de dificultăți pe care le recunosc elevii care provin din centrele de plasament, în ceea ce privește situația școlară. Principalele probleme sunt: rezultatele școlare slabe (adesea aspect nerecunoscut de aceștia), corigențele, repetențiile, comportamentele agresive, climatul educațional rigid sau dificultățile de înțelegere a materiilor. Este foarte interesant că unele aspecte nu au fost recunoscute de subiecți ca probleme (cum ar fi lipsa suportului în învățare), dar au fost amintite ca nevoi.

Nevoile principale pe care le-au adus în atenție copiii și tinerii intervievați au fost: mai mult sprijin în învățare, meditații, ajutor la

efectuarea temelor, nevoia de a fi tratat egal/la fel ca ceilalți, nevoia de rechizite, haine, calculator personal, culegeri și materiale necesare pentru școală. De asemenea, s-a amintit nevoia de a studia materii utile și informații care să-i ajute în viață.

„Ca profesor să nu ai milă să treci. Respectă-mă, tratează-mă la fel. Să te înțeleagă profesorii. Când am fost în carantină ... profesorul nu a înțeles. Minciuna asta. M-a dat în abandon școlar! Orice om a chiulit. Sprijin pentru școală, materiale, calculatoare mai bune.” (I1)

„Da, am nevoie de haine pentru că nu mă simt bine dacă nu sunt îmbrăcată bine și plec de la școală.” (I18)

„Pentru promovarea examenelor, orele de meditație la centru.” (I21)

„De mai multă înțelegere de la profesori.” (I35)

„Am nevoie de calculator echipat pentru școală, culegeri.” (I33)

2.2.5. Aspecte pozitive legate de școală și propuneri de discipline

În general, copiii mai mici nu au reușit să identifice anumite nevoi pe care le au cu privire la școală. Printre aspectele pozitive legate de școală au fost amintite activitățile creative, activitățile practice, de educație non-formală (de la Școala Altfel) sau activitățile didactice derulate la materiile preferate.

„Materia preferată este matematica, socotesc, îmi place să număr bani.” (I32)

„La ora de chimie, când făceam experimente.” (I36)

„...am făcut săptămâna trecută, vineri despre încredere și ne-am dus în toate clasele și am făcut copăcei, coronițe și mi-a plăcut.” (I4)

Copiiilor și tinerilor intervievați din centrele de plasament le-ar plăcea să învețe mai mult din domeniile practice sau din cele de care sunt interesați (muzică, istorie, biologie, gătit etc.) și să poată avea acces la informații utile pentru o bună dezvoltare și integrare în societate (educație financiară, educație sexuală).

„Despre partea financiară, educație financiară, pentru că am făcut un singur an educație antreprenorială și foarte succint.” (I35)

„Mi-ar plăcea să învăț și să citesc cărți de istorie, dar nu am aici.” (I5)

„Despre viață, să știu mai bine materiile, să fie cursuri practice care să mă apropie de profilul pe care o să-l urmez.” (I11)

„Mi-ar plăcea să învăț mai multe despre mașini.” (I13)

„Aș vrea să învăț mai multe despre flori...” (I27)

„Aș vrea să învăț cum se face mâncarea.” (I29)

„Să învăț mai mult să cos.” (I33)

2.2.6. Activitatea voluntarilor – resursă de sprijin

Majoritatea elevilor instituționalizați intervievați apreciază și consideră că sunt utile activitățile derulate de voluntari în cadrul centrelor. Au fost și câțiva respondenți care au spus că nu participă la activitățile derulate de voluntari. Pe viitor ar trebui găsite soluții și alternative pentru participarea la aceste activități și pentru cei care sunt mai reticenți în a se implica.

Principalele resurse pe care le-au amintit copiii și tinerii din cadrul centrelor investigate, conferite prin implicarea voluntarilor au fost: organizarea de activități de relaxare, derularea de jocuri și activități plăcute, sprijin la teme, meditații, învățarea de comportamente prosociale și norme de conduită.

„Am făcut meditații și mi-a fost mai ușor să înțeleg mai ușor material.” (I35)

„Pe mine nu m-au ajutat la teme, dar în general m-au ajutat, că nu am mai stat toată ziua să mă plăcătesc cu telefonul sau tableta în mână.” (I34)

„Da, la școală, ne ajută la teme și îmi este ușor așa. Ieșim afară, ne jucam.” (I31)

„...Activitățile cu voluntari ne ajută să mimăm, ne râdem, ne jucăm baschet, volei, povestim, ne povestesc despre proiect sau altele.”(I28)

„Voluntarii... ne învață să vorbim frumos, să nu scuipăm, să nu înjurăm, să nu ne batem, să ne jucăm cu toții împreună, să nu zbierăm.” (I27)

„Voluntarii mă ajută la teme, atunci când nu mă simt bine mă înveselesc.” (I20)

„Da, că primesc multe sfaturi și îmi plac activitățile.” (I18)

„Activitățile cu voluntarii...mă ajută să mă dezvolt, să vorbesc cu oamenii.” (I11)

Am putut observa nevoia copiilor de mai multe resurse pentru dezvoltarea lor armonioasă. În mod special, relația de prietenie formată între copiii/tinerii instituționalizați și voluntarii centrelor constituie o sursă de suport, atât în planul dezvoltării personale, cât și sociale.

2.2.7. Perspectiva specialiștilor referitoare la integrarea școlară a copiilor instituționalizați și propuneri de măsuri socio-educaționale

În cadrul cercetării, pe lângă interviurile și chestionarele aplicate copiilor și tinerilor, am interviewat 7 specialiști (asistenți sociali, educatori și directori de centre), care lucrează în centrele rezidențiale (6 specialiști din centrele de plasament și un specialist care lucrează într-un serviciu privat de tip familial). Aceștia au recunoscut importanța investiției în educația școlară a copiilor din centrele de plasament și au prezentat situația educațională a copiilor.

În funcție de tipul centrului rezidențial investigat, specialiștii au făcut referire la rezultatele școlare și la dificultățile sau problemele cu care se confruntă în mediul școlar.

„Rezultatele școlare ale copiilor din centru sunt cel mai adesea situate în categoria mediu, spre scăzut. Aceștia întâmpină dificultăți în acumularea de noi cunoștințe, uneori de adaptare la sarcinile școlare, de integrare în cadrul grupului și de exprimare a propriilor opinii, chiar idei și informații în fața colectivului.” (I1).

„Dacă merg la școală, de foarte multe ori deranjează, ca să fie trimise înapoi la centru. În general, jignesc profesorii, deranjează ora. Nu suportă să li se atragă atenția și lucrurile o iau cu totul într-o altă direcție.” (I3).

„Rezultatele școlare sunt slabe și mai mult slabe decât bune, pentru că nu vor să învețe. Cu toate că sunt și fete care au capacitate intelectuală ar putea avea rezultate.” (I6)

„Copiii se descurcă bine la școală, sunt elevi care au rezultate foarte bune școlare, dar sunt și elevi care au rezultate scăzute.” (I7)

Conform specialiștilor care lucrează în centrele rezidențiale, rezultatele școlare ale elevilor instituționalizați, diferă în funcție de tipul centrului și de la elev la elev. Mai ales în cadrul centrelor de plasament, predomină rezultate școlare slabe. Așa cum au menționat și elevii, există situații de absenteism, corigențe sau mai rar cazuri de repetenții. Din perspectiva specialiștilor, cauzele acestor factori ai insuccesului școlar pot fi diverse: de la influența anturajului, la alte tipuri de preocupări, diferite aspecte ce țin de slaba calitate a actului educațional, dorința de a lucra pentru a obține resurse financiare, până la tipare comportamentale disfuncționale, cum ar fi agresivitate sau infracționalitate:

„Frecvența absenteismului școlar este ridicată în cadrul adolescenților care prezintă tulburări de conduită și comportamente de risc, precum infracționalitate, agresivitate, opozitionism. Se constată un refuz ostil și agresiv de a frecventa cursurile școlare, adolescenții considerând că școala nu reprezintă un indicator al succesului și al integrării în societate, punând mai mult accentul pe presiunea grupului de prieteni și implicarea în acțiuni nepotrivite vârstei.” (I1)

„Deși sunt trimiși la școală, mulți dintre ei preferă să meargă pe lângă școală, invocând tot felul de motive (că prima oră am mate, dirigă nu a venit la oră, nu îmi place profa etc.)” (I2)

„Aceștia lipsesc, deoarece stau mult în pauză, nu doresc să intre la anumite ore, merg la alții colegi la alte clase, stau în curtea școlii etc.” (I3)

„Foarte puțin sunt cei care nu au corigențe. Majoritatea au probleme la matematică și română. Și la materiile ușoare, unde deranjează, nu merg să-și facă notele sau nu reușesc să-și scoată notele mici pentru a primi o notă mai mare. Corigențe sunt, repetenții mai puțin. Pe vară, rămân cu corigențe.” (I4)

„... Ei se plăcătesc la școală. ... doresc să facă cu totul și cu totul altceva. Băieții să meargă la munci pentru a-și câștiga bănuțul lor.” (I4)

Deși mai puțini copii și tineri au recunoscut în cadrul anchetei pe bază de chestionar și în interviuri că sunt victime ale bullying-ului la școală, specialiștii ne-au amintit că există astfel de situații și chiar au intervenit uneori pentru stoparea abuzurilor. De asemenea, o cauză a comportamentelor agresive ale copiilor instituționalizați față de alții colegi ar fi tocmai modalitatea lor de apărare, care vine ca răspuns la

jignirile sau răul tratament primit în mediul educațional. Elevii mai mici sunt principalele victime.

„....cele mai des întâlnite situații sunt centrate în jurul discriminării, etichetării și, ulterior, a transmiterii unor judecăți, a unor jigniri și a eliminării din colectivul din mediul școlar, eliminării sociale, care cel mai adesea este factorul declanșator al excluderii. Au fost situații în care copiii vin de la școală supărăți, spunându-mi că unul din colegi s-a amuzat pe seama lor. Am stat de vorbă cu învățătorul/dirigintele.” (I1)

„Având în vedere că aceștia sunt școlarizați cu copii din mediul familial au existat situații de bullying (critici la adresa lor).” (I5)

„....copiii din centru au fost victime ale bullying-ului, cei care au mai avut parte de hărțuire verbală sunt cei mici, unde ajung să se arunce cu vorbe «tu nu ai părinți», «tu ești de la centru». ” (I7)

„S-au întâlnit situații în care minorii din cadrul centrului au fost violenți ca urmare a primirii de jigniri sau etichetări, ceea ce a dus la conturarea și dezvoltarea unei conduite agresive, cel mai adesea manifestată la nivel verbal...” (I2)

Din păcate, se poate observa prezența discriminării și a agresivității manifestate în mediul educațional față de elevii instituționalizați, atât din rezultatele anchetei pe bază de chestionar, cât și din răspunsurile copiilor și specialiștilor. Este nevoie urgentă de programe naționale derulate în școli pentru prevenirea bullying-ului, de consiliere și suport pentru copiii din medii dezavantajate social, care reprezintă principala țintă a agresorilor.

De asemenea, specialiștii intervievați au venit cu o serie de sugestii care ar putea contribui la o mai bună integrare școlară a copiilor și tinerilor instituționalizați. Printre aceste propuneri amintim: ședințe de consiliere psihologică și educațională, vizite la instituții de învățământ superior, activități educative, discuții cu persoane care au reușit să se realizeze în plan educațional și profesional, vizite și menținerea legăturii cu instituțiile angajatoare, „activități de dezvoltare a aptitudinilor” (S1, S2) și activități extrașcolare (concursuri și excursii). Pentru elevii cu dizabilități, s-a accentuat importanța reducerii orelor de studiu, pentru a nu se instala obosela și pentru ca aceștia să poată face față cerințelor educaționale.

Au fost menționate și alte măsuri care ar putea veni în sprijinul integrării școlare a elevilor instituționalizați cum ar fi: „*acordarea de stimulente financiare pentru cei care frecventează cursurile*”, „*consultarea copiilor cu privire la activitățile extracurriculare ale școlii*”, „*cursuri interactive privind importanța orelor școlare*” și menținerea permanentă a legăturii și colaborării între instituțiile școlare și cele de protecție a copilului.

În contextul centrului de tip familial, în care rezultatele școlare ale copiilor sunt bune și foarte bune, este de subliniat importanța pe care o alocă orelor de consiliere educațională/vocațională și a celor de meditații, care pot să sprijine copiii și tinerii instituționalizați în procesul integrării școlare.

2.2.8. Discuții și concluzii

Rezultatele cercetărilor desfășurate la nivel internațional și național arată că de cele mai multe ori copiii care ajung într-un centru rezidențial au fost victimele abuzului, neglijării, au suferit pierderi (despărțirea de familie fiind cea mai pregnantă), s-au confruntat cu o serie de lipsuri (materiale, lipsa de atașament, de confirmare, de apreciere) și au suferit traume. În acest context este de la sine de înțeles că există nevoie de suport și servicii specializate (Font, Gershoff, 2020; The Legal Center for Foster Care and Education, 2008). Lipsa atașamentului în primii ani de viață sau un atașament nesecurizant determină tulburări la nivel cognitiv, emoțional și social (capacitate de învățare scăzută, deficit de atenție, dificultăți de înțelegere) (Maté, 2011). Copiii cărora nu le-au fost îndeplinite nevoile întâmpină o serie de probleme (emoționale, sociale, academice etc.) (Morton, 2019).

Situația școlară nefavorabilă a copiilor și tinerilor din sistemul de protecție poate fi înțeleasă din prisma istoricului lor social. Insuccesul școlar este astfel atribuit condițiilor de mediu, sistemului educațional inefficient și lipsei de servicii socio-educaționale adecvate nevoilor (Andenas & Lapin, 2013).

Principalele probleme corelate cu educația școlară a tinerilor din sistemul de protecție sunt: dificultăți de înțelegere a materiilor, insuficiența sprijinului adecvat pentru integrarea școlară, probleme comportamentale manifeste în cadrul instituțiilor de învățământ, rezultate școlare slabe, absenteism sau agresivitate, climatul educațional nefavorabil sau tehnicele de predare neadecvate. O parte din aceste probleme, identificate în cercetarea noastră, au fost regăsite și în cadrul altor cercetări în domeniu (National Working Group on Foster Care and Education, 2014; SOS Satele Copiilor, 2020).

Există o gamă variată de nevoi pe care copiii, și în mod special adolescenții, le recunosc în ceea ce privește sprijinul suplimentar în vederea aprofundării materiilor studiate, resursele educaționale necesare, crearea unui climat educațional prielnic învățării și îmbunătățirea rezultatelor școlare. Se poate observa nevoia de sprijin, de apreciere și suport permanent. Dificultățile educaționale ale copiilor pot fi generate de ineficiența sistemului de protecție și a celui educațional, dublate de condițiile din mediu familial care au facilitat instituționalizarea.

În contextul în care există o strânsă legătură între educație și integrarea socio-profesională, investiția în pregătirea școlară a copiilor și tinerilor din sistemul de protecție poate însemna o șansă la asigurarea unei surse de venit și la independență (Klassen, 1999). Mai jos, prezentăm sumar obiectivele propuse și rezultatele la care am ajuns pe baza cercetării.

Tabel 14: Obiective propuse și rezultate obținute

Obiective propuse	Rezultate și obiective atinse
O1. Identificarea situației școlare a copiilor/tinerilor din centrele rezidențiale;	Rezultatele școlare ale copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale diferă în funcție de tipul centrului. Astfel, în cadrul centrului de tip familial și în cadrul centrului pentru copiii cu dizabilități au fost raportate rezultate școlare bune și foarte bune. În cadrul celorlalte două centre de plasament, majoritatea copiilor au rezultate școlare slabe și foarte slabe. De asemenea, există o tendință mai mare de absenteism și de adoptare a unor comportamente deviante în mediul școlar.

Obiective propuse	Rezultate și obiective atinse
O2. Analiza factorilor care conduc la demotivare școlară în rândul copiilor/tinerilor care au crescut în centrele rezidențiale;	Factorii care conduc la demotivare școlară în rândul copiilor și tinerilor care au crescut în centrele rezidențiale sunt: – dezvoltare cognitivă precară, pe fondul lipsei sau tulburărilor de atașament survenite ca urmare a instituționalizării; – tehnice de predare plăcute/neadaptate nevoilor copiilor instituționalizați; – curriculum rigid, slabă implicare a copiilor în traseul educațional; – demotivarea școlară determinată de rezultatele școlare slabe; – lipsa suportului și a măsurilor remediale/de compensare a întârzierilor în achiziții de cunoștințe; – temeri legate de școală (violență din partea colegilor);
O3. Evaluarea nevoilor și problemelor copiilor/tinerilor instituționalizați în ceea ce privește pregătirea școlară, atât din perspectiva acestora, cât și din cea a specialiștilor;	Nevoi identificate: suport/sprijin în învățare; rezultate școlare mai bune; diversificarea, adaptarea tehnicii de predare; reconfigurarea curriculum-ului, implicarea mai mare a elevilor în alegerea materiilor de studiu; Probleme amintite: tehnici de predare plăcute/tratament diferențiat; materii „nefolositoare”, curriculum neadaptat nevoilor individuale și pieței muncii; comportamente deviantă;
O4. Identificarea atitudinilor copiilor și tinerilor instituționalizați față de educația școlară;	Atitudinile copiilor față de școală sunt diverse, în funcție de experiențele educaționale pe care aceștia le au. Atitudini pozitive au fost asociate experiențelor educaționale plăcute; atitudinile negative față de școală au fost amintite de copiii care au rezultate școlare slabe, sau manifestă un comportament agresiv în mediul școlar, ori sunt victime ale violenței din partea colegilor. În contextul informal (cel din afara cercetării), majoritatea copiilor au manifestat o atitudine de ostilitate față de subiecte referitoare la „școală”.
O5. Derularea de activități socio-educative care să vină în sprijinul nevoilor copiilor și tinerilor.	Au fost derulate două ateliere socio-educative și piese de teatru educativ pentru copiii și tinerii din centrele rezidențiale.

Considerăm că este foarte important ca vocile copiilor din centrele rezidențiale să fie ascultate. Pornind de la nevoile și problemele

identificate de aceștia și de specialiștii care lucrează în domeniu, este absolut necesar să se construiască pe viitor politici socio-educationale care să răspundă necesităților amintite în repetate rânduri de copii și specialiști. De asemenea, se pot implementa o serie de activități și programe educationale pentru copiii instituționalizați, pornind de la factorii care generează insuccesul școlar. Concret, am alcătuit o schemă în care sunt prezentați factorii insuccesului școlar și efectele pe care acestea le generează în rândul copiilor și tinerilor din sistemul de protecție specială:

Tabel 15: Factorii insuccesului școlar și efecte asociate

Factorii insuccesului școlar	Efecte asociate
➤ Lipsa atașamentului – deficit de atenție (menținerea legăturii de atașament cu părintele/un adult); ➤ Întârzieri în dezvoltarea cognitivă; ➤ Lipsa serviciilor socio-psiho-educationale adaptate nevoilor copilului/tânărului/cu dizabilități; ➤ Abuzul, neglijarea și despărțirea de familie; ➤ Curriculum rigid și tehnicele de predare neadecvate; ➤ Slaba corelare a materiilor de studiu cu posibilitățile de angajare; ➤ Violența în școală; ➤ Insuficiența resurselor necesare frecvențării școlii;	➤ Rezultate școlare slabe; ➤ Corigență; ➤ Stimă de sine scăzută; ➤ Motivație scăzută în învățare pe fondul incapacității de a procesa informațiile și a răspunde cerințelor educationale; ➤ Atitudine negativă față de subiectul „școală”; ➤ Comportamente deviante; ➤ Plictiseală, scăderea motivației de învățare; ➤ Absenteism.

În concluzie, printre soluțiile și direcțiile de intervenție necesare enumerăm: derularea de cercetări prin care să se cunoască și să fie înțelese situațiile copiilor instituționalizați, promovarea unei atitudini empatice, fără prejudecăți față de elevii instituționalizați, crearea de servicii socio-educationale specializate și individualizate, furnizarea de servicii educationale, de asistență socială care să corespundă nevoilor identificate și crearea de politici socio-educationale adaptate pentru copiii și tinerii vulnerabili.

Direcții de intervenție în plan socio-educațional pentru copiii și tinerii din centrele rezidențiale

Activitățile derulate în scopul integrării socio-educaționale a copiilor și tinerilor instituționalizați pot preveni instalarea factorilor insuccesului școlar și sprijini elevii din centrele rezidențiale, în scopul finalizării studiilor. Instituțiile prezentate ca modele de bune practici în domeniu demonstrează, prin rezultate vizibile, efectele benefice ale măsurilor adoptate.

În mod special, partea de cercetare a lucrării a fost gândită astfel încât să constituie un suport pentru cunoașterea nevoilor și problemelor educaționale ale copiilor și tinerilor instituționalizați, în vederea construirii de programe socio-educaționale care să prevină și să limiteze factorii insuccesului școlar. Ca primă activitate de intervenție, după ce am avut rezultatele preliminare, am alcătuit alături de studenții specializației Asistență Socială, un atelier socio-educativ pentru copiii și tinerii din centrele de plasament, în care am cules datele pentru cercetare. Atelierul a fost organizat la facultate și a cuprins activități prin care copiii și tinerii instituționalizați au fost încurajați să-și aprecieze abilitățile și să investească în pregătirea școlară. De asemenea, prin parteneriatul pe care l-am avut cu Teatru pentru Copii și Tineret, beneficiarii s-au bucurat și de o piesă de teatru educativ. În cele ce urmează, vom prezenta succint activitățile derulate în cadrul atelierului și vom propune câteva măsuri de preventie și intervenție în vederea creșterii integrării educaționale a copiilor din centrele rezidențiale.

1. Descriere atelier socio-educativ

Pregătirea și organizarea Atelierului socio-educativ „Da pentru Educație!”, a constituit o ocazie prin care studenții au învățat cum pot să

utilizeze informațiile desprinse din cadrul rezultatelor cercetării în proiectarea și implementarea de activități de intervenție. Studenții voluntari au participat la sesiuni de instruire și pregătire în vederea unei bune organizări a atelierului. Prezentăm în continuare activitățile organizate:

- Cuvânt de bun venit și mulțumiri pentru participarea în cadrul proiectului.

Studenții au mulțumit copiilor și tinerilor pentru implicarea în cadrul proiectului și pentru participarea la cercetare și au derulat câteva activități introductory. Au fost împărțite jetoane cu diverse tipuri de emoții, iar copiii și tinerii au fost rugați să identifice dacă sentimentele pe care le au corespund cu cele reprezentate de jetonul extras.

- Activitate de motivare/încurajare: Discurs motivațional

În cadrul acestei activități, studenta noastră de la Asistență Socială, care a crescut într-un centru de plasament, le-a vorbit copiilor despre modul în care a ajutat-o educația școlară în plan personal și le-a prezentat o poveste terapeutică. Momentul a fost unul interactiv, copiii și tinerii fiind provocați să răspundă la diferite întrebări pe baza discursului motivațional.

Discurs motivațional

„Mă numesc Alice și am doi frați, Kevin și Luca. Încă de mici am avut urâtă experiență de a trăi fără familie. Tata era dependent de alcool, iar mama a plecat și ne-a lăsat pentru altcineva. Nu mai aveam pe nimeni. Singura speranță pe care o aveam eram noi însine; viitorul era în mâinile noastre. Nimeni nu a reușit să umple acel gol din inimile noastre, până când într-o zi, eu și frații mei am găsit o cheie. Era o cheie specială care putea să deschidă mai multe uși. Cu toate că frații mei au trăit în același mediu cu mine, dați la o parte de școală, alungați de societate, mereu judecați și puși jos, fără mamă și tată care să te iubească și să-ți spună noapte bună, ei totuși au ales să deschidă altă ușă. Ușa aceea era una întunecată, cu flori ofilite și moarte. Diferit de ușa întunecată, ușa pe care am ales-o eu era una colorată, plină de viață și flori vii care creșteau și se înmulțeau pe zi ce trece. Frații mei și-au umplut acel gol prin băutură și droguri. Uneori și furatul le mai umplea acel gol.

La mine, în schimb, speranța mea a fost școala. Am continuat să învăț și să mă ridic tot mai mult, să devin ceea mai bună variantă a mea, cu toate că uneori nu îmi era atât de ușor, de multe ori mergând cu frica la școală, de a nu fi lovită și arătată cu degetul. Dar nimic nu mi-a stat împotrivă și am continuat să lupt pentru visele mele. Am vrut să le arăt tuturor că și eu pot, chiar dacă sunt fără de părinți și a nimănui.

La momentul de față sunt studentă la Asistență Socială și lucrez la o asociație cu copiii din centrele de plasament, ajutându-i pe plan educațional, urmând ca în viitor să preiau această asociație și să continuu să ajut cât mai mulți copii fără speranță sau viitor. Am un venit și un loc unde mă simt acasă. Frații mei momentan nu o duc aşa de bine. Ei au renunțat la școală, nu au un loc de muncă, nu au o locuință a lor, de multe ori fiind nevoiți să doarmă pe străzi, în continuare sunt dați la o parte și neacceptați de societate, din cauza faptelor săvârșite. Dar în continuare ei mai au șansa de a schimba ceva și de a deveni mai buni.

Cheia este în mâna ta. Tu decizi ce ușă vrei să deschizi, cu toate că poate la început ți se pare că este greu și nu mai poți. Nu te lăsa, continuă să lupti pentru visul tău! Spune da educației, nu ai nimic de pierdut!

Pe scurt, aceasta este povestea mea care m-a dus spre succes. Mă bucur că am reușit să mă deschid și să împărtășesc importanța educației în viața noastră. Acum aveți un exemplu, voi decideți cum o să arate viitorul vostru, unul întunecat și fără speranță sau unul plin de culoare, unde speranța este în continuă creștere.”

(*Alice, studentă la Asistență Socială. Pentru respectarea confidențialității, au fost schimbată câteva detalii și numele persoanelor)

➤ Activitatea „Respectul față de ceilalți”

Această activitate a constat în vizionarea unui clip animat, care prezenta importanța colaborării în grup, a respectului reciproc și a comportamentului non-violent. Au fost formate grupe și avute discuții referitoare la importanța empatiei și a colaborării. La sfârșit, fiecare grupă a spus o idee referitoare la ce a învățat din cadrul vizionării clipului și a dezbaterei pe care au avut-o la nivel de grupă.

➤ „Copacul înflorit – despre valoare, unicitate și abilități” – Exercițiu interactiv

Următorul exercițiu a avut ca scop accentuarea valorii fiecărui copil și Tânăr, indiferent de rezultatele școlare pe care le are. De

asemenea, fiecare participant a fost încurajat să vorbească despre abilitățile pe care le are și ce îi place să facă.

„În școală, notele au o importanță majoră însă în viață nu sunt atât de relevante. Un copil cu note mici nu înseamnă că este nepregătit, ci înseamnă că nu a primit ajutor potrivit nevoilor lui. Copacul cu flori realizat în colaborare cu voi, dragi copii și tineri, este o transpunere în artă a abilităților și viitorului vostru. Pomul inițial realizat de mine cu o singură floare prinde viață prin participarea fiecărui copil în parte, rezultând ceva minunat.

Voi împărți câte o floare fiecărui, iar voi va trebui să desenați sau să scrieți pe floare o calitate pe care o aveți (sau ce știți să faceți bine).”

Studenții ajută copiii să deseneze/să scrie și să lipească florile în copac.

Concluzie:

„Suntem unici și diferiți, dar tocmai aceasta dă frumusețea și valoarea noastră. Astfel valoarea noastră este dată de rezultatul final care este îmbunătățit permanent în cursul vieții.” Ioana Petrișor, studentă, anul I, Asistență Socială

➤ Piesă de teatru educativ

În cadrul acestei activități, prin colaborarea pe care am avut-o cu actorii de la Teatru pentru Copii și Tineri, a fost prezentată o piesă de teatru educativ. Au fost momente distractive, în care personaje și păpuși din povești au prins viață și ne-au învățat lecții importante.

Atelierul socio-educativ a constituit o ocazie în care copiii și tinerii, alături de studenți, cadre didactice și actori au învățat împreună valoarea și importanța fiecărei persoane și a educației școlare.

Asociația De Poveste și studenții voluntari doresc să continue implementarea de activități destinate beneficiarilor, pornind de la rezultatele cercetării.

2. Propuneri de măsuri de prevenție și intervenție

În România, sistemul de protecție a copilului se află în proces de restructurare și reorganizare. Se dorește desființarea centrelor rezidențiale de tip mamut (centre de plasament în care locuiesc un număr

mare de copii) și înlocuirea lor cu centre de tip familial sau plasarea copiilor în familii (Strategia Națională pentru Promovarea și Protecția Drepturilor Copilului 2014-2020, 2022-2027). Deși la nivel mondial sunt cunoscute abuzurile suferite de copiii din România mai ales încă dinainte de 1989, situația copiilor din centrele rezidențiale a rămas una problematică în continuare. Chiar dacă de-a lungul anilor s-au produs schimbări benefice (dezvoltarea legislației pentru promovarea drepturilor copiilor, asigurarea nevoilor fiziologice, posibilitatea raportării cazurilor de abuz și neglijare, desființarea centrelor de plasament etc.), în prezent există multe lacune la nivel de sistem. Plasarea copiilor care au fost instituționalizați din centre de plasament în case de tip familial poate fi o măsură benefică, dacă este precedată de un proces de acomodare și urmează proceduri concrete de implementare. Plasarea copiilor în alte forme instituționale trebuie gândită în contextul adoptării unor măsuri de suport/susținere, de compensare și remediere pentru a avea rezultatele dorite. Este nevoie urgentă de găsire a unor reglementări care să stabilească modul în care copiii și tinerii care sunt plasați în case de tip familial pot să se adapteze și să se dezvolte armonios din punct de vedere socio-educațional.

În plan național, există o serie de măsuri și acțiuni implementate în mod special de ONG-uri, pentru copiii din centrele rezidențiale. La nivelul centrelor rezidențiale private, rezultatele educaționale ale copiilor și tinerilor sunt mai favorabile, comparativ cu cele ale copiilor din centrele de stat (a se vedea partea de analiză a datelor). Este necesară o mai mare investiție în proiectarea și derularea de cercetări și intervenții care să vină în sprijinul copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale.

În mod special, investiția în derularea de programe socio-educaționale și în pregătirea educațională a copiilor poate avea un impact benefic asupra traseului de viață al copiilor instituționalizați. Chiar continuitatea participării la cursurile școlare poate facilita copiilor instituționalizați mecanisme de coping (Pirttimaa & Välimäki, 2017), care

să-i ajute să facă față situațiilor de vulnerabilitate prin care au trecut. La nivel internațional, există o serie de programe care se derulează pentru copiii și tinerii din sistemul de protecție socială, care au rezultate favorabile (Forsman and Vinnerljung, 2012). Programul Swedish Skolfam, bazat pe sprijinul copiilor, acordă suport în vederea creșterii competențelor școlare în rândul elevilor din centrele rezidențiale (Pirttimaa & Väliavaara, 2017). Programul este derulat pe o perioadă minimă de doi ani și se bazează pe asigurarea nevoilor individuale ale fiecărui copil. Există o serie de specialiști care lucrează împreună, în vederea evaluării nevoilor (profesori de sprijin, psihologi, cadre didactice și asistenți sociali). Sunt analizate nevoile, punctele tari și punctele slabe ale fiecărui beneficiar, în scopul stabilirii unei intervenții cât mai bune. De asemenea, cei care sunt responsabili de implementarea proiectului sunt părinți sociali, pedagogi, psihologi, asistenți sociali și personalul centrelor. Sunt oferite o varietate de servicii socio-educaționale, care urmează să fie evaluate periodic și readaptate în funcție de rezultatele pe care beneficiarii le înregistrează. După evaluarea psiho-socio-pedagogică care se realizează prin instrumente, în baza planului individualizat educațional sunt derulate activități de suport, grupuri remediale, sprijin în învățare și consiliere.

Se pune accent pe monitorizarea progresului educațional al copiilor și pe colaborarea cu părinții sociali și cadrele didactice. În cadrul programului Swedish Skolfam, se urmărește în principal facilitarea bunăstării psiho-sociale, gestionarea adecvată a comportamentului în situații diverse și dezvoltarea competențelor academice (recuperarea întârzierilor în achiziții de cunoștințe, depășirea dificultăților de învățare). Sunt utilizate o serie de metode inovative pentru dezvoltare psiho-socială, cum ar fi practicarea exercițiilor care valorizează exprimarea emoțiilor prin socio-dramă.

Au fost raportate rezultate pozitive în urma derulării programului, acesta fiind readaptat și în alte țări nordice (Oraluoma &

Välimaa, 2016 apud Pirttimaa & Välimaa, 2017). S-a observat că performanțele educaționale ale elevilor inclusi în program s-au îmbunătățit prin munca sistematică a personalului din centre și școli (Pirttimaa & Välimaa, 2017).

Pe baza rezultatelor cercetării pe care am realizat-o și a programului de intervenție prezentat anterior (Pirttimaa & Välimaa, 2017), propunem câțiva pași care ar putea veni în sprijinul copiilor și tinerilor instituționalizați din țara noastră, pentru a facilita o mai bună integrare școlară:

Tabel 16: Pași în vederea prevenirii insuccesului școlar al copiilor instituționalizați

- Evaluarea nivelului de dezvoltare cognitivă la intrarea în centru (competențe, achiziții de cunoștințe și raportarea acestora la nivelul de încadrare școlară);
- Stabilirea unui plan individualizat care să vină în întâmpinarea lacunelor pe care le înregistrează în dezvoltare, pe materii de studiu;
- Furnizarea de servicii de consiliere psihologică, socială și educațională, care să fie acordate săptămânal;
- Facilitarea participării copiilor și tinerilor la activități de tip after-school;
- Organizarea de grupuri de suport pentru copiii care se află în risc de abandon școlar;
- Dezvoltarea de relații interinstituționale (pentru obținerea de resurse pentru copiii instituționalizați. Colaborarea cu asociații, firme, instituții de învățământ superior etc.);
- Organizarea de activități extrașcolare, cu accent pe cunoașterea și dezvoltarea abilităților și talentelor;
- Existenta unor reguli clare la nivelul fiecărui centru, prin care să fie derulate activități de suport educațional, cu recompensarea copiilor și tinerilor participanți;
- Adaptarea curriculumului și individualizarea învățării (în funcție de nevoi și resurse);
- Implicarea mai mare a copilului/tânărului în alegerile referitoare la traseul educațional;
- Facilitarea accesului tinerilor la ședințe de consiliere vocațională;
- Implicarea copiilor și tinerilor cu rezultate bune la învățătură, în a acorda sprijin colegilor care întâmpină dificultăți;
- Încurajări, atitudine deschisă și suportivă;
- Angajarea părinților sociali în casele de tip familial din sistemul public;
- Stimularea învățării prin premii și facilități suplimentare.

Măsurile de prevenire și intervenție sunt foarte necesare pentru a veni în sprijinul copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale. Investiția în pregătirea școlară a copiilor instituționalizați și încadrarea acestora în programe socio-educaționale va sprijini integrarea socială a elevilor care

au crescut în centrele rezidențiale. Sperăm ca pe viitor și în țara noastră, pe lângă măsura benefică adoptată, de desființare a centrelor de plasament, să fie dezvoltate măsuri preventive și interventive, în scopul creșterii șansei de reușită școlară a copiilor instituționalizați.

3. Program de intervenție în domeniul educației și dezvoltării deprinderilor de viață independentă (Autor: Sorina Corman)

Model cadru

Proiectul „Da pentru Educație!” a venit și cu o propunere de proiect de intervenție al cărui scop menționat de proiect a fost dezvoltarea unui model cadru de intervenție în domeniul educației care să faciliteze dezvoltarea în plan educațional a copiilor din structurile de protecție instituționalizată, model ce va fi accesibil specialiștilor care activează în acest sistem. Acest capitol va evidenția importanța utilizării în cadrul centrelor rezidențiale de protecție a copiilor a unui proiect/program care să motiveze continuarea cursurilor școlare, dezvoltarea deprinderilor de viață independentă și integrarea socio-educațională a copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale de protecție. Structura acestui capitol este realizată astfel încât să ofere actorilor educaționali și nu numai acest model cadru care poate să sprijine și să organizeze intervenția personalului de specialitate cu rezultate importante în dezvoltarea copiilor din sistemul de protecție: justificarea programului, structura activităților, principii de abordare, operaționalizarea programului, evaluarea și monitorizarea activităților implementate.

Justificarea programului

Scriem acest program cu dorința de a oferi copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale oportunități de învățare, de relaxare și de joc,

punând accent pe dezvoltarea socio-emotională a acestora. Considerăm că această dezvoltarea socio-emotională facilitează învățarea, și în același timp, conferă o stare de bine copiilor și tinerilor, îi motivează prin implicarea lor în activități educaționale și de dezvoltare a deprinderilor de viață independentă.

În centrul programului sunt câteva elemente importante ce amplifică stima de sine a copiilor și tinerilor, acceptarea și asumarea responsabilităților față de ei însiși, față de instituțiile educaționale și de protecție și față de comunitate. Unul dintre aceste elemente centrale este autonomia personală. Dacă un copil sau un Tânăr autonom are o stimă de sine ridicată, dacă opiniile, inițiativele și contribuțiile lui sunt valorizate, se naște sentimentul de apartenență la grup, de recunoaștere și asumare a responsabilităților. Prin intermediul acestui proiect/program, ne propunem să oferim exemple de activități și practici considerate semnificative în urma cercetării realizate în cadrul proiectului „Da pentru educație”.

Un alt element considerat de noi esențial este practica reflexivă a instructorilor de educație, a educatorilor, a personalului de îngrijire și a celui cu rol didactic, datorită cadrului complex în care își desfășoară activitățile și datorită contextului caracterizat de diversitate, impredictibilitate, copii și tineri foarte diferiți care necesită intervenții variate, flexibile și individualizate din punct de vedere educațional.

Programul de intervenție educațională timpurie pentru copiii cu nevoi speciale este un program sistematic cu terapie, exerciții și activități menite să vină în sprijinul copiilor speciali (Jiar et al., 2010). Dorim ca acest program să inspire și să motiveze demersuri educaționale axate pe încrederea în capacitatea copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale de protecție de a învăța în ritmul și stilul propriu, dar și pe încrederea în personalul care își desfășoară activitatea în instituții de protecție și în capacitatea acestuia de a oferi servicii de calitate.

Structura activităților

Programul este structurat pe 50 ore. Vor fi alocate 10 ore pe săptămână, activitățile se desfășoară pe echipe stabilite cu denumirea aleasă de copii pe parcursul a 5 săptămâni. Primele ședințe se vor baza pe jocuri didactice care să dezvolte flexibilitatea copiilor și spiritul de echipă.

Ulterior, se va introduce povestea în activitatea de grup, respectându-se principiul „pas cu pas”. Modul de desfășurare a întâlnirilor este activ, implică copilul și îl responsabilizează cu sarcini, îl determină să se concentreze și să-și pună în valoare resursele interioare.

Activitățile proiectului sunt grupate în cinci categorii: activități ce au în centru relația cu familia și potențialul emoțional, activități ce se centrează pe dobândirea deprinderilor de viață independentă, activități axate pe școală, relația cu școala și potențialul educațional și activități de socializare, timp liber și reintegrare în comunitate. Programul se va încheia cu evaluarea acestuia de către copiii/tinerii din centrele rezidențiale de protecție. Implementarea acestor activități se va face în funcție de particularitățile de vîrstă și individuale ale copiilor și în concordanță cu caracteristicile de dezvoltare fizică, cognitivă și psihosocială ale copiilor/tinerilor organizați pe grupe.

Considerăm dezvoltarea un proces de ascensiune de la simplu la complex, de la o etapă la alta, cu stagnări și reveniri inerente (CRIPS, 2015). Dezvoltarea cognitivă înseamnă construirea proceselor de gândire, rezolvarea problemelor, înțelegerea conceptelor și luarea deciziilor (Jiar et al., 2010). Resursele permanente ale copiilor/ tinerilor care vor fi utilizate sunt: relația echilibrată cu personalul și cu colegii, abilitățile acestora, talentele și competențele iar intervenția planificată va viza consolidarea și amplificarea acestora și pregătirea copiilor și tinerilor pentru integrarea în societate.

Activitățile de dezvoltare a deprinderilor de viață independentă vor fi structurate în activități pentru dezvoltarea deprinderilor zilnice de viață, a deprinderilor de îngrijire personală, de dezvoltare socială, de gestionare a locuinței și de folosire a resurselor comunitare, deprinderi de management finanțiar, deprinderi de integrare școlară și profesională. „Deprinderile pentru viață independentă sunt acele abilități tehnice și psihosociale, însușite până la automatism, care îi permit individului să ducă o existență normală, fără a depinde de asistență din partea societății și folosind oportunitățile pe care societatea îi le oferă” (World Learning, 2004).

Pe tot parcursul implementării acestor activități, toate punctele tarî, reușitele, calitățile și competențele copiilor/tinerilor, atât individuale, cât și cele de grup, vor fi valorizate și evidențiate de către personalul implicat în implementarea programului. Profesionalismul celor care vor implementa programul este definit de cunoașterea particularităților comportamentale ale copiilor/tinerilor din sistemul de protecție, precum negativismul, nonconformismul, irascibilitatea, instabilitatea, labilitatea afectivă, rigiditatea etc. (Schiopu, 1997). În depășirea acestor comportamente sunt foarte importante aprecierile din partea adulților, relevanți din punct de vedere afectiv pentru copii/tineri, aprecierile cadrelor didactice, dar și aprecierile și susținerea grupului, în cazul proiectului, echipei din care fac parte. Copiii și tinerii instituționalizați au nevoie de creșterea stimei de sine iar activitățile menționate mai sus vor avea în centrul lor valorizarea, explorarea, autocunoașterea, orientarea pozitivă asupra caracteristicilor personale (ce știe să facă, are talent, ce atuuri are).

În cadrul activităților vor fi puși să exploreze, să facă, să creeze, să gândească, să caute informații. Fișele de lucru completate de copii la finalul fiecărei activități programate vor avea indicatori precum: *știu să fac, pot să fac, îmi place să fac* (CRIPS, 2015). Succesul în cadrul activităților va fi evidențiat la fiecare copil/tânăr, indiferent de categoria de rezultate:

obținerea de note mari, calitățile culinare, îndemâneri tehnice, talente artistice etc. Copiii și tinerii implicați în program vor fi susținuți pentru a valorifica potențialul maxim care să le asigure integrarea. În lucrarea *Social Work Practice: Assessment, Planning, Intervention and Review* (Parker and Bradley, 2010, p. 66) sunt enumerate câteva elemente principale în realizarea planului: serviciile să răspundă nevoilor și nu nevoile să fie evaluate în funcție de existența serviciilor; utilizatorul serviciilor să fie implicat în procesul de negociere și să-și exprime acordul în legătură cu procesul asistențial; abordarea etică a întregului proces trebuie stabilită încă de la început (Corman, 2016). Acestea le adăugăm, în proiectul propus de noi, resursele copiilor/tinerilor instituționalizați.

Dezvoltarea unui sistem relațional pozitiv este un alt obiectiv general al activităților desfășurate cu aceștia și pentru atingerea acestuia prin implementarea proiectului se va urmări dezvoltarea unor comportamente dezirabile, comunicând eficient cu toți cei din jurul lor. În cadrul procesului de socializare, „copiii trec printr-un proces de maturizare socială, care trebuie să aibă în vedere valorile și normele societății, modalitățile de comportament acceptat social, înțelegerea corespunzătoare a problemelor sociale din mediul socio-cultural, pentru a stabili o conduită morală adecvată” (CRIPS, 2015). Pentru dezvoltarea comportamentelor dezirabile, vor fi organizate evenimente în viața copiilor/tinerilor, vor fi evaluate și monitorizate implicațiile pozitive ale adulților importanți în viața lor, vor fi expuși la stimuli care să-i valorizeze, vor fi propuse interacțiuni constructive cu colegii, educatorii, prietenii, vor fi oferite modele de comunicare, vor fi analizate și multiplicăte experiențe școlare și sociale pozitive. Personalul implicat în program va oferi modele comportamentale în situații dificile.

Gestionarea corectă a conflictelor de către adulții din centru este extrem de importantă, iar personalul din centru va susține copiii/tinerii pentru înțelegerea situațiilor conflictuale, cunoașterea drepturilor și responsabilităților, asumarea gesturilor/acțiunilor (CRIPS, 2015). Fiecare

copil/tânăr va avea un adult la care să se raporteze. Expunem în continuare un inventar al factorilor determinanți în dezvoltarea atitudinii pozitive față de școală:

Factori determinanți ai atitudinii pozitive față de școală
• Relația cu personalul din centru; • Relația cu cadrele didactice; • Securitatea afectivă; • Relațiile de comunicare; • Sentimentul apartenenței la grup; • Acceptarea reciprocă; • Înțelegerea situațiilor cu care se confruntă; • Receptivitatea celor din jur față de problemele cu care copiii/ tinerii se confruntă

Adaptare după CRIPS 2015

Factorii expuși în tabelul de mai sus pot fi completați și cu alți factori care pot influența rezultatele școlare. Pirttimaa și Välimaa, (2018) menționează trei factori esențiali pentru succesul școlar al copiilor în situații de protecție: 1-cooperarea, 2-predarea, 3-creșterea și dezvoltarea copilului. În cazul cooperării, parteneri în cooperare sunt profesorii, familia, personalul centrului, colegii specialiști, alți actori locali semnificativi (Pirttimaa, Välimaa, 2018).

Expunem de asemenea factorii ce pot determina rezistența față de învățare:

Factori determinanți ai rezistenței față de învățare
• deficiențele fizice și psihice și deficiențele comportamentului afectiv-relațional; • așteptări exagerate din partea profesioniștilor în raport cu maximum de potențial al copilului sub raportul vârstei și al potențialului vocațional; • discriminarea și marginalizarea copiilor care provin din serviciile de tip rezidențial sau alte servicii alternative, care pot apărea în mediul școlar.

Adaptare după CRIPS 2015

În implementarea activităților prevăzute în planul de intervenție propus se va urmări de asemenea asumarea responsabilităților de către copii/tineri. Această asumare se va dezvolta prin activități ce au ca scop

creșterea stimei de sine și acordarea respectului celor din jur, dar și prin validarea unor rezultate sau calități ale acestora, precum și prin crearea ocazilor de a lua decizii în dezvoltarea lor personală, educațională și profesională. Copiii și tinerii aflați în centre de plasament se confruntă cu dificultăți de învățare. Cu toate acestea, școala poate fi un puternic factor de protecție în situații dificile (Pirttimaa, Välimäki, 2018).

Dacă ne referim la integrarea școlară și profesională, expunem în continuare factori ce pot determina intreruperea sau necontinuarea studiilor liceale sau universitare:

Factori de risc pentru continuarea studiilor
• lipsa încrederii în forțele proprii;• nivelul scăzut de aspirații;• identificarea vocațională deficitară

Adaptare după CRIPS 2015

Structura activităților propuse în planul de intervenție va avea ca obiective diminuarea sau eliminarea acestor factori de risc, iar în implementarea planului școala și cadrele didactice joacă un rol foarte important pentru că intervențiile în școală reprezintă o posibilitate de sprijin pentru copiii/ tinerii vulnerabili (Pirttimaa, Välimäki, 2018).

Principii de abordare

Atât în elaborarea, cât și în implementarea și în monitorizarea planului de intervenție propus vor fi respectate cu strictețe câteva principii ce vor favoriza, pe de-o parte, creșterea stimei de sine și, pe de altă parte, reflecția critică din partea personalului. Principiile abordate în cadrul proiectului sunt: respectul acordat copiilor/ tinerilor din centrele rezidențiale de protecție; tratarea cu sensibilitate a beneficiarilor; grijă și sprijinul acordat copiilor și tinerilor din sistemul de protecție pentru valorificarea la maximum a potențialului; dezvoltarea rețelelor de susținere și valorizare; reducerea stresului generat de cadrul și contextul instituțional.

În continuare descriem pe scurt aceste principii:

1. Respectul acordat copiilor/tinerilor din centrele rezidențiale de protecție

Acest principiu se va reflecta atât în atitudinea personalului și a cadrelor didactice, cât și în modul de comunicare și relaționare cu aceștia. Pentru implementarea acestui principiu se vor respecta câteva reguli precum: nimeni nu va ridica tonul, nu se vor adresa jigniri, nu vor exista critici, se vor face doar recomandări corective, se vor evidenția pe parcursul fiecărei etape, calități ale fiecărui copil; vor fi valorizate comportamentele pozitive ale fiecărui copil.

2. Tratarea cu sensibilitate a copiilor/tinerilor din centrele rezidențiale de protecție

Personalul centrului dar și cadrele didactice vor avea un comportament ce va evidenția calități precum bunătatea, înțelegerea, empatia indiferent de mesajul transmis copiilor/tinerilor. Aceștia vor oferi modele comportamentale și vor transmite mesaje ce vor sublinia dimensiunea sensibilă a ființei umane. Pentru cei cu care interacționează copiii și tinerii vor fi importante trăirile și sentimentele acestora în raport cu diverse situații cu care s-au confruntat sau cu care se confruntă.

3. Grija și sprijinul acordat copiilor și tinerilor din sistemul de protecție pentru valorificarea la maximum a potențialului

Acest principiu se referă la identificarea resurselor individuale și de grup ale beneficiarilor și consolidarea precum și dezvoltarea acestora. Și aici sunt importante: aprecierea lucrurilor făcute de copii/tineri, a rezultatelor obținute, a atitudinilor corecte, a sentimentelor manifestate, a calităților, a abilităților și deprinderilor. Fiecare copil/tânăr va fi valorizat, apreciat, susținut și protejat.

4. Dezvoltarea rețelelor de susținere și valorizare a potențialului copiilor/tinerilor din sistemul de protecție

Acest principiu se axează pe construirea rețelelor de valorificare a potențialului beneficiarilor centrelor rezidențiale de protecție a copilului. Aceste rețele se construiesc prin colaborarea interinstituțională și cu societatea civilă dar și cu familia. Toți actorii sociali implicați în viața copiilor/tinerilor instituționalizați trebuie constituiți în rețele ce nu acționează întâmplător și interacțiunea lor este în sprijinul beneficiarilor. Acești actori își cunosc rolul în cadrul interacțiunilor respective și acționează în același scop: asigurarea unei vieți de calitate pentru copiii/tinerii instituționalizați.

5. Reducerea stresului generat de cadrul și contextul instituțional

Acest principiu se referă la definirea și configurarea cadrului instituțional care asigură protecție, conferă siguranță copiilor/tinerilor, respectă intimitatea acestora, drepturile beneficiarilor și le susține dezvoltarea. Resursele umane implicate dețin mecanisme de interacțiune cu copiii/tinerii asigurându-le stabilitate, afecțiune și respect.

Toate aceste principii se întrepătrund și sunt menite să determine creșterea stimei de sine, dezvoltarea creativității, valorizarea resurselor și potențialului acestora. Ele vin să completeze și să concretizeze principiile și valorile generale și specifice care fundamentează sistemul de asistență socială.

Operationalizarea programului

Conceptele principale pe care se axează proiectul sunt evaluarea și programarea activităților. Expunem mai jos o grilă de evaluare a nevoilor și resurselor copiilor/tinerilor instituționalizați:

FIŞA DE EVALUARE
A COPILULUI AFLAT ÎN CENTRU REZIDENTIAL DE PROTECȚIE

1. Detalii despre copil:

Nume, prenume CNP

Nume cu care copilul dorește să fie apelat:

Data nașterii..... Locul nașterii.....

Gen M F Religie.....; Etnie

2. Date despre părinți:

Mama:

Nume, prenume	Domiciliul	Telefon de contact

În ce relație se află în raport cu copilul? (frecvența vizitelor, convorbiri telefonice, luare în familie pe timp de vacanță, ajutor material, ajutor financiar etc. etc.)

Tata:

Nume, prenume	Domiciliul	Telefon de contact

În ce relație se află în raport cu copilul? (frecvența vizitelor, convorbiri telefonice, luare în familie pe timp de vacanță, ajutor material, ajutor financiar etc. etc.)

3. Date despre frați, surori:

Nr.crt.	Nume, prenume	Data nașterii	Adresă	Observații

4. Alte persoane cu care copilul ține contact:

Nume, prenume	Domiciliu	Telefon	Gradul de rudenie	Mod de relaționare (vizite, convorbiri telefonice, luare în familie pe timp de vacanță, ajutor material, financiar etc. etc.)

Persoana de care copilul este atașat cel mai mult în Centru

5. Menținerea legăturii cu familia:

Centrul dispune de o cameră de vizită amenajată corespunzător:

() DA () NU

Cunoaște istoria familiei	Foarte bine	Bine	Foarte puțin	Deloc
Cunoaște cauzele pentru care a ajuns în plasament	Foarte bine	Bine	Foarte puțin	Deloc
Acceptă ușor separarea de familie	Foarte ușor	Ușor	Foarte greu	Deloc

Păstrează legătura cu familia prin vizite în cadrul și în afara Centrului	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
Păstrează legătura cu familia prin corespondență, telefon sau internet	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
Petrece cu familia timpul liber, week-end-uri, sărbători, vacanțe	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată

Atunci când este vizitat de către părinți/aparținători copilul:

() se bucură; () se supără; () se teme; () este indiferent.

6. Nevoi emoționale:

Are realizat în spațiul personal „Colțul familiei” (alcătuit din fotografii ale părinților, fraților și a unor obiecte personale care sunt puternic investite afectiv

() DA () NU

Este consiliat pe probleme emoționale	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
este consiliat pentru gestionarea conflictelor	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată

este consiliat pentru adoptarea unui comportament dezirabil	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
este consiliat pentru construirea relațiilor pozitive cu colegii din Centru	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
este consiliat pentru construirea relațiilor pozitive cu colegii de la școală	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
este consiliat pentru depășirea temerilor	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
este consiliat pentru creșterea capacitatea de luare a decizilor					
este consiliat pentru creșterea stimei de sine					
este monitorizat relația cu colegii, conducerea și personalul centrului	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
își exprimă emoțiile (bucurii, tristeții)	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată
își exprimă nemulțumirile, problemele, frustrările	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată

7. Sănătate:

Starea de sănătate la data evaluării (scurtă descriere)

Este înscris la medicul de familie	Da		Nu
Are acces la serviciile medicale ale comunității			
Este evaluat cu ocazia infecțiilor intercurente și a situațiilor de urgență			
Îl este administrat tratament și este monitorizat când este bolnav de către personal de specialitate			
Primeste suport psiho-affectiv necesar pentru depășirea stării de rău			
Primeste îndrumare, sprijin și consiliere pe probleme de sănătate			
Este informată familia/apartinătorii cu privire la starea de sănătate a copilului atunci când este spitalizat sau suferă de o afecțiune gravă			
Participă la instruire/educație pentru sănătate			

8. Formarea deprinderilor sănătoase de viață:

Cunoaște regulile de igienă personală	Foarte bine	Bine	Foarte puțin	Deloc
Înțelege importanța unui stil de viață sănătos (alimentație, exercițiu fizic, odihnă)	Foarte bine	Bine	Foarte puțin	Deloc
Enumere pericolele fumatului, consumului de alcool, droguri	Foarte bine	Bine	Foarte puțin	Deloc
Solicită consultarea medicului specialist când are nevoie (stomatologie, farmacie, medic specialist etc.)	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar
Pune întrebări specialiștilor cu privire la subiectele care îl preocupa, îi stârnesc curiozitatea (în privința corpului său, a dezvoltării fizice, a sexualității)	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar
Participă la discuții individuale cu specialiștii (psiholog, asistent social, asistent medical, medic etc.)	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar

9. Educație:

Este înscris într-o formă corespunzătoare de învățământ:

- () preșcolară; () primară; () gimnazială; () liceală; () vocațională;
 () altă formă, care? _____

Traseu educațional _____

Capacitate de asimilare a cunoștințelor (descrieți pe scurt)

Cerințe speciale:

Frecvențează regulat cursurile		Regulat		Absentează rar		Absentează des
Menține legătura cu învățătorul/dirigintele		Întotdeauna		Uneori		Niciodată
Este integrat în clasa de elevi		Întotdeauna		Uneori		Niciodată
Face față exigențelor școlarizării		Întotdeauna		Uneori		Niciodată
Își pregătește temele pentru acasă din proprie inițiativă		Întotdeauna		Uneori		Niciodată
Susține cu succes tezele și promovează examenele		Întotdeauna		Uneori		Niciodată
Este meditat pentru a depăși dificultățile de învățare (de către profesorii de specialitate)		Întotdeauna		Uneori		Niciodată
Participă la activitățile extrașcolare organizate de clasă sau școală		Întotdeauna		Uneori		Niciodată

10. Activități de recreere, socializare și petrecere a timpului liber:

Are un hobby () DA () NU

Este înscris la un club care dezvoltă intelectul (ex.: Științescu) () DA () NU

Activități culturale:						
face propuneri privind petrecerea timpului liber	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar		Niciodată
organizează anumite activități (ziua de naștere, onomastică, un meci, un joc, o excursie etc.)	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar		Niciodată
se implică în diverse activități culturale atât ca spectator cât și ca participant	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar		Niciodată
participă la serbări organizate de Centru în diferite ocazii (Crăciun, Ziua Mărțișorului, Ziua Mamei, sărbători Pascale etc., etc.)	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar		Niciodată
se implică prin cântări, poezii, dansuri, roluri în scenete, la diverse festivități organizate de Centru sau de alte instituții	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar		Niciodată
participă la slujbe religioase	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar		Niciodată

Activități culturale:						
învață la un instrument muzical sau face una sau mai multe din următoarele activități: canto, teatru, desen, dansuri etc.	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
vizionează emisiuni, filme TV	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
Activități fizice:						
face gimnastică	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
participă la concursuri/ competiții sportive	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
este înscris într-un club sportiv	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
participă la activități de amuzament, jocuri distractive, jocuri de rol, jocuri în curte	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
se plimbă cu bicicleta, rolele, skateboardul etc.	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
Activități sociale:						
participă la întâlniri organizate de Centru sau de alte instituții	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
merge în drumeții, plimbări, excursii, tabere, picnic	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
merge la pădure, la mare, la munte	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
vizează locații culturale: muzeu, teatru, concert	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
face vizite la șantier, brutărie, atelier mecanic, croitorie, întreprinderi, fabrici etc. (pentru a cunoaște diverse meserii și ce presupun acestea)	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
citește cărți conform vârstei și interesului	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
execută jocuri individuale (șah, dame etc.)						
folosește computerul	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	
frecventează biblioteca	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Niciodată	

11. Reintegrare în comunitate:

are prieteni în comunitate	Da		Nu
are persoane adulte de încredere în comunitate (altele decât personalul sau părinții)			
este disciplinat, dă dovedă de seriozitate			
este punctual			
are dezvoltat spiritual de echipă			
are dezvoltată o atitudine pozitivă față de muncă			

Își găsește ușor locul într-un grup	Ușor	Greu	Deloc
Se acomodează ușor în locuri noi	Ușor	Greu	Deloc
Comunică ușor cu colegii, prietenii	Ușor	Greu	Deloc
Comunică ușor cu persoane noi	Ușor	Greu	Deloc

După vârsta de 16 ani:

Știe să completeze un formular de angajare	Bine	Puțin	Deloc
Știe să completeze un CV	Bine	Puțin	Deloc
Conștientizează diverse pericole reale (de ex. furt, acte de huliganism, abuz sexual)	Bine	Puțin	Deloc
Este informat cu privire la exploatarea prin muncă	Bine	Puțin	Deloc
Este informat cu privire la fenomenul traficului de persoane			
Conștientizează pericolele consumului de droguri	Bine	Puțin	Deloc
Este informat cu privire la legislația în domeniul muncii	Bine	Puțin	Deloc
Este informat cu privire la realitatea condițiilor din țară și din afara țării	Bine	Puțin	Deloc

12. Deprinderi de viață independentă:

Își aranjează singur patul	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Face curățenie în camera lui	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Participă direct la amenajarea și întreținerea spațiului de locuit	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Aranjează în ordine lucrurile proprii: haine, jucării, cărți, rechizite, obiecte personale	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Curăță parcela de buruieni	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Face curățenie în curte	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Participă la curățenia din baie și WC	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Participă la achiziționarea alimentelor	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Participă la întocmirea meniurilor	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Își exprimă preferințele culinare	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Participă la prepararea meniurilor	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Participă la servirea meniurilor	Întotdeauna	Uneori	Niciodată

Ajută la strângerea meselor	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Ajută la spălarea veselei	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Participă la achiziționarea îmbrăcăminteii, încălțăminteii	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Își exprimă solicitările, propunerile cu privire la viața în Centru	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Știe să folosească tacâmurile	Bine	Puțin	Deloc
Știe să spele hainele	Bine	Puțin	Deloc
Știe să folosească detergenții, substanțele de curățare	Bine	Puțin	Deloc
știe să-și planifice consumarea veniturilor (a banilor de buzunar)	Bine	Puțin	Deloc
știe să cheltuiască responsabil banii de buzunar pe care îi primește lunar	Bine	Puțin	Deloc
știe să facă economii	Bine	Puțin	Deloc
Se orientează într-un magazin mic sau supermarket	Bine	Puțin	Deloc
Cunoaște riscurile care pot apărea în timpul realizării anumitor activități (ex., înot, plimbare în parc etc.)	Bine	Puțin	Deloc
Știe să își aleagă singur hainele din garderobă cu care să se îmbrace în funcție de condițiile meteo și în funcție de activitatea la care participă (la școală, la joacă, în călătorii etc.)	Bine	Puțin	Deloc
Poate să îngrijească animale domestice	Bine	Puțin	Deloc
Respectă regulile centrului	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Folosește bunele maniere pentru diverse situații	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Respectă colegii	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Respectă munca personalului din centru (bucătărese, spălătoarese, infirmiere etc.)	Întotdeauna	Uneori	Niciodată
Își cunoaște drepturile	Bine	Puțin	Deloc
Își cunoaște obligațiile	Bine	Puțin	Deloc
Știe să întâmpine un nou coleg	Bine	Puțin	Deloc

13. Dorințele copilului:

14. Nevoi fizice:

- asigurarea condițiilor de găzduire;
- asigurarea hranei;

- asigurarea condițiilor de igienă personală;
- asigurarea materialelor igienico-sanitare pentru uzul personal;
- asigurarea necesarului de îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizite, echipamente pentru diverse situații, bani pentru nevoi personale în conformitate cu legislația în vigoare și respectând individualitatea copilului.

Calitatea informațiilor din planul de intervenție personalizat este dată de utilizarea unor metode de evaluare multiple (Greene, Namkee, 2008; Corman, 2016) și din acest motiv alegem să evaluăm în detaliu potențialul copiilor/tinerilor. În continuare prezentăm programarea activităților tematice în cadrul proiectului de intervenție:

Nr. crt.	Tematici/ Unitatea de învățare	Programarea pe săptămâni/ nr. ore/ săptămână	Subunitatea de învățare	Obiective	Actori sociali implicați	Reflectii critice
1.	Familia și potențialul emoțional	10 ore/ săptămână	Povești terapeutice: respectul, bunătatea, promisiunea	Creșterea stimei de sine prin definirea propriei identități: eu stabilesc cine sunt	Personalul centrului; Cadre didactice;	
2.	Deprinderi de viață independentă	10 ore/ săptămână	Jocuri de rol: constată, adevărul: ce pot să fac, ce știu să fac	Dezvoltarea autocontrolului, autonomiei și independenței	Alți actori instituționali din comunitate;	
3.	Școala și potențialul educațional	10 ore/ săptămână	Jocuri pentru activități lingvistice și matematice, jocuri pentru stimularea atenției; de ce și când învățăm	Dezvoltarea flexibilității în gădire, dezvoltarea capacitatii de concentrare	ONG-uri; Familia;	
4.	Socializare, timp liber și reintegrare în comunitate	10 ore/ săptămână	Povești terapeutice: cum mă comport cu cei din jur; conflictele noastre	Soluționarea pozitivă a conflictelor, mobilizarea resurselor personale; diferențierea aspectelor pozitive de cele negative în comportamentul uman	Alte persoane resursă din comunitate: prieteni, vecini etc.	
5.	Evaluarea programului	10 ore/ săptămână	Scenete libere	Feedback cu privire la utilitatea și dezvoltarea programului		

Evaluarea și monitorizarea programului

Evaluarea programului se va realiza pe baza formularului de evaluare expus mai jos care cuprinde întrebări deschise pentru fiecare unitate de învățare.

Nr. crt.	Unități/ teme de învățare	Puncte tari	Puncte slabe	Așteptări/schimbări propuse
1.	Familia și potențialul emoțional			
2.	Deprinderile de viață independentă			
3.	Școala și potențialul educațional			
4.	Socializare, timp liber și reintegrare în comunitate			
5.	Evaluarea programului			

Formularul va fi completat de toate persoanele implicate în implementarea proiectului.

Monitorizarea programului se va face tot pe unitățile de învățare în funcție de indicatori specifici stabiliți pentru fiecare unitate:

Nr. crt.	Unități/ teme de învățare	Indicatori de monitorizare	Progres/ regres	Reflecții critice
1.	Familia și potențialul emoțional	Fișe de autoevaluare		
2.	Deprinderile de viață independentă	Punctaje acordate pentru fiecare deprindere		
3.	Școala și potențialul educațional	Rezultate școlare: teste de atenție, gândire etc		
4.	Socializare, timp liber și reintegrare în comunitate	Fișe de evaluare		
5.	Evaluarea programului	Formulare de feedback		

Concluzii

Gonzales, Benitez și Aupudia (2012), în urma implementării unui program de dezvoltare a abilităților sociale la copiii instituționalizați, au constatat o creștere remarcabilă a nivelului abilităților sociale, pe de-o parte și reducerea simptomelor depresiei cu care confruntă, pe de altă parte (Gonzales, Benitez, Aupudia, 2012). Elaborat în urma rezultatelor

cercetării realizate în cadrul proiectului „Da pentru Educație!”, proiectul de intervenție în domeniul educației și deprinderilor de viață independentă oferă oportunitatea organizării timpului și activităților destinate copiilor și tinerilor instituționalizați astfel încât să determine creșterea stimei de sine a acestora și implicit autonomia și independența.

Structurat pe două componente (evaluarea copiilor/tinerilor instituționalizați și programarea activităților), proiectul poate aduce schimbări importante în viața acestora. Fiecare abilitate dobândită, generează o alta, și împreună, susțin procesul de autorealizare a ființei umane. „Fiecare etapă de vîrstă vine cu nevoi diferite de dezvoltare și de realizare a scopurilor specifice acelei perioade de viață. Copiii și tinerii au nevoie de oportunități diverse de descoperire, exersare și dezvoltare a calităților, înclinațiilor, talentelor, aptitudinilor, capacitaților personale și competențelor sociale care să îi ajute să aibă o viață de calitate” (Ghebuță, Tuduri, 2010).

Activitățile desfășurate cu copiii/tinerii organizați pe grupe pe parcursul a 50 ore (10 ore/săptămână) sunt proiectate astfel încât să poată fi implementate, folosind tehnici creative precum jocul, poveștile terapeutice, scenetele, jocul de rol. Prin intermediul acestor tehnici, vor fi accentuate punctele tari, reușitele, calitățile și competențele copiilor și tinerilor instituționalizați, atât la nivel individual, cât și de grup.

Specifică ființei umane este ponderea deosebit de mare a comportamentelor învățate în raport cu cele învățate. Deprinderile reprezintă asemenea comportamente învățate care îl însoțesc continuu pe om, putând reprezenta un mare ajutor, dar și mai mare handicap: unele îl pot propulsa înainte, asigurând succesul acțiunilor sale, altele îl pot trage în jos (Covey, 1998). Participanții la activități sunt puși să exploreze, să facă, să creeze, să gândească, să caute, să descopere, să se autoaprecieze.

Există o nevoie clară pentru încredere și înțelegere reciprocă, în special comunicare deschisă înainte și după implementarea activităților,

încrederea încurajează colaborarea și invers (Pirttimaa, Välimaa, 2018). Acest proiect accentuează încrederea și înțelegerea reciprocă, stimulând și determinând participanții să-și schimbe statusul din persoane aflate în situații de vulnerabilitate în persoane care pot să creeze, să construiască, să influențeze și chiar să schimbe lumea în bine.

4. Impresii despre activitățile derulate de studenți în cadrul proiectului (Autori – studenții specializării Asistență Socială, ULBS)

În cadrul proiectului „Da pentru Educație!”, studenții de la specializarea Asistență Socială au participat activ la training-uri de pregătire, la activități de cercetare și intervenție, demonstrând seriozitate, perseverență și pasiune pentru domeniul socio-educațional. De asemenea, a fost o ocazie favorabilă să pună în practică abilitățile asistentului social și să-și dezvolte deprinderile de cercetare. Mai jos sunt prezentate impresii ale câtorva studenți care au fost voluntari în cadrul proiectului:

Matache Ariana-Nicola, studentă, anul I Asistență Socială

„Voluntariatul este chemarea sufletului, care implică mii de emoții și sentimente, chiar dacă pare multă muncă; în general, este multă distrație și o mulțime de zâmbete. O astfel de ocazie, am avut și eu alături de o echipă extrem de amuzantă, plină de creativitate și dorință de a-și folosi timpul liber într-un mod de nedescris în cuvinte. În calitate de studentă la specializarea Asistență Socială, pot spune sincer, că această experiență m-a ajutat enorm în exprimare și în colaborarea cu persoane de diferite vârste.

Am avut ocazia să întâlnesc o multitudine de povești diferite și să cunosc adevăratul sens al Asistenței sociale și anume empatia. Un cuvânt micuț, dar cu o însemnatate enormă. Am învățat să ascult, să ofer un sfat doar atunci când mi se cere și să iubesc fiecare zi aşa cum este ea. Am învățat să mă bucur de orice lucru și să cred în mine atunci când nimici nu crede. Acești copii alături de care am lucrat timp de câteva zile, m-au învățat toate aceste lucruri și le sunt recunoscătoare. În mod special, mi-a plăcut surpriza organizată la facultate pentru ei, unde am desfășurat diferite activități

creative precum: un copăcel plin de floricele pe care au fost scrise activitățile preferate ale fiecărui copil. Mai mult de atât, am participat la o piesă de teatru umoristic, care a fost componenta de rezistență a întregii activități de voluntariat. Scopul nostru a fost să-i apropiem de ideea de a-și continua studiile și să le oferim noi perspective, distrându-ne. Consider că, voluntariatul m-a ajutat foarte mult să mă obișnuiesc cu ce o să fac pe viitor, iar zâmbetele lor mi-au înseninat toată ziua și mă gândesc mereu cu drag la această experiență.”

Aspricioiu Elena-Andreea – studentă Asistență socială, anul III

„Când am auzit pentru prima dată de proiectul „Da pentru Educație!”, eram la sfârșitul anului 3 de licență, o perioadă destul de stresantă și încărcată. La început m-am întrebat dacă o să am timp să mă implic și în cadrul activităților ce urmău să se desfășoare. Până la momentul respectiv nu mai participasem la un astfel de proiect, așa că am decis să devin voluntar. Fiind studentă la asistență socială am considerat că o să mă ajute atât în ceea ce privește dezvoltarea mea personală, dar și în cea profesională. Pe parcursul activităților desfășurate am rămas plăcut surprinsă să observ dorința și deschiderea copiilor față de educație și față de noi, care eram niște simpli străini pentru ei la început.

Încă din prima întâlnire cu aceștia am observat dorința lor de a afla mai multe despre ce urma să facem. După ce le-am explicat în ce constă proiectul, aceștia s-au arătat interesanți să afle tot mai multe. La următoarele întâlniri, cele destinate pentru completarea chestionarelor și intervievare, copiii au fost foarte deschiși și dormici să ne răspundă. Aflând că o să avem o zi specială numai pentru ei, plină de activități și ei o să vină la facultate, s-au arătat interesanți, dormici și nerăbdători să se implice. Participarea mea în acest proiect m-a ajutat să mă dezvolt și să aflu mai multe lucruri legate de această temă – educația copiilor din centrele rezidențiale. Foarte multe am avut de învățat și de la voluntarii din cadrul Asociației de Poveste, colegii din cadrul facultății și cadre didactice, căror le mulțumesc. A fost o experiență frumoasă, mă bucur că am avut oportunitatea de a participa și ajuta la realizarea acestui minunat proiect.

„Educația este cea mai puternică armă pe care voi o puteți folosi pentru a schimba lumea.” **Nelson Mandela**”

Şchiopotă Lăcrămioara-Maria, studentă Asistență Socială, Anul II

„Proiectul «Da pentru Educație!» pentru mine, ca studentă la specializarea asistență socială, a reprezentat o oportunitate foarte mare. Alături de o echipă de proiect extrem de frumoasă, am avut posibilitatea să descopăr o lume despre care nu cunoșteam foarte multe. Prima întâlnire cu copiii din centrul de plasament a însemnat o multitudine de emoții, dar încet, încet, ne-am apropiat unii de alții, iar următoarele întâlniri aveau să fie mult mai destinse. Pe lângă șansa de a cunoaște poveștile copilașilor din centru, am avut posibilitatea de a acumula experiență și în ceea ce privește instrumentele cu ajutorul cărora un asistent social își desfășoară activitatea! Am învățat să folosim și să aplicăm un chestionar, cum să interviewăm pe cineva, dar cel mai important, am văzut că viața noastră, a celor crescute în familie, este mult mai ușoară decât a celor care se află în centre de plasament. Mi-a plăcut extrem de mult că am avut oportunitatea de a interacționa cu copiii de la centru, dar și faptul că ei au fost deschiși cu noi, iar cea mai mare împlinire am trăit-o la întâlnirea pe care am avut-o la facultate, cu copilași, acolo unde, câteva dintre fetele de la centru mi-au spus că și-ar dori să mergem mai des la ei, deoarece le face placere să stea cu noi. Am considerat că de-a lungul vizitelor noastre, am reușit să aducem puțină bucurie, într-o mare de monotonie. Personal, aş repeta această experiență în orice moment.”

Păräian Doina – studentă, Asistență Socială, Anul II

„Mă numesc Păräian Doina Viorica și sunt studenta la Facultatea de Științe Socio Umane, specializare Asistență socială din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Mi-am dorit să particip la acest proiect «Da pentru Educație!», deoarece eu sunt o studentă care se deplasează într-un fotoliu rulant și mi-am dorit ca prin simpla mea prezență să reușesc a impulsiona un Tânăr aflat în impas (de această dată într-un centru de plasament), să înțeleagă că educația îl poate ajuta să depășească orice barieră. Am întâlnit tineri care din diferite motive au ajuns în centru, dar care spre surprinderea mea, le mulțumeau celor care le-au dat viață. Asta mi-a demonstrat că oricât de grea este viața, nimeni și nimic nu le poate umbri viitorul. Mă bucur enorm că am făcut parte din această echipă minunată de voluntari și DA pot spune că educația este cea care deschide aripi spre viitor. Voi încheia astfel:

«Educația este cea mai puternică armă pe care voi o puteți folosi pentru a schimba lumea». **Nelson Mandela**”

Moldovan Andreea-Maria, studentă Asistență socială, Anul II.

„Dacă ne uităm în jurul nostru, vedem cum oamenii sunt mereu stresați, îngrijorați și mereu se plâng de neajunsuri. Prin proiectul «Da pentru Educație!» am cunoscut o lume total diferită, parcă ruptă de realitate. Aceasta e plină de copii care nu au nimic din ceea ce nouă ni se pare normal să avem și de multe ori sunt marginalizați, dar totuși, cu zâmbetul pe buze, ambițioși, sinceri și puternici. Sunt o familie pe care o unește o dorință imensă, o singură nevoie «Vreau la mama, mi-e dor de ea!». Mă bucur enorm că am avut ocazia să particip la acest proiect și să cunosc copii de la care fiecare dintre noi are ceva de învățat și care chiar dacă sunt încercați de soartă continuă să lupte pentru un viitor mai bun.”

Poenar Andreea, Studentă Asistență socială, Anul III.

„Ce a însemnat pentru mine implicarea în proiectul intitulat «Da pentru Educație!»? În primul rând, a fost o experiență unică, în care m-am implicat cu încredere, datorită echipei formate din oameni tineri, implicați și dornici să ajute, dar și datorită potențialului acestui proiect de a aduce un plus în viața copiilor din centrele de plasament. În cadrul proiectului am văzut de fapt care este realitatea, care sunt nevoile copiilor din centre, care este relația lor cu școala și cu tot ceea ce ține de ea și cum doar prin demararea și implementarea unor proiecte de acest gen se poate schimba ceva pentru acești copii. În al doilea rând, datorită implicării în cadrul proiectului mi-a crescut dorința, ca viitor asistent social, de a ajuta cât mai mulți copii din acest mediu să aibă parte de o viață mai bună, de o educație pe măsură, dar și de a le crește stima de sine și dorința de a-și depăși ei singuri limitele. Mi-a plăcut fiecare etapă a acestui proiect, începând de la vizitele în centre și colectarea datelor folosite în cercetare, până la implementarea de activități în scopul informării copiilor cu privire la importanța educației în dezvoltarea lor, motivarea acestora să dea tot ce au mai bun pentru a restabili relația cu școala, dar și reamintirea acestora că nu sunt singuri în situațiile dificile.”

Petrișor Ioana Maria, Studentă, Asistență Socială, Anul I

Fiind studentă în anul I la Asistență Socială am luat parte la acest minunat proiect având ca scop identificarea factorilor insuccesului școlar la copiii și tinerii din centrele rezidențiale din Sibiu. Pentru mine, acest proiect a reprezentat o trezire la realitatea înconjurătoare, unde lipsa părintilor este o realitate frapantă.

Am cunoscut copii lipsiți de familii, le-am văzut reacțiile provenite din echipă de necunoscut, reticența față de noi, pentru ca mai apoi, pe parcursul proiectului, să asistăm la o deschidere a lor spre noi. Am învățat cum să interacționăm cu acești copii sub îndrumarea coordonatorului de proiect, care la fiecare pas a fost alături de noi, ghidându-ne. Am înțeles că munca în echipă este esențială în astfel de cazuri și că răbdarea stă la temelia succesului.

Am învățat că în activitatea cu copii trebuie să fiu atentă la nevoile lor, să-i ascult, să încerc să-i înțeleg, să-i încurajez și să-i apreciez. Când spun asta, îmi vine în minte un citat al lui Maiorescu care spunea: «Omul trebuie înțeles ca un element de evoluție. Să nu ne întrebăm ce este cineva. Să ne întrebăm ce devine?» Sper că peste ani vom avea șansa să vedem ce au devenit acești tineri.

În cadrul proiectului am avut șansa de a învăța metodele de cercetare precum interviul și ancheta pe bază de chestionar în practică, descoperind astfel adevărata dificultate și anume, câștigarea încrederii acestor copii.

Finalul proiectului a fost încununat cu o surpriză pregătită copiilor din cele trei centre, de către organizatorii și a constat în vizitarea Universității Lucian Blaga, unde am desfășurat diverse activități recreative și educative, totul culminând cu înmânarea cadourilor pregătite pentru ei.

Sper ca acești copii să găsească motivația necesară învățăturii, a evoluției lor spre omul de mâine. «Calea învățăturii e lungă, a exemplelor e scurtă și sigură» – L.A. Seneca

Pot afirma că în urma acestui proiect am câștigat enorm și mă refer la cunoștințe necesare lucrului cu copii, la prietenii din mijlocul participanților și un exemplu de urmat, dat de cei din această asociație.”

Diana-Carolina Oprean, Studentă, Asistență Socială, Anul I

„Pentru mine, implicarea în proiect a însemnat mult, am avut ocazia să lucrez cu copiii și mi-a plăcut foarte mult. Am învățat să fiu fericită, indiferent de situația în care mă aflu. Mi-a plăcut faptul că deși la prima întâlnire cu copiii, ei au fost puțin mai distanți, după câteva minute de vorbit cu ei au fost mult mai deschiși cu noi, ne-au luat în brațe, ne-au invitat alături

de ei la jocuri și au prins drag de noi, cum și noi am prins drag de ei. A fost o experiență minunată și aş mai repeta-o.”

Cristina Cornea, studentă, Asistență Socială, Anul II

Copiii din centrele de plasament, o parte din sufletul meu

„Înainte să te plângi că nu ai telefon de cea mai nouă generație sau haine de la vestitele branduri, mai bine te-ai gândi la copiii din centrele de plasament. Ei nu au părinți, apoi să viseze la ultimul răcnet de telefon. Acești copii au traume pe care, noi poate nu ni le putem imagina. Deși au trecut prin multe greutăți, aceștia au puterea să zâmbească. Copiii din centrele de plasament sunt niște suflete minunate. Prima experiență ca voluntar într-un centru a fost prin intermediul Proiectului «Da pentru Educație!», la centrul de plasament 3. Eu m-am atașat foarte repede de ei. La prima întâlnire, aceștia erau foarte retrăși. După câteva minute, au început să vină să vorbească cu noi. Prima dată când am intrat în incinta centrului, aveam un gol în stomac și emoții *cât cuprinde*. Toți copiii ne așteptau nerăbdători.

Din toată mulțimea de copii, am remarcat o fetiță extrem de timidă, avea pistriui pe față și niște ochișori albaștri pătrunzători. Era foarte încântată de prezența noastră. Comunicând cu mai mulți copii din centru, aceștia mi-au zis că își doresc ca voluntarii să vină la ei mai des și că se bucură de fiecare dată când îi văd. De fiecare dată am plecat foarte emoționată. Ultima dată când am fost «mi-au pus capac de tot» copiii. Nu am să uit niciodată ziua de 21 iunie 2022. A fost o zi cu mii și mii de emoții. Am dansat cu ei, am vorbit cu ei, iar când a trebuit să mergem spre autobuz, m-a cuprins o stare de melancolie, toți copiii erau de jur împrejurul meu, așteptau să mă îmbrățișeze. Ca să am amintiri de la ei, i-am rugat să-mi lase pe mâna câte un mic autograf. După ce majoritatea copiilor și-au lăsat o mică amprentă pe mâna mea, a trebui să plecăm.

Ajungând acasă, am început să mă uit cu atenție la toate autografele de la copilași. Printre acestea am remarcat unul care m-a înduioșat și mai tare: «Momy». Acești copii m-au lăsat fără cuvinte. Sunt speciali. Au ceva aparte. Pentru mine această experiență a fost memorabilă. M-am bucurat enorm că am reușit să le «fur» câte un zâmbet copiilor de la centrul de plasament. Acești copii sunt parte din sufletul meu. Copiii sunt o binecuvântare. Dacă nu ar fi copii, lumea ar fi rece. Copiii sunt curcubeul din viața mea. Copiii sunt minuni ale lui Dumnezeu. Copiii sunt ca florile, trebuie să ai răbdare cu ei, să le oferi ceea ce ei au nevoie pentru a rodi. Din această experiență cu copiii am învățat să apreciez mai mult ceea ce am și că adevărata bogătie o constituie părinții. Mulțumesc doamnei profesoare Oana Rădăcină pentru această oportunitate.”

Concluzii

Incidența crescută a insuccesului școlar în rândul copiilor care au crescut în centrele rezidențiale este o realitate cunoscută la nivel internațional. După cum am văzut în cadrul volumului de față, în România, situația educațională a copiilor instituționalizați este una foarte problematică. Mulți copii care au crescut în centrele de plasament tind să aibă rezultate școlare slabe, dezvoltă comportamente disfuncționale (agresivitate, alte comportamente de risc etc.), au o rată crescută a absenteismului școlar, sunt victime ale bullying-ului și se confruntă cu probleme de adaptare sau integrare în mediul educațional. Deși în literatura de specialitate și în studiile de cercetare se accentuează situația nefavorabilă în plan educațional a elevilor din centrele de plasament, prea puțin s-a pus accentul pe nevoile și problemele educaționale pe care aceștia le au. Și mai puțin s-a investit în construirea unor direcții clare, fundamentate pe studii de cercetare, care să fie implementate în școli și în centre, în scopul integrării școlare a acestora.

Cercetarea de față a adus în prim plan, principalele cauze pentru care copiii și tinerii din centre se confruntă cu insuccesul școlar. Pe baza concluziilor cercetărilor din domeniul socio-educațional, prezentate în cadrul lucrării, am văzut că lipsa atașamentului, a afectivității, dublate de despărțirea de familie sau alte traume asociate, determină probleme în dezvoltarea cognitivă a copiilor. În contextul inexistenței unor măsuri compensatorii, a unor programe de sprijin și a unor intervenții socio-educaționale care să fie acordate constant, copiii din centrele de plasament se vor confrunta cu dificultăți de învățare din ce în ce mai mari. Acestea vor duce la dezinteres față de școală, performanțe scăzute și, ulterior, la mari dificultăți de integrare socio-profesională. Pe lângă aceste

vulnerabilități, elevii care provin din centrele rezidențiale se confruntă cu o serie de temeri legate de școală: violența colegilor, rezultatele școlare slabe sau insuficiența resurselor necesare pregătirii școlare. În lipsa adoptării măsurilor adecvate, pe termen lung, o mare parte din copiii care au crescut în centrele rezidențiale vor ajunge să aibă nevoie de alte tipuri de servicii sociale. Așa se va dezvolta și perpetua una din cele mai mari probleme ale sistemului de asistență socială din România la ora actuală și anume, dependența de prestații și servicii sociale.

În cadrul cercetării, au fost subliniate problemele centrale pe care le-au amintit copiii, tinerii și specialiștii din centrele investigate, referitoarea la educația școlară: rezultatele școlare slabe, metodele de predare neattractive, climatul educațional rigid, lipsa de resurse necesare frecvențării școlii, un curriculum neadaptat cerințelor de pe piața muncii, comportamente inadecvate în mediul școlar, interes scăzut față de școală și insuficiența serviciilor specializeze.

De asemenea, în cadrul studiului am identificat și nevoile principale ale elevilor din centrele rezidențiale: nevoia de a obține rezultate școlare mai bune, de a fi apreciați, nevoia de sprijin în învățare, de mai multe resurse, de tratament egal, nevoia de metode de predare mai atractive, de alte resurse de suport în învățare și de un curriculum adaptat intereselor și cerințelor de pe piața muncii.

Pentru viitor, în constituirea unor politici socio-educaționale adecvate, ar trebui luate în considerare și dezvoltate cercetări care analizează nevoile, problemele educaționale, dificultățile, dar și abilitățile, resursele copiilor din centrele rezidențiale. Punerea unui accent mai mare pe valorizarea copiilor, pe implicarea directă a acestora în stabilirea traseului lor educațional și pe dezvoltarea competențelor, pe limitarea și ameliorarea dificultăților de învățare prin acțiuni concrete ar trebui să fie în atenția specialiștilor care conduc și lucrează în cadrul instituțiilor de protecție specială a copilului și a celor de învățământ.

Accentuarea importanței cercetării ca parte a curriculumului academic, prin corelarea cercetării cu practica socială poate facilita studenților o pregătire mai practică în metodologia cercetării. Mai mult decât atât, implicarea studenților și masteranzilor în proiecte de cercetare în comunitate, prin parteneriatul universității cu instituții și organizații are potențialul de a dezvolta în rândul educabililor competențe, abilități, nu doar cunoștințe. Utilizarea rezultatelor cercetării în construirea de programe și activități împreună cu studenții, îi ajută pe aceștia să vadă importanța cercetării și efectele pe care aceasta le poate avea, chiar pe termen scurt. De asemenea, le oferă posibilitatea să-și utilizeze deprinderile academice formate și să înteleagă rolul transpunerii teoriei în practică.

Proiectarea și implementarea de programe socio-educaționale pot constitui reale surse de suport pentru copiii și tinerii care se află în diverse situații de vulnerabilitate și, în mod special, pentru copiii care sunt separați temporar sau definitiv de familie. Responsabilitatea ajutorării copiilor instituționalizați revine întregii societăți, comunității locale, tuturor membrilor și instituțiilor care promovează educația și solidaritatea socială.

În concluzie, sistemul de asistență socială își va atinge scopul doar atunci când va oferi copiilor și tinerilor vulnerabili șansa la educație, la resurse, activități și servicii adecvate nevoilor. Derularea de cercetări în domeniu, individualizarea intervențiilor și dezvoltarea de programe de prevenție și intervenție ar trebui să intre în atenția specialiștilor din domeniul socio-educațional. O pedagogie academică bazată pe practica învățării și cercetării în comunitate poate construi o resursă importantă care în viitor are potențialul să transforme în realitate, ceea ce astăzi rămâne doar un vis pentru țara noastră: o societate care își face datoria de a oferi, copiilor instituționalizați, toate resursele necesare pentru o bună educație care le va garanta integrarea socială și bunăstarea.

Bibliografie

- Andenas, D., Lapin, K. (2013). Échec scolaire et difficultés scolaires: la pédagogie différenciée, une réponse? *Education*. Disponibil la: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-01017113/document>. Accesat în 27.05.2022.
- Bejenaru, A., & Tucker, S. (2014). Challenging dominant representations of residential childcare in Romania: An exploration of the views of children and young people living in the care system. *Journal of Youth Studies*, 17(10), 1292-1305.
- Berger, R. (2010). Ebp. *Journal of Social Work*, 10(2), 175-191. Disponibil la: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1468017310363640>
- Biddle, B. J. (1987). Social research and social policy: The theoretical connection. *The American Sociologist*, 18(2), 158-166.
- Brown, P. C., McDaniel, M. A., & Roediger, H. L. (2014). *Make it stick: The science of successful learning*. Belknap Press of Harvard Univ. Press. Disponibil la: <http://swbplus.bsz-bw.de/bsz409919489inh.htm>
- Câmporean, C., Constantin, P., & Mihalache, E. (2010). Resurse și nevoi de suport în integrarea socială a copiilor și tinerilor protejați în servicii rezidențiale de protecție a copilului [Resources and support needs towards the social integration of children and young people living in residential care]. Iași: Fondul Român de Dezvoltare Socială.
- Cantwell, N., Davidson, J., Elsley, S., Milligan, I., Quinn, N. (2013). Moving Forward: Implementing the United Nations *Guidelines for the Alternative Care of Children*. Disponibil la https://strathprints.strath.ac.uk/43093/1/Final_English_Version_of_Moving_Forward_Handbook.pdf. Accesat în 20.05.2022.
- Centrul de Resurse și Informare pentru Profesiuni Sociale CRIPS (2015). *Educație pentru integrare socială – Manualul educatorului*. EDUC.PLUS, https://www.cvr-trainer.crips.ro/doc/Manualul%20educatorului%20EDUC_CRIPS.pdf, accesat la data de 05.09.2022
- Corman, S. (2016). *Plan de intervenție personalizat* în Enciclopedia asistenței sociale (coordonator George Neamțu), Polirom.

- Corman, S. (2016). Planul de servicii în *Enciclopedia asistenței sociale* (coordonator George Neamțu), Polirom.
- Covey, S. (1998). *Cele 7 deprinderi ale adolescenților eficienți*, ed. Simon & Schuster.
- Crehan, L. (2018). *CLEVERLANDS: The secrets behind the success of the world's education superpowers*. UNBOUND.
- Criado, E. M., & Bueno, C. G. (2017). El mito de la dimisión parental. Implicación familiar, desigualdad social y éxito escolar. *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 35(2), 35.305-325. doi:10.5209/CRLA.56777.
- EEF blog: Scaffolding – more than just a worksheet.* (n.d.-a). EEF. Accesat în 18.10.2022, disponibil la: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/news/scaffolding-more-than-just-a-worksheet>
- EEF blog: Shining a spotlight on reading fluency.* (n.d.-b). EEF. Accesat în 18.10.2022, disponibil la: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/news/eef-blog-shining-a-spotlight-on-reading-fluency>
- Eurostat (2002). Continued decline in early school leavers in the EU, Accesat în 18.06.2002, disponibil la <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220523-1>
- Evans, R., Brown, R., Rees, G., & Smith, P. (2017). Systematic review of educational interventions for looked-after children and young people: Recommendations for intervention development and evaluation. *British educational research journal*, 43(1), 68-94.
- Faber, A., & Mazlish, E. (2013). *How to talk so kids will listen and listen so kids will talk*. Piccadilly.
- Farah, N., & Upadhyay, M. P. (2017). How are school dropouts related to household characteristics? Analysis of survey data from Bangladesh. *Cogent Economics & Finance*, 5(1), 1268746.
- Flynn, C., & McDermott, F. (2016). *Doing research in social work and social care: The journey from student to practitioner researcher*. Sage.
- Font, S. A., Gershoff, E. T. (2020). Foster care: How we can, and should, do more for maltreated children. *Social policy report*, 33, 3, 1-40.
- Forsman, H., & Vinnerljung, B. (2012). Interventions aiming to improve school achievements of children in out-of-home care: A scoping review. *Children and Youth Services Review*, 34(6), 1084-1091.
- Ghebuță, A., Tuduri, R. (2010). *Abilități de viață – resurse active*. Iași, Editura Venus.

- González, C. F., Benítez, G.Y., Ampudia, A. R. (2012). Intervention program for developing social skills in institutionalized children în *Acta Colombiana de Psicología*. 15 (2): 43-52, 2012.
- Greene, R., Namkee, C., (2008). *Gerontology: A Field of Practice* în *Comprehensive Handbook of Social Work and Social Welfare: The Profession of Social Work*, editor Barbara W. White, New Jersey: John Wiley & Sons
- Hernandez, L., Day, A., Henson, M. (2017). Increasing college access and retention rates of youth in foster care: An analysis of the impact of 22 state tuition waiver programs. *Journal of Policy Practice*, 16, 4, 397-414.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations software of the mind; intercultural cooperation and its importance for survival* (revised and expanded 3. ed). McGraw-Hill.
- Hu, X., Chiu, M. M., Leung, W. M. V., & Yelland, N. (2021). Technology integration for young children during COVID-19: Towards future online teaching. *British Journal of Educational Technology*, 52(4), 1513-1537, doi: 10.1111/bjet.13106.
- Jiar, Y. K., Supriyanto, E., Satria H, Kuan, T. M., Han Y. E., (2010). Interactive Cognitive Assessment and Training Support System for Special Children în *Proceedings of the 9th WSEAS International Conference on Telecommunications and Informatics*.
- Klasen, S. (1999). Social exclusion, children and education: conceptual and measurement issues. Disponibil la <https://www.oecd.org/education/innovation-education/1855901.pdf>. Accesat în 28.05.2022.
- Legal Center for Foster Care and Education. (2008). Blueprint for change: Education success for children in foster care. Disponibil la: <https://dokumen.tips/documents/blueprint-for-change-american-bar-the-first-edition-of-the-blueprint-for-change.html?page=6>. Accessed on May 20, 2022.
- Legea 272/2004 pentru protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial al României, Part. I, nr. 557, cu completările ulterioare prin Legea 257 din 25 Septembrie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 607 din 30 Septembrie 2013, republicată.
- Maté, G. (2011). *Scattered minds: The origins and healing of attention deficit disorder*. Vintage Canada.
- Metacognition and Self-regulated Learning*. (n.d.). EEF. Retrieved 18 October 2022, from <https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/guidance-reports/metacognition>
- Ministerul Familiei, Tineretului și egalității de șanse (2022). Strategia Națională pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Copilului 2022-2027. Disponibil

la: <http://mfamilie.gov.ro/docs/20220506-PROIECT-HG-strategie-drepturile-copilului.pdf>.

Ministry of Labor, Family, Social Protection and Elderly (2014). *National Strategy for the Protection and Promotion of Children's Rights 2014-2020*. Disponibil la: <https://www.mfamilie.gov.ro/docs/20220506-PROIECT-HG-Anexa-nr.1.pdf>. Accessed on June 15, 2022.

Morton, B. M. (2015). Barriers to academic achievement for foster youth: The story behind the statistics. *Journal of Research in Childhood Education*, 29, 4, 476-491.

Morton, B. M. (2019). *Trauma-informed school practices: Building expertise to transform schools*. George Fox University Library.

National Working Group on Foster Care and Education. (2014). Fostering success in education: National factsheet on the educational outcomes of children in foster care. *Research Highlights on Education and Foster Care*, 1-20.

Oakley, B. A., & Schewe, O. (2021). *Learn like a pro: Science-based tools to become better at anything* (First edition). St. Martin's Essentials.

Oakley, B. A., Rogowsky, B., & Sejnowski, T. J. (2021). *Uncommon sense teaching practical insights in brain science to help students learn*. TarcherPerigee, an imprint of Penguin Random House LLC.

Parker, J., Bradley, G. (2010). *Social Work Practice: Assessment, Planning, Intervention and Review*, Exeter: Learning Matters.

Pirttimaa, R. Välimäki, C. (2018). Educational intervention planning for children in foster care in Finland: A case study. În *Education Inquiry*, Vol. 9, Nr. 2, 237-246.

Pirttimaa, R., & Välimäki, C. (2018). Educational intervention planning for children in foster care in Finland: A case study. *Education Inquiry*, 9(2), 237-246.

Robinson, K. (2017). *Out of our minds: Learning to be creative* (3rd edition). Capstone.

Robinson, K., & Aronica, L. (2016). *Creative schools*. Penguin Books.

Roth, M. (Ed.) (2019). Principii versus practici în sistemul de protecție a copilului. Presa Universitară Clujeană. Cluj-Napoca.

Rosenberg, M. B. (2015). *Nonviolent communication: A language of life* (3rd edition). PuddleDancer Press. Disponibil la: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=1584787>

Şchiopu, U., Verza, E. (1997). *Psihologia vîrstelor Ciclurile vieții*. București. Editura didactică și pedagogică.

SOS Satele Copiilor (2020). *Raport privind situația copiilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România*. [Survey on the situation of young people who

- leave the special protection system in Romania]. Disponibil la <http://andpdca.gov.ro/w/wp-content/uploads/2020/07/Studiu-tineri-iesiti-web-final-0907.pdf>. Accessed on May 27, 2022,
- SOS Satele Copiilor România (2020). Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România. Raport de cercetare. București, 82-84
- Stănculescu, M. S., Grigoraș, V., Marin, M., Iamandi-Cioinaru, C., Teșliuc, E., Blaj, G., Trocea, A. (2016). *România: Copiii din sistemul de protecție a copilului*. Publicat de UNICEF [Romania. Children in Public Care]. Disponibil la <https://www.unicef.org/romania/media/1981/file/Copiii%20din%20sistemul%20de%20protec%C5%A3ie%20a%20copilului%20-%202014.pdf>. Accesat în 27.05.2022.
- Stănescu, S. M., Bojinca, M., Alexandrescu, A. M., Ernu, S., Rădulescu, L. (2013). Ghid pentru înființarea de întreprinderi sociale pentru tineri peste 18 ani care părăsesc sistemul instituționalizat de protecție a copilului. [Guide for the establishment of social enterprises for young people over 18 who leave the Institutionalized Child Care System], București: Programul ONU pentru Dezvoltare România. Disponibil la https://phoenix-proiect.ro/wp/wp-content/uploads/2019/09/Ghid-pentru-infiintarea-de-intreprinderi-sociale-pentru-tineri-peste-18-ani-care-parasesc-sistemul-institutionalizat-de-protectie-a-copilului_website.pdf. Accesat în 27.05.2022.
- Toth, A., Mina, D. (2020). *Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România* [Study on the situation of teenagers who leave the Romanian special protection system]. Disponibil la <http://andpdca.gov.ro/w/wp-content/uploads/2020/07/Studiu-tineri-iesiti-web-final-0907.pdf>. Accessed on 14.04.2022.
- UNESCO, C. (2020). La educación en tiempos de la pandemia de COVID-19. *Revista Latinoamericana de Educación Comparada: RELEC*, 11(18), 250-270.
- Vargas-Hernandez, J., Noruzi, M. R., & Ali, I. F. N. H. (2011). What is policy, social policy and social policy changing? *International Journal of Business and Social Science*, 2(10), 287-291.
- Vatterott, C. (2018). *Rethinking homework: Best practices that support diverse needs*. ASCD, disponibil online: https://books.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=R1x-DwAAQBAJ&coi=fnd&pg=PP1&dq=Vatterott+Cathy,+Rethinking+Homework.+Best+Practices+That+Support+Diverse+Needs.+2nd+Edition,+Alexandria,+VA+USA,+2018,+1-11.+&ots=22My2FsAuO&sig=GDYp-pmJLkI9Hkb8sJuXWsJE65A&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Whittaker, A. (2012). *Research skills for social work*. Sage Publications.

- Williams, K., & Williams, H. (2021). Mathematics problem-solving homework as a conduit for parental involvement in learning. Evaluation of a pilot study. *Educational Review*, 73(2), 209-228., doi: 10.1080/00131911.2019.1566210.
- World Learning, (2004). *Ghid metodologic pentru servicii de dezvoltare a deprinderilor*. Programul Chidnet 2004. <https://educatieinclusiva.files.wordpress.com> accesat la data de 21 septembrie 2022.
- York, R. O. (1997). *Building basic competencies in social work research: An experiential approach*. Allyn and Bacon.

Anexe

Anexa 1: Povestea vântului prietenos (Autor: Oana Lup)

-Ai simțit vreodată cum vântul îți mângâie obrajii? Suflă aşa («fuuuu»), încetișor și călduț, de simți că îți este foarte bine și ai uitat de tot ce te necăjește. Dacă da, atunci să știi că acela e vântul prietenos. E vântul care abia așteaptă să-și facă prieteni. Dacă nu îți amintești, sunt sigură că în curând o să îl simți.

Era o zi de mai, caldă și plină de soare. Animalele din pădure au ieșit cu toate la joacă. Aricii se dădeau peste cap, veveritele aruncau cu nuci de la un copac la altul, vulpea își pieptăna coada, iar iepurașii își curățau dinții mari cu periuțe de dinți. Păsările zburau din pom în pom, căprioarele făceau concurs de alergare, iar maimuțele se gădilau una pe cealaltă și rădeau cu gura până la urechi. Cam toate animalele păreau fericite.

Vântul călduț se uita la ele și tare ar fi vrut să povestească cu animalele și să se împrietenească cu ele. Așa că a suflat încet («Fuu») înspre căprioare și le-a întrebat cum se simt. Căprioarele s-au speriat la început, dar vântul le-a spus că el vrea să le fie prieten. Așa ca ele au început să-i povestească despre ele. Astfel a aflat vântul că uneori căprioarele sunt vesele, dar alteori, mai ales când e frig și întuneric ele sunt triste. A aflat că uneori le e frică de animalele mai mari sau de vânătorii care vor să le facă rău. Vântul a ascultat cu multă atenție și apoi le-a mângâiat cu adierea lui. Căprioarele au uitat de griji. Vântul le-a promis că o să mai vină și o să le caute.

S-a dus apoi la veverite. Erau atât de vesele. Dar când vântul le-a spus că vrea să se împrietenească cu ele, veveritele l-au întrebat de ce. Vântul le-a spus că tot ce își dorește e să aibă mulți prieteni pe care să-i ajute. Veveritele au răsuflat ușurate și i-au povestit tot ce aveau pe suflet. Le era teamă că nu vor mai avea nuci și vor rămâne flămânde. Vântul le-a promis că o să le anunțe unde se găsesc nuci.

Apoi vântul s-a dus la arici, la vulpi, la păsări și la maimuțe. Le-a ascultat pe toate și aşa a aflat că fiecare dintre ele se temea de multe lucruri, că uneori erau vesele, dar alteori erau și triste. Iar uneori chiar le era foarte greu și nu aveau cui să-i spună. Vântul a ascultat cu multă atenție tot ceea ce au povestit animalele. Se pregătea să meargă la culcare când a observat un iepure mic care stătea ascuns între niște tufe. Iepurașul era tare speriat.

Vântul s-a apropiat de el și l-a întrebat cum se simte. Iepurașul i-a întors spatele.

-Vreau să fim prieteni, a spus vântul.

-Nimeni nu vrea să fie prieten cu mine, a spus iepurașul.

Vântul a stat acolo și a suflat încet («fuuu»), încet și cu căldură până când iepurașul s-a luminat la față.

-Bine, fie, a zis el, ce vrei să știi?

-Vreau să știu cum te simți a spus vântul.

-De ce îți pasă a întrebat iepurele. Pentru că eu vreau să fim prieteni și să te ajut la nevoie. Atunci iepurașul i-a spus că se teme de ceilalți iepuri care râd de el pentru că are urechi mari.

-Dar ai niște urechi grozave a zis vântul... și apoi cu ele poți auzi ce se vorbește la kilometri distanță.

-Așa e! A strigat iepurele fericit. Într-o zi am auzit cum ciocănitoarea îi povestea niște secrete unui arici. Și ce mai secrete am auzit, o-ho!

-Vezi?! I-a spus vântul. E grozav că ai urechi aşa mari.

Iepurele a zâmbit încântat.

-Da, nu mi-am dat seama. Îți mulțumesc! Chiar ești un prieten bun!

Vântul a plecat bucuros la culcare. A luat cu el toate poveștile animalelor. Urma să se gândească la ele și să vină să le viziteze din nou, de data aceasta aducând-le și alte răspunsuri la întrebările lor.

Tu ce i-ai povesti vântului dacă te-ar mângâia dulce pe obraz și te-ar întreba cum te simți?

Dragi copii și tineri, sper că v-a plăcut povestea. Astăzi am venit la voi, pentru a vă întreba cum sunteți și a ne povesti mai multe despre voi. Avem câteva întrebări și putem să construim împreună o nouă poveste, ați dori să ne învățați mai multe lucruri despre voi? Abia așteptăm să vă cunoaștem mai bine! Cine ar dori să fie parte din povestea noastră?

Anexa 2: Chestionar

Chestionar de identificare a factorilor insuccesului școlar în rândul copiilor/tinerilor din Centrul de Plasament

Data:

Cod chestionar:

Persoana responsabilă de completarea chestionarului (nume, prenume):

Salut, prin următoarele întrebări dorim să vedem ce părere ai tu despre școală. Răspunsurile tale sunt importante pentru noi. Te rugăm, să ne răspunzi sincer la următoarele întrebări.

I. Date generale/de identificare

1. Este important să mergi la școală?
 1) Da 2) Nu 3) Nu știu

2. De ce?
-

3. Ce vârstă ai?
-

4. În câte centre de plasament ai locuit până acum?
 1) Doar în acesta; 2) 2-4 centre; 3) 5-6 centre; 4) mai mult de 6;
 5) Nu mai știu.

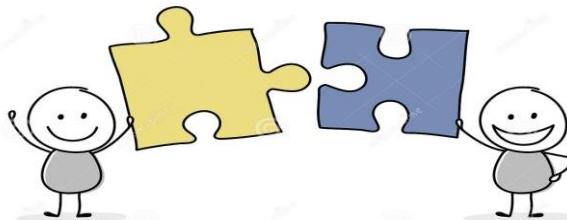
5. În ce clasă ești?
 1) I-IV; 2) V-VIII; 3) IX-XIII (liceu/seral/profesională/școală de arte și meserii);
 4) Postliceală; 5) Facultate/Masterat/Doctorat.

6. La câte școli ai mers până acum? / (Câte școli ai frecventat?)
 1) 1-2; 2) 3-5; 3) mai mult de 5.

7. Pe viitor îți dorești să continui să mergi la școală?
 1) Da 2) Nu 3) Nu știu

II. Atitudini față de școală

8. Răspunde la următoarele întrebări cu da, nu sau și da și nu în măsura în care se potrivesc răspunsurile pentru tine.

	Da	Nu	Și da și nu
1. Școala este un loc în care te simți în siguranță?			
2. Ești fericit la școală?			
3. Îți place la școală?			
4. Ai o persoană de încredere cu care poți să vorbești orice în legătură cu școala?			
5. Îți este frică la școală?			
6. Dacă ceea ce înveți la școală ar fi mai simplu, mai ușor de înțeles, îți-ar plăcea mai mult?			
7. Dacă ai putea alege tu ce materii să înveți la școală îți-ar plăcea mai mult acolo?			
8. Este școala un loc urât în care nu îți dorești să mergi?			
9. Crezi că te poate ajuta școala cu ceva în viață pentru viitor?			
10. Este școala un loc plăcut în care de abia aștept să mergi?			
11. Îți este teamă că ai putea fi bătut la școală?			
12. Ai o persoană la centru căreia îi spui cu ce probleme te confrunți în legătură cu școala?			

III. Viața în centru și relația cu școala (Încercuiți răspunsurile care vi se potrivesc).

9. Aici la centru unde locuiești îți place?
- a) Da; b) Nu; c) Și da și nu.
10. Unde îți place mai mult, să stai la centru sau să mergi la școală?
- a) La centru; b) La școală; c) Nu știu.
11. Ce îți place cel mai mult la centru?
- a) Activitățile organizate; b) Să stau cu colegii de la centru;
c) Să stau singur; d) Să stau cu angajații centrului;
e) Altceva
12. În ce măsură activitățile făcute la centru te ajută să îți placă mai mult la școală?
- a) deloc; b) în mică măsură (puțin);
c) aşa și aşa (potrivit); d) în mare măsură (mult).
13. De ce ai avea nevoie pentru ca să îți placă mai mult să mergi la școală?
.....
14. Cât de utile/folositoare crezi că sunt informațiile pe care le înveți la școală?
- a) Deloc folositoare; b) Puțin folositoare; c) Așa și aşa;
d) Foarte folositoare.
15. Alege care sunt activitățile tale obișnuite într-o zi.
- a) merg la școală; b) stau degeaba; c) mă joc; d) stau pe telefon/internet;
e) fac treabă (ajut la curățenie/strânsul mesei etc.); f) îmi fac temele;
g) Altceva.....

IV. Demotivare școlară și probleme întâmpinate

16. Spune-ne dacă ești de acord sau nu cu următoarele lucruri.

	De acord	Nu/Sunt de acord	Uneori da/ Uneori nu
1. Profesorii se comportă frumos cu tine.			
2. Colegii de la școală te supără deseori.			
3. Înțelegi ce te învață profesorii.			
4. Unele materii de la școală îți se par foarte grele.			
5. Profesorii se comportă urât cu tine.			
6. Lecțiile de la școală îți plac.			

	De acord	Nu/ Sunt de acord	Uneori da/ Uneori nu
7. Ai colegi de la școală cu care te înțelegi foarte bine.			
8. La centru ești ajutat să te descurci mai bine la școală.			
9. Unii colegi de la școală îți vorbesc urât sau râd de tine.			
10. Dacă ai primi mai mult ajutor la teme îi-ar fi mai ușor să mergi la școală.			
11. Unii colegi de la școală te bat sau râd.			
12. La școală este plăcitor.			
13. Îi se întâmplă să vorbești urât cu colegii tăi de la școală sau îi lovești.			
14. Dacă ai putea înțelege mai bine la școală lecțiile, îi-ar plăcea mai mult.			
15. Ceea ce înveți la școală te ajută pentru a te descurca mai bine în viață.			

17. Ai o materie preferată sau un profesor preferat la școală?
- Dacă da, ce materie.....?;
 - Dacă da, profesor de ce materie?.....
18. De ce îi-e teamă cel mai mult la școală?
- Să nu râdă colegii de tine; b) Să nu fii bătut;
 - Să nu iei note mici; d) Că nu înțelegi; e) De nimic.
19. Ce te supără sau deranjează cel mai mult la școală? Alege din lista de mai jos acele lucruri care te supără sau te deranjează legat de școală.
- este plăcitor; b) nu înțelegi de ce trebuie să înveți anumite lucruri;
 - este prea greu; d) aveți prea multe teme;
 - te supără colegii de școală;
 - Altceva.....

V. Nevoi resimtite

20. În ce măsură consideri că ai nevoie de următoarele lucruri pentru ca să îți placă mai mult să mergi la școală (0-nu am nevoie deloc ; 1-am nevoie; 2-am foarte mare nevoie)

Alege 0, 1 sau 2 pentru fiecare din afirmațiile de mai jos, unde 0 înseamnă că nu ai nevoie deloc de aceste lucruri; 1. Ai nevoie de aceste lucruri; 2. Ai foarte mare nevoie de aceste lucruri;

1.Cărți, caiete, pixuri și alte lucruri pentru școală	0	1	2
2.Mai mult ajutor la teme	0	1	2
3.Profesorul să predea mai interesant, mai frumos	0	1	2
5.O persoană care să vină cu tine la școală	0	1	2
6.O mașină care să te ducă la școală pentru a te simți mai în siguranță	0	1	2
7.Colegii de la școală să fie mai înțeleğători	0	1	2
8.O persoană căreia să îi poți spune problemele pe care le ai la școală și care să fie alături de tine	0	1	2
9.Să iei note mai bune la școală	0	1	2
10.Să fii ajutat mai mult de colegi	0	1	2
11.Să primești mai mult ajutor pentru a înțelege ce înveți la școală	0	1	2
12.Să poți alege tu profilul la care școală ai vrea să mergi	0	1	2
13.Școala să fie un loc mai interesant (mai multe jocuri, materiale, filme, ateliere tematice etc.)	0	1	2
14.Să ai un profesor care să fie lângă tine mereu la școală pentru a te ajuta când nu înțelegi ceva.	0	1	2

21. Sunt lucruri pe care dacă le-ai avea în centru te-ar ajuta mai mult să te descurci mai bine la școală?
a) Da; b) Nu.

Dacă ai răspuns cu Nu treci la întrebarea 22, dacă ai răspuns Da, continuă cu întrebarea 21.

22. În ce măsură consideri că ai nevoie de următoarele lucruri la centru pentru ca să îți placă mai mult să mergi la școală (0 nu am nevoie; 1 am nevoie; 2 am foarte mare nevoie).

Alege 0, 1 sau 2 pentru fiecare din afirmațiile de mai jos, unde 0 înseamnă că nu ai nevoie deloc de aceste lucruri; 1. Ai nevoie de aceste lucruri ; 2. Ai foarte mare nevoie de aceste lucruri;

1. Culegeri, mai multe materiale pentru școală	0	1	2
2. Să primești mai puține teme	0	1	2
3. O persoană care să te ajute cu tot ce ai nevoie legat de școală	0	1	2
4. Mai multe vizite din partea voluntarilor	0	1	2
5. Să nu mai fii certat în legătură cu școala	0	1	2
6. Să fii mai mult încurajat	0	1	2
7. Să fii ajutat de colegii mai mari din centru pentru școală (la teme, pregătirea pentru lucrări etc.)	0	1	2
9. Să ai profesori care să vină și la centru să te ajute	0	1	2
10. Să primești ajutor ori de câte ori ai nevoie	0	1	2
11. Ceea ce învetești la școală să te ajute să te descurci mai bine în viață.	0	1	2
12. Să nu mai fii jignit/umilit sau dat la o parte de către ceilalți la școală	0	1	2
13. Să fii mai implicat în alegerile în ceea ce privește școala (să poți să îți alegi școala, rechizitele etc.)	0	1	2

23. Dacă ai putea să schimbi ceva pentru a fi mai frumos la școală, ce ai schimba?
 a) Colegi; b) Profesorii; c) Aș face să am note mai bune;
 d) Școala. e) Altceva.....

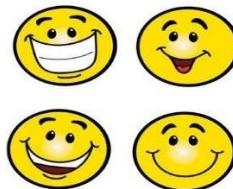
24. Ce ți-ai dori să te faci când vei fi mare?

.....

25. Ce îți place cel mai mult să faci în timpul liber?

.....

Mulțumim frumos pentru răspunsurile la întrebările tale! Te-ai descurcat foarte bine!

Observații din partea operatorului de teren (Această informație va fi completată de către persoana care completează chestionarul)

26. Atitudinea copilului/tânărului în timpul interviewării a fost:
 a) Pasivă; b) Activă ; c) Neutră.
27. Ai observat o frică a copilului sau Tânărului legată de școală?
 a) Da; b) Nu; c) Nu mi-am dat seamă.
28. În timpul interviewării, copilul sau Tânărul a avut nevoie de clarificări suplimentare?
 a) Da; b) Nu; c) Uneori da, uneori nu.
29. Copilul sau Tânărul a prezentat dificultăți de înțelegere a întrebărilor formulate?
 a) Da; b) Nu; c) Uneori da, uneori nu.

30. Starea de spirit a copilului în timpul discuției a fost una:
a) Vioaie; b) Posomorâtă; c) Indiferentă; d) Agitată.
31. Copilul, Tânărul are vreo dizabilitate vizibilă?
a) Da; b) Nu.
32. Copilul sau Tânărul este:
a) Fată; b) Băiat.
33. Alte observații:

Anexa 3: Ghid de interviu pentru copii/tineri

Ghid de interviu privind factorii insuccesului școlar în rândul copiilor/tinerilor din Centrul de Plasament

Data: Cod interviu:

Persoana responsabilă de aplicarea interviului (nume, prenume):

Salut, prin următoarele întrebări dorim să aflăm ce părere ai tu despre școală.

Răspunsurile tale sunt importante pentru noi. Te rugăm, să ne povestești cât mai multe lucruri legate de școală.

1. Ce îți place cel mai mult să faci?
2. Povestește-mi cum te simți atunci când te gândești la școală?
3. Cum crezi că te descurci la școală? (Vorbește-mi despre notele tale).
4. Ai avut situații în care nu ai reușit să treci clasa la o anumită materie?
5. De ce crezi că ai reușit sau nu să treci clasa? (Ce note ai în general, cum te descurci la școală?)
6. Spune-mi despre ocaziile în care ai lipsit de la școală (Au fost zile în care ai lipsit de la școală? De ce?).
7. Cum vezi tu că este la școală? (descrie clasa ta, școala ta și cum te simți acolo?)
8. Cum se comportă profesorii cu tine? Spune-mi despre o situație în care un profesor s-a comportat frumos sau urât cu tine.
9. Care este relația cu colegii tăi de la școală?. Povestește-mi despre ei.
10. Ce este mai greu pentru tine atunci când vine vorba de a învăța la școală? (materii dificile, lucruri pe care nu le înțelegi, cum te înțelegi cu profesorii/ colegii).
11. De ce lucruri ai avea nevoie pentru a te descurca mai bine la școală? (cărți și caiete speciale, moi, culegeri, o persoană care să te însoțească la școală, ajutor la teme, ore de pregătire pentru examene, un calculator echipat pentru școală etc.)
12. Cum predau profesorii materiile la școală? (Spune-mi despre un profesor preferat și despre un profesor care nu îți place).
13. Descrie o situație în care și s-a părut că a fost interesant la școală.
14. Care este materia ta preferată? De ce?
15. Descrie o situație în care și s-a părut că a fost plăcătă la școală.

16. Cum/(cu ce) te-ar putea ajuta orele de meditații pentru a te descurca mai bine la școală? (Ți-ar plăcea ca aceste ore de meditații să fie la școală sau la centru?)
17. Crezi că ai avea nevoie de mai mult ajutor din partea celorlalți pentru a te descurca mai bine la școală? (Ce fel ajutor?)
18. Te-ai simțit vreodată jignit/umilit sau dat la o parte la școală? (descrie o astfel de situație)
19. Ți-a fost vreodată rușine că nu ai știut lecția când ai fost ascultat? Povestește o situație.
20. Ce dificultăți/probleme ai legate de școală? (materii care îți se par mai grele, etc.)
21. Despre ce lucruri/informații îți-ai dori să afli (înveți) mai multe la școală?
22. Cu ce mergi la școală? (cu mașina, autobuz etc.)
23. Care este programul tău obișnuit pe durata unei zile? (Ce faci de obicei într-o zi?)
24. Cum te ajută activitățile pe care le fac voluntarii?
25. Dacă ar fi să poți să îți îndeplinești orice lucru/dorință, ce dorință ai avea?

Anexa 4: Ghid de interviu pentru specialiști

Ghid de interviu privind factorii insuccesului școlar în rândul copiilor/tinerilor din Centrul de Plasament

Data: Cod interviu:

Bună ziua, realizăm o cercetare referitoare la factorii insuccesului școlar în rândul copiilor/tinerilor din centrele rezidențiale. Vă rugăm să răspundeți cât mai detaliat la următoarele întrebări.

1. Vă rugăm să vă faceți o scurtă prezentare (de cât timp lucrați aici, funcția pe care o aveți etc.).
2. Cât de importantă considerați că este pregătirea școlară pentru copiii și tinerii din centrele de plasament?
3. Cum sunt rezultatele școlare ale copiilor din centru? Vorbiți-mi despre cum se descurcă la școală copiii.
4. Descrieți situațiile de corigențe/repetenții ale copiilor din centru.
5. Vorbiți-mi despre situațiile de absenteism ale copiilor din centru.
6. Ce puteți să ne spuneți despre schimbarea centrelor și a școlilor copiilor care locuiesc în cadrul acestui centru? (număr centre, școli schimbate).
7. Ce feedback aveți legat de comportamentul copiilor la școală?
8. Cine vă dă acest feedback?
9. Ce relație aveți cu profesorii copiilor din centru?
10. Prin ce mijloace păstrați legătura cu aceștia (telefonic, la ședințe etc.)
11. Cum se înțeleg copiii/tinerii cu colegii de la școală?
12. Ce dificultăți întâmpină copiii și tinerii din centru referitor la înțelegerea materiilor de la școală?
13. De ce ar avea nevoie copiii și tinerii pentru a se descurca mai bine la școală?
14. Cum apreciați că predau profesorii materiile la școală? (Ce feedback aveți din partea copiilor/tinerilor din centru referitor la tehnicele de predare ale profesorilor pe care îi au la școală?)
15. Cum sunt ajutați tinerii și copiii din centrul în care lucrați, pentru a avea succes la școală?

16. Ce alte activități vedeți că s-ar mai putea organiza pentru a-i putea motiva pe copii să-și continue studiile?
17. Cum ați descrie resursele pe care le au copiii și tinerii din centru pentru pregătirea lor școlară?
18. De ce forme de suport socio-educațional beneficiază copiii din centrul acesta (consiliere/ mentor/ etc)?
19. Povestiți-mi despre situații în care copiii/tinerii din centru au fost victimele bullying-ului (violenței/hărțuirii) la școală.
20. Povestiți-mi despre situații în care copiii/tinerii din centru au fost violenți/ au hărțuit alți colegi de la școală sau din centru.
21. Ce credeți că simt copiii atunci când prezintă întârzieri în achiziții de cunoștințe legate de școală?
22. Ce faceți efectiv în cadrul centrului pentru a-i ajuta pe copii/tineri să depășească aceste lacune?
23. Cum se descurcă tinerii/copiii să ajungă la unitățile de învățământ în care sunt înscriși?
24. Ce dificultăți sau probleme întâmpină copiii/tinerii legate de școală? (materii care își se par mai grele, etc.)
25. Descrieți-mi programul obișnuit într-o zi al unui copil din centru.
26. Cum sunt implicați copiii/tinerii direct în deciziile în ceea ce privește traseul lor educațional (sunt întrebați ce școală își doresc să urmeze, există un plan educațional individualizat, pot să-și aleagă rechizitele....etc)?
27. Care este cel mai frumos lucru în legătură cu activitatea dvs. în cadrul centrului?/ (ce vă motivează în activitatea dvs.).

Vă mulțumim frumos și vă dorim mult succes în activitatea dvs.!

Anexa 5: Grila de evaluare

Grilă de evaluare a situației și nevoilor socio-educaționale ale copiilor din Centru de Plasament.....

Prezentare indicatori	Descriere	
1. Date generale despre situația copiilor din centru		
1.1 Număr de copiii/tineri pe categorii de vârstă	Copii (7-13 ani) Adolescenți (14-18 ani) Tineri (19-26 ani) Număr copii cu dizabilități:	
1.2 Număr de beneficiarii în funcție de gen/pe sexe	M/Băieți	F/Fete
1.3 Număr de beneficiarii în funcție de încadrarea lor școlară	Clasele I-IV Clasele V-XIII Liceu IX-XII Profesională (Școala de arte și meserii) Postliceală Facultate/Masterat	
1.4 Număr mediu de centre de plasament în care au locuit beneficiarii până în prezent		
1.5 Numărul de școli pe care le-au schimbat copiii de-a lungul traseului educational		
1.6 Motive pentru schimbarea instituțiilor de învățământ		
1.7 Număr de copii/tineri care își vizitează familiile/care mențin legătura cu familia biologică sau lărgită		
1.8 Număr de copii cu dizabilități în funcție de tipul dizabilităților		
1.9 Probleme de comportament ale copiilor (manifestate la școală sau în centru) – descrieți aceste comportamente, vorbiți și despre frecvența de manifestare		

2. Situația școlară a copiilor

2.1 Ce note au în general la școală? (se vor aproxima în procente, se poate lua în considerare media generală a anului trecut școlar a copiilor)

Descriere calificative/note	% din copiii din centru
a) Foarte bune (9-10)	
b) Bune (7-8)	
c) Mici (5,6)	
d) Foarte Mici (1,2,3,4)	

2.2 Situația absențelor

Număr mediu de absențe nemotivate ale copiilor/tinerilor din centru în ultima lună și procentul copiilor care au absențe frecvente	Număr mediu de absențe nemotivate:	Procentul copiilor care absentează frecvent (din totalul beneficiarilor din centru): %.

2.3 Cazuri de copii care au avut nota scăzută la purtare

Număr de copii/tineri care au avut nota scăzută la purtare în ultimul an școlar	

2.4 Cazuri de copii cu rezultate deosebite la învățătură

Situații de copii care au avut rezultate deosebite la învățătură	Prezentați dacă există cazuri

2.5 Cazuri de repetenții sau corigențe (în ultimul an școlar)

Număr de copii care au avut corigențe în anul școlar precedent	Număr de copiii care au rămas repetenți în anul școlar anterior	

Concluzii și recomandări

Activități care se fac în centru în vederea prevenirii abandonului școlar/ dezvoltării educaționale a copiilor	Activități pe care le vedeați necesare pentru prevenirea abandonului școlar/ dezvoltarea educațională a copiilor

*Mai multe informații și fotografii din cadrul proiectului pot fi consultate aici: <https://sites.google.com/ulbsibiu.ro/univercity/implementare-univercity/da-pentru-educa%C8%9Bie?authuser=0&pli=1>

Despre autori

ADELINA CONSTANTINESCU, voluntar al Asociației De Poveste de 1 an. De-a lungul timpului a desfășurat activități în centrele de plasament din județul Sibiu (Centrul de Plasament „Gulliver” Sibiu, Centrul de Plasament pentru Copilul cu Dizabilități Turnu Roșu). Absolvent al nivelurilor I și II ale programului de formare psihopedagogică al Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic al ULBS.

CARMEN BUTNĂRAȘU, președinte al Asociației De Poveste și membru fondator al acesteia. De-a lungul timpului a desfășurat activități în centrele de plasament din județul Sibiu (Centrul de Plasament Orlat, „Tavi Bucur” Cisnădie). În prezent urmează cursurile pentru formarea de bază în psihoterapie în cadrul Asociației Române de Psihoterapie Integrativă, la sfârșitul cărora va obține diploma de consilier în dezvoltare personală.

CLAUDIU ȘOLEA, voluntar al Asociației De Poveste încă de la înființare. De-a lungul timpului a desfășurat activități în centrele de plasament din județul Sibiu („Tavi Bucur” Cisnădie, Centrul de Plasament Orlat, Centrul de Plasament Agârbiciu, „Gulliver” Sibiu) și în after-school-uri (Centrul de zi „Papageno”). Absolvent al nivelurilor I și II ale programului de formare psihopedagogică al Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic al ULBS, lucrarea de cercetare prezentată la finalizarea celui de-al doilea nivel având titlul Învățarea. Aspecte cognitive și comportamentale.

MARIANA RUSU este asistent social, șef de departament SOS Satul Copiilor, Cisnădie. Are o experiență vastă în domeniul protecției speciale a copiilor, fiind și coordonator al programelor socio-educative din cadrul SOS Satele Copiilor, Sibiu.

OANA LUP este lector universitar în cadrul Facultății de Științe Socio-Umane al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu și Cercetător asociat al Median Research Centre București și al Institutului de Cercetare Făgăraș. Anterior ocupării acestei poziții Oana a lucrat ca Profesor Invitat la Universitatea Central Europeană din Budapesta și la Universitatea din Mannheim. Oana a obținut un doctorat în Științe Politice de la Universitatea Central Europeană

din Budapesta. Domeniile sale de cercetare includ: comportament electoral și politic, comunicare politică, opinie publică, participare civică, democrație deliberativă, stereotipuri și prejudecăți, metodologia cercetării, metode cantitative de cercetare în științele sociale.

SORINA CORMAN este cadru universitar la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, absolventă a specializărilor teologie-asistență socială și sociologie-etnologie din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, doctor în sociologie în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, peste 16 ani de activitate practică în domeniul asistenței sociale în domeniul public și privat. Contribuții în domeniu: 24 cărți/capitole în cărți, 20 lucrări indexate ISI/ BDI, 30 lucrări în volume de conferințe. Menționăm aici Dicționarul de Asistență Socială (coautor), Studiu privind nivelul de adaptare pe piața muncii a grupurilor vulnerabile în regiunea centru (coautor), Definirea unor concepte în Enciclopedia Asistenței sociale, Reprezentarea socială a valorilor asistenței sociale la persoanele protejate în unități/ centre rezidențiale ale statului și.a.

OANA-ELENA RĂDĂCINĂ este asistent universitar la Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. Licențiată în Asistență Socială și în Științe ale Educației, a activat mai mulți ani ca voluntar, asistent social și profesor în învățământul preuniversitar, fiind preocupată de integrarea socio-educațională a copiilor și tinerilor vulnerabili. Este autoarea unui volum dedicat dezvoltării sociale a tinerilor în contextul generației digitale, coautoare a unui volum publicat (Management strategic în asistență socială) și a 12 articole apărute în reviste naționale și internaționale. În 2016 a obținut Premiul de Excelență în Educație, acordat de Inspectoratul Școlar Județean Cluj.

Volumul de față reprezintă o culegere de date teoretice și empirice referitoare la situația educațională a copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale. Pornind de la implementarea proiectului de cercetare-intervenție „Da pentru Educație!”, am descris principalele provocări cu care se confruntă elevii instituționalizați în ceea ce privește integrarea școlară. Sunt expuse modalități practice pe care le utilizează două ONG-uri (Asociația de Poveste și SOS Satul Copiilor Cisnădie) în acordarea serviciilor socio-educaționale destinate copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale în vederea prevenirii abandonului școlar. De asemenea, în încheiere sunt trasate câteva direcții de intervenție în plan socio-educațional pentru copiii și tinerii din centrele rezidențiale.

Proiectul „Da pentru Educație!” a fost realizat prin crearea de parteneriate cu instituții educaționale, de cultură, de asistență socială publice și private, fiind implicați activ specialiști, cadre didactice, studenți, voluntari, copii și tineri din centrele rezidențiale.

Sperăm ca pe viitor, pornind de la rezultatele cercetărilor, să fie dezvoltate măsuri de prevenție și intervenție, în scopul creșterii șansei de reușită școlară a copiilor instituționalizați.

„Educația deschide ferestre spre lume, frumos și bine.”

*Desene realizate de copiii și tinerii din centrele rezidențiale

ISBN: 978-606-37-1539-6